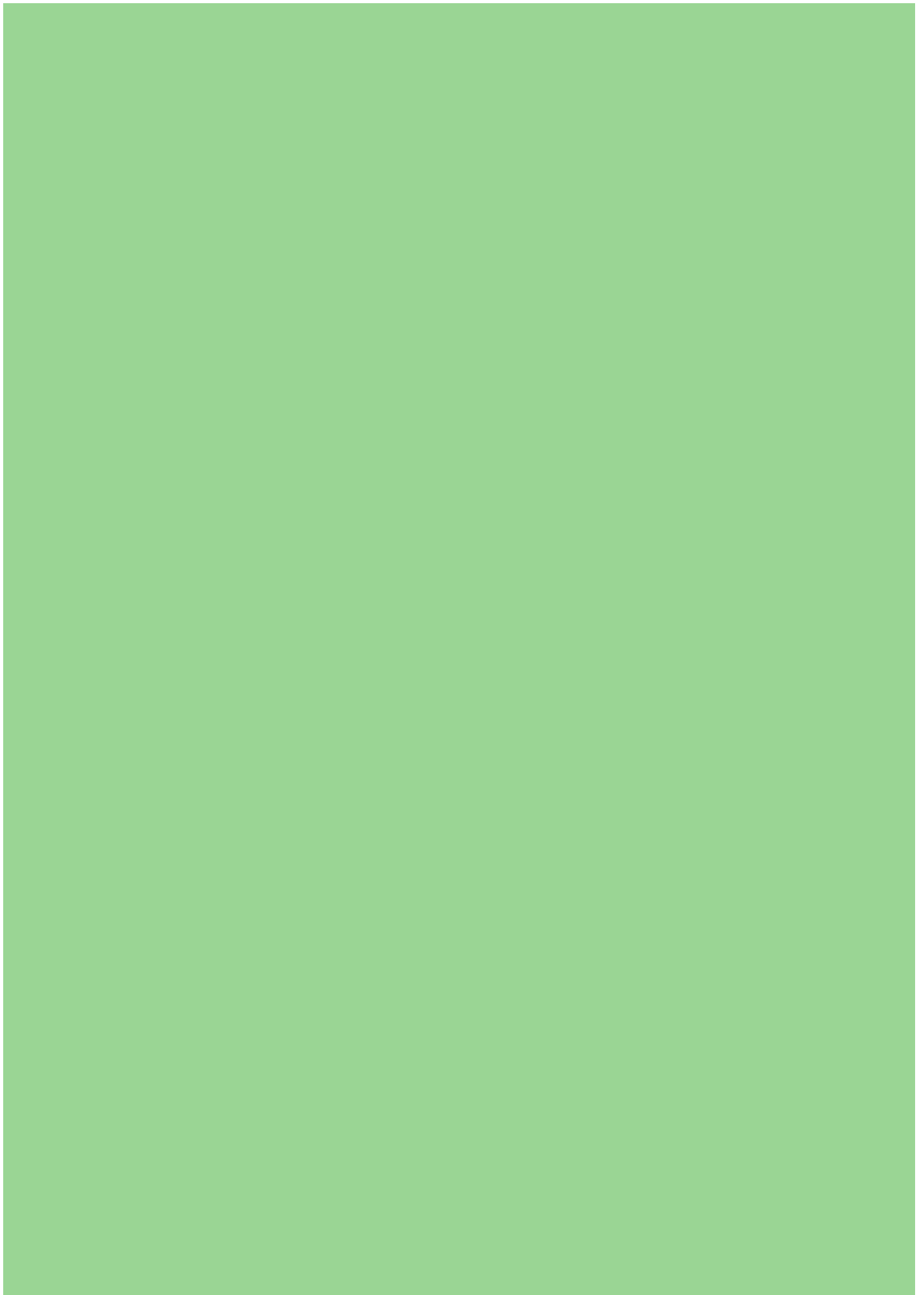

มาตรฐานการดูแลรักษา ที่สาธารณประโยชน์

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
กระทรวงมหาดไทย

คำนำ

การจัดบริการสาธารณะเป็นภารกิจสำคัญที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องดำเนินการทั้งตามอำนาจหน้าที่และตามที่ได้รับถ่ายโอนจากส่วนราชการต่างๆ โดยมีหลักการทำงานที่จะต้องยึดถือไว้ว่า “การจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนนั้น จะต้องดีขึ้นหรือไม่ต่ำกว่าเดิม มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน มีการบริหารจัดการที่มีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพและมีความรับผิดชอบต่อผู้ใช้บริการที่มากขึ้น”

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ในฐานะหน่วยงานหลักในการส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีศักยภาพในการบริหารจัดการ และสามารถให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ได้เล็งเห็นความสำคัญของการกำหนดมาตรฐาน การบริหารงานและการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติหรือเป็นคู่มือปฏิบัติงานให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจน เพื่อเป็นหลักประกันในระดับหนึ่งว่า หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ถือปฏิบัติตามแนวทางที่มาตรฐานกำหนดแล้ว ประชาชนไม่ว่าจะอาศัยอยู่ที่ใดในประเทศจะต้องได้รับบริการสาธารณะที่มีคุณภาพ โดยเท่าเทียมกัน

ในการนี้ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้ร่วมกับสถาบันการศึกษา และองค์กรวิชาชีพต่างๆ ดำเนินการจัดทำมาตรฐานการบริหารงานและการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยได้ผ่านการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อร่วมกันพิจารณาจากผู้ที่เกี่ยวข้องฝ่ายต่างๆ อาทิเช่น ผู้แทนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล สมาคมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นที่เชื่อมั่นได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะสามารถนำมาตรฐานที่ได้จัดทำขึ้น ไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในการจัดบริการสาธารณะได้อย่างแท้จริง

สำหรับ มาตรฐานการดูแลรักษาที่สาธารณสุขประโยชน์ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้ร่วมกับ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ จัดทำขึ้น โดยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะได้ศึกษา ทำความเข้าใจ และนำมาตรฐาน รวมทั้งแนวทางขั้นตอนการปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน รวมทั้งพัฒนาคุณภาพ ประสิทธิภาพ การบริหารและการบริการสาธารณะให้ดียิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน อันเป็นเป้าหมายที่สำคัญสูงสุดในการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สืบต่อไป

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

กระทรวงมหาดไทย

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ความเป็นมา	1
2. วัตถุประสงค์	3
3. ขอบเขตของมาตรฐาน	3
4. นิยามศัพท์	4
บทที่ 2 การดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์	5
1. หน้าที่ความรับผิดชอบในการดำเนินการเกี่ยวกับที่สาธารณประโยชน์ ตามที่กฎหมายกำหนด	5
2. การดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์	11
3. การรายงานสภาพพื้นที่ต่อนายอำเภอและผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	17
บทที่ 3 การคุ้มครองที่สาธารณประโยชน์	19
1. การตรวจสอบที่สาธารณประโยชน์ในพื้นที่รับผิดชอบ	20
2. การพิจารณาแนวเขตที่สาธารณประโยชน์	28
3. การจัดทำทะเบียนหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น และทะเบียนที่สาธารณประโยชน์	32
4. การเฝ้าระวังการบุกรุกและการดำเนินการ	40
5. การดำเนินคดี กรณีมีการบุกรุกที่สาธารณประโยชน์ตามประมวลกฎหมายที่ดิน	48
บทที่ 4 การขอใช้ที่สาธารณประโยชน์	55
1. การขอใช้ที่สาธารณประโยชน์	55
2. ขั้นตอนการรับคำร้องการขอใช้ที่สาธารณประโยชน์ และเรื่องอื่นๆ	62
3. การดำเนินการเมื่อยื่นคำร้องเรื่องที่สาธารณประโยชน์ต่อนายอำเภอ	64
4. แนวทางการขอใช้ที่สาธารณประโยชน์	65

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 5 การจัดทำแนวทางปฏิบัติงานในการดูแลรักษาที่สาธารณสุขประโยชน์	67
1. การจัดทำแนวทางในการปฏิบัติงานในการดูแลรักษาที่สาธารณสุขประโยชน์	67
2. ข้อเสนอแนะในการพัฒนาสำหรับการดูแลรักษาที่สาธารณสุขประโยชน์ ในอนาคต	74
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก. พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับที่สาธารณสุขประโยชน์	75
ภาคผนวก ข. ระเบียบและหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง	79
- หนังสือกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ที่ มท 0804.4/ว818 ลงวันที่ 24 มกราคม 2549 เรื่อง อำนวยการหน้าที่ในการดูแลรักษา ที่สาธารณะขององค์กรปกครองท้องถิ่น	80
- หนังสือกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ที่ มท 0890.3/ ว 1843 ลงวันที่ 14 กันยายน 2548 เรื่อง หลักเกณฑ์และขั้นตอนการ ดำเนินการและการดำเนินคดี	85
- หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท 0516.2/ ว 1007 ลงวันที่ 15 มกราคม 2546 เรื่อง การระวางชี้และรับรองแนวเขตที่ดินสาธารณะในเขต องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	89
- ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการมอบหมายให้สภาตำบล หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นช่วยเหลือในการดำเนินการ ออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง พ.ศ. 2543	92
- ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครอง ป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. 2544	96

สารบัญ

	หน้า
- หนังสือกรมที่ดิน ด่วนมาก ที่ มท 0718.2/ว 04644 ลงวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2543 เรื่อง มอบหมายให้ทบวงการเมืองอื่น มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาและดำเนินการคุ้มครองป้องกันที่ดิน อันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน	99
- ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการสอบสวนเกี่ยวกับการ บุกรุกที่หรือทางสาธารณประโยชน์ พ.ศ. 2539	102
- หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0202/2074 ลงวันที่ 18 สิงหาคม 2536 เรื่อง ขอให้สงวนที่ไว้ใช้ในอนาคต	107
- หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0409/ว 104 ลงวันที่ 26 มกราคม 2527 เรื่องการจัดทำแนวเขตและแผนที่สังเขป ในที่ดินสาธารณะประจำตำบลและหมู่บ้าน	112
- หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0309/ว 257 ลงวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2525 เรื่องที่ดินสาธารณะประโยชน์	114
- หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0309/ว 794 ลงวันที่ 20 มิถุนายน 2522 เรื่องการใช้ที่ดินสาธารณะประจำ ตำบลและหมู่บ้านและที่สาธารณประโยชน์	116
- หนังสือกรมที่ดิน ที่ 548/2503 ลงวันที่ 15 มิถุนายน 2503 เรื่อง การปฏิบัติเกี่ยวกับที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน สำหรับพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกัน	118

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมา

การเพิ่มขึ้นของประชาชนและการขยายตัวของชุมชน ที่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง เป็นผลให้มีการขยายเขตการทำประโยชน์ในพื้นที่เพื่อรองรับกิจกรรมต่างๆ เพิ่มมากขึ้นด้วย จึงเป็นสาเหตุให้มีการบุกรุกพื้นที่ว่างเปล่าที่ไม่มีผู้ใช้ประโยชน์ และขาดการดูแลรักษาและคุ้มครองที่ดิน ซึ่งเป็นที่สาธารณประโยชน์ หรือที่รกร้างว่างเปล่า ที่ดินลักษณะดังกล่าว อยู่ในเขตพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งกฎหมายเฉพาะขององค์กรบริหารส่วนตำบล และเทศบาลได้กำหนดอำนาจหน้าที่ การคุ้มครองดูแลและรักษาที่สาธารณประโยชน์ไว้ ประกอบกับพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้มีการถ่ายโอนภารกิจในการดูแลรักษา และคุ้มครองที่สาธารณประโยชน์ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งส่วนราชการเดิมประกอบด้วย กรมการปกครองถ่ายโอนภารกิจ การดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่สาธารณประโยชน์ประเภทพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกัน และกรรมที่ดิน ถ่ายโอนภารกิจ การดูแลรักษา และคุ้มครองป้องกัน (ที่ดินรกร้างว่างเปล่า) โดยในภารกิจที่ถ่ายโอนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขณะนี้เป็นอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ในการช่วยกันดูแลและคุ้มครองป้องกันมิให้เกิดความเสียหาย รวมถึงการฟ้องหรืออุทกฟ้องคดี ในกรณีที่มีการดำเนินการใดๆ เกี่ยวกับที่ดินดังกล่าวด้วย

ดังนั้น เพื่อให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้มีแนวทางในการดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์ข้างต้นจึงได้จัดทำมาตรฐานฉบับนี้ขึ้น โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับหน้าที่ความรับผิดชอบในการดำเนินการเกี่ยวกับที่สาธารณประโยชน์ การดูแลรักษา ซึ่งครอบคลุมถึงการตรวจสอบ การร่วมพิจารณาแนวเขตการขอขึ้นทะเบียนที่สาธารณประโยชน์ การเฝ้าระวังการบุกรุก และการดำเนินการกรณีมีการบุกรุกที่สาธารณประโยชน์ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีภารกิจที่เกี่ยวกับการกับการดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์ที่เป็นอำนาจ หน้าที่ตามกฎหมาย ดังนี้

- พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537

มาตรา 68 ภายใต้อำนาจแห่งกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบลอาจจัดทำกิจการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดังต่อไปนี้

(8) การคุ้มครองดูแลและรักษาทรัพย์สินที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน

- พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496

เทศบาลตำบล

มาตรา 50 ภายใต้อำนาจแห่งกฎหมาย เทศบาลตำบลมีหน้าที่ซึ่งต้องทำในเขตเทศบาลดังต่อไปนี้

(3) รักษาความสะอาดของถนน หรือทางเดินและที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

(9) หน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของเทศบาล

เทศบาลเมือง

มาตรา 53 ภายใต้อำนาจแห่งกฎหมาย เทศบาลเมืองมีหน้าที่ซึ่งต้องทำในเขตเทศบาลดังต่อไปนี้

(1) กิจการตามที่ระบุไว้ในมาตรา 50

มาตรา 54 ภายใต้อำนาจแห่งกฎหมาย เทศบาลเมืองอาจจัดทำกิจการใดๆ ในเขตเทศบาล ดังต่อไปนี้

(10) ให้มีและบำรุงสวนสาธารณะ สวนสัตว์และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

เทศบาลนคร

มาตรา 56 ภายใต้อำนาจแห่งกฎหมาย เทศบาลนครมีหน้าที่ซึ่งต้องทำในเขตเทศบาลดังต่อไปนี้

(1) กิจการตามที่ระบุไว้ในมาตรา 53

● พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542

มาตรา 16 ให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองดังนี้

(24) การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

มาตรา 17 ภายใต้บังคับมาตรา 16 ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจ และหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองดังนี้

(5) การคุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาป่าไม้ ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจ ด้านระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวกับการช่วยดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดิน ซึ่งเป็นที่สาธารณประโยชน์แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 2) เพื่อให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีแนวทางในการดูแลรักษา และคุ้มครองที่สาธารณประโยชน์ตามที่กฎหมายกำหนด
- 3) เพื่อให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีแนวทางการขึ้นทะเบียนที่สาธารณประโยชน์ และแนวทางการขอใช้ที่สาธารณประโยชน์

3. ขอบเขตของมาตรฐาน

1. เป็นการจัดทำมาตรฐานเกี่ยวกับการดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์ตามที่กฎหมายและระเบียบกำหนด
2. เป็นมาตรฐานสำหรับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติ เพื่อการคุ้มครองที่สาธารณประโยชน์ในพื้นที่รับผิดชอบ ซึ่งครอบคลุมการขึ้นทะเบียน การขึ้นทะเบียน การเฝ้าระวังการดำเนินคดี การขอใช้ที่สาธารณประโยชน์ การดูแลรักษาและการรายงานต่อนายอำเภอหรือ ผู้ว่าราชการจังหวัดตามแต่กรณี

4. นิยามศัพท์

“ที่สาธารณประโยชน์” หรือ “ที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกัน” หมายถึง ที่ดินที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นโดยสภาพที่ดินหรือทางราชการได้สงวนไว้ก็ตาม เช่น ที่ชายตลิ่ง ทางบก ทางน้ำ สวนสาธารณะ ที่เลี้ยงสัตว์ และที่สาธารณะประจำตำบล หรือหมู่บ้าน

“ที่ดินของรัฐ” หมายถึง ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1304

(มาตรา 1304 สาธารณสมบัติของแผ่นดินนั้น รวมทรัพย์สินทุกชนิดของแผ่นดิน ซึ่งใช้เพื่อสาธารณประโยชน์ หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกัน เช่น

(1) ที่ดินรกร้างว่างเปล่า และที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืน หรือทอดทิ้ง หรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามกฎหมายที่ดิน

(2) ทรัพย์สินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน เป็นต้นว่า ที่ชายตลิ่ง ทางน้ำ ทางหลวง ทะเลสาบ)

“ที่รกร้างว่างเปล่า” หมายถึง ที่ดินที่ไม่มีผู้ใดเป็นเจ้าของ และเป็นที่ดินของรัฐตามนัยมาตรา 2 แห่งประมวลกฎหมายที่ดินที่ได้บัญญัติไว้ว่า “ที่ดินที่มีได้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของบุคคลหนึ่งบุคคลใดให้ถือว่าเป็นของรัฐ”

“ทบวงการเมือง” หมายถึง หน่วยราชการที่มีฐานะเป็น นิติบุคคลของราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค หรือราชการส่วนท้องถิ่น ตามประมวลกฎหมายที่ดิน

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติการตามประมวลกฎหมายที่ดิน และพนักงานอื่นซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามประมวลกฎหมายที่ดิน

บทที่ 2

การดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์

1. หน้าที่ความรับผิดชอบในการดำเนินการเกี่ยวกับที่สาธารณประโยชน์ตามที่กฎหมายและระเบียบกำหนด

ในการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่สาธารณประโยชน์ มีหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ ประกอบด้วย กรมการปกครอง และกรมที่ดิน ซึ่งได้ออกระเบียบ และหนังสือเวียนในการวางมาตรการที่จะสงวนควบคุมดูแลรักษา และคุ้มครองป้องกันที่สาธารณประโยชน์ อันเป็นที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน โดยมีหน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องที่มีหน้าที่รับผิดชอบ ดังนี้

1. กรมการปกครอง

ควบคุม กำกับดูแลให้หน่วยงานในสังกัดดำเนินการเกี่ยวกับที่สาธารณประโยชน์ รวมทั้งที่สาธารณประโยชน์ประจำตำบล และหมู่บ้าน ให้เป็นไปตามระเบียบ กฎหมายและนโยบายของกระทรวงมหาดไทยโดยเคร่งครัด และพิจารณาเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับที่สาธารณประโยชน์ ดังกล่าวทั้งหมด

อำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์ของ กรมการปกครอง โดยสังเขป

- ควบคุม และกำกับให้การดำเนินการด้านการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่สาธารณประโยชน์ เป็นไปตามระเบียบ กฎหมายและนโยบายของกระทรวงมหาดไทยโดยเคร่งครัด
- พิจารณาเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับที่สาธารณประโยชน์

2. กรมที่ดิน

(1) ทำหน้าที่เกี่ยวกับการจัดทำเปลี่ยนแปลงและรักษาทะเบียนที่ดินสาธารณประโยชน์ การดูแลรักษาและดำเนินการคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน และตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. 2544

(2) ทำการรังวัดและออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (นสล.) ตามมาตรา 8 ตรี แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

(3) ดำเนินการในเรื่องการขอใช้ ขอดอนสภาพ ขอขึ้นทะเบียน การจัดหาผลประโยชน์การขอสัมปทาน และการสงวนหรือหวงห้ามที่ดินของรัฐซึ่งมิได้มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครองเพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน

อำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์ของ กรมที่ดิน โดยสังเขป

- ทำหน้าที่เกี่ยวกับการจัดทำเปลี่ยนแปลงและรักษาทะเบียนที่ดินสาธารณประโยชน์ พิจารณาเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับที่สาธารณประโยชน์
- ทำการรังวัดและออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง
- ดำเนินการในเรื่องการขอใช้ ขอดอนสภาพ ขอขึ้นทะเบียน การจัดหาผลประโยชน์การขอสัมปทาน และการสงวนหรือหวงห้ามที่ดินของรัฐซึ่งมิได้มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครองเพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน

3. องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

1) ดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่สาธารณประโยชน์ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. 2544

2) ร้องทุกข์กล่าวโทษให้ดำเนินคดีกับผู้บุกรุกที่สาธารณประโยชน์ตามหนังสือกรมการปกครองที่ มท 0311.1 / ว 1283 ลงวันที่ 9 มิถุนายน 2540 เรื่อง การดำเนินคดีกับผู้บุกรุกทางสาธารณประโยชน์

3) ให้ความร่วมมือ และช่วยเหลือนายอำเภอเกี่ยวกับเรื่องการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง และช่วยเหลือการทำงานของเจ้าหน้าที่กรมที่ดินรังวัดออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง ทั้งนี้ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16 ให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองดังนี้

(23) การดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์

อำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์ขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยสังเขป

- ดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่สาธารณประโยชน์
- ถือเป็นนิติบุคคลมีอำนาจฟ้องดำเนินคดีผู้บุกรุกที่สาธารณประโยชน์
- ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือนายอำเภอในการออกหนังสือสำคัญที่หลวง

4. เทศบาล

ในการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่สาธารณประโยชน์ ได้มีการวางระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วย การมอบหมายให้สภาตำบลหรือองค์รปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง พ.ศ.2543 กำหนดให้ นายกเทศมนตรี ให้ความร่วมมือช่วยเหลือในการสอบสวนประวัติ นำชื่ออาณาเขตที่สงสัย และปฏิบัติการอื่นๆ เท่าที่องค์รปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจะทำได้ ในกรณีทำการสำรวจการดำเนินการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง โดยให้ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ ดังนี้

- 1) ชี้แจงและประกาศให้ราษฎรในท้องที่ทราบ
- 2) ให้ความอนุเคราะห์และให้ความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ในเรื่องที่พัก ความปลอดภัย การติดต่อนัดหมายกับเจ้าของที่ดินข้างเคียง
- 3) ช่วยแก้ไขปัญหอุปสรรค และข้อขัดข้องต่างๆ
- 4) ปฏิบัติการอื่นๆ ตามที่เห็นควร

อำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์ของเทศบาล ตาม พ.ร.บ.เทศบาล 2496 โดยสังเขป

- ดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่สาธารณประโยชน์
- ดูแลรักษาสภาพ และความสะอาดเรียบร้อยบริเวณที่สาธารณประโยชน์
- ถือเป็นนิติบุคคลมีอำนาจฟ้องดำเนินคดีผู้บุกรุกที่สาธารณประโยชน์

5. องค์การบริหารส่วนจังหวัด

สำหรับในการคุ้มครองรักษาที่สาธารณประโยชน์ กฎหมายเฉพาะได้กำหนดไว้ว่า ให้ดำเนินการคุ้มครอง ดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

6. นายอำเภอ

(1) ดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่สาธารณประโยชน์ ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. 2544

(2) จัดทำเปลี่ยนแปลง และรักษาทะเบียนที่ดินสาธารณประโยชน์ ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. 2544

(3) ดำเนินการกรณีมีการร้องเรียนเกี่ยวกับที่ดินสาธารณประโยชน์ การบุกรุกที่ดินสาธารณประโยชน์และดำเนินการกรณีต้องวินิจฉัยว่าที่ดินเป็นที่สาธารณประโยชน์หรือไม่ ตั้งอยู่ ณ ที่ใด มีขอบเขตแค่ไหน ในการดำเนินการดังกล่าวถ้าจะต้องสอบสวนข้อเท็จจริงแล้วให้เสนอผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการสอบสวนเกี่ยวกับการบุกรุกที่หรือทางสาธารณประโยชน์ พ.ศ. 2539

(4) ระวังชี้แนวเขต และรับรองแนวเขตที่ดินสาธารณประโยชน์ โดยให้สอบผู้ปกครองท้องถิ่นก่อนออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน

(5) เป็นผู้ยื่นคำขอออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (นสล.) ในที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน

(6) ทำการสำรวจที่ดินสาธารณประโยชน์ในเขตท้องที่ของตนเพื่อประสานงานจังหวัดและกรมที่ดินดำเนินการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง อำนวยความสะดวกและควบคุมการรังวัดออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงของเจ้าหน้าที่กรมที่ดิน รวมทั้งทำการสอบสวนข้อเท็จจริง กรณีที่รังวัดออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงได้เนื้อที่น้อยกว่าหลักฐานเดิม

(7) ร้องทุกข์กล่าวโทษให้ดำเนินคดีกับผู้บุกรุกที่ดินสาธารณประโยชน์ ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. 2544 ระเบียบของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2515) ว่าด้วยวิธปฏิบัติในการแจ้งและออกคำสั่งแก่ผู้ฝ่าฝืนมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดินอยู่ก่อนวันที่ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 96 ลงวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2515 ใช้บังคับ และประมวลกฎหมายที่ดินมาตรา 8,9,และ 108 และตามหนังสือกรมการปกครองที่ มท 0311.1/ว 1283 ลงวันที่ 9 มิถุนายน 2540 เรื่องการดำเนินคดีกับผู้บุกรุกทางสาธารณประโยชน์

อำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษาที่สาธารณสุขประโยชน์ของนายอำเภอโดยสังเขป

- ดูแลรักษาและคุ้มครองที่สาธารณสุขประโยชน์
- จัดทำเปลี่ยนแปลง และรักษาทะเบียนที่ดินสาธารณสุขประโยชน์
- ดำเนินการกรณีร้องเรียนเกี่ยวกับที่สาธารณสุขประโยชน์
  - ดำเนินการเมื่อมีการบุกรุกที่สาธารณสุขประโยชน์
  - วินิจฉัยว่าที่ดินเป็นที่สาธารณสุขประโยชน์หรือไม่ ตั้งอยู่ ณ ที่ใด
  - ร้องทุกข์กล่าวโทษให้ดำเนินคดีผู้บุกรุกที่สาธารณสุขประโยชน์
- ระวังชี้แนวเขต และรับรองแนวเขตที่สาธารณสุขประโยชน์
- ยื่นขอหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง
- สำรวจที่สาธารณสุขประโยชน์ในท้องที่

7. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีหน้าที่ดังนี้

1) กำนันมีหน้าที่ตรวจจัดการรักษาที่สาธารณะ ตาม มาตรา 40 แห่ง พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457

2) ผู้ใหญ่บ้าน มีหน้าที่ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยหรือความเดือดร้อนของราษฎร ตลอดจนปฏิบัติตามคำสั่งของกำนันหรือคำสั่งของทางราชการ ตาม พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่พระพุทธศักราช 2457 มาตรา 27 ข้อ 1 ดังนี้

“มาตรา 27 ผู้ใหญ่บ้านเป็นหัวหน้าของราษฎรในหมู่บ้านของตน ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ มีหน้าที่และอำนาจในทางปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยของราษฎรดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ที่จะรักษาความสงบและความสุขสำราญ ช่วยป้องกันความทุกข์ภัยของลูกบ้านตามสมควรและที่สามารถจะทำได้ การที่กล่าวนี้ ถ้าสมควรจะต้องปรึกษาหารือและช่วยกันกับเพื่อนผู้ใหญ่บ้านที่ดี กับกำนันนายตำบลที่ดี ก็เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะต้องปฏิบัติให้สมควรแก่การที่จะรักษาประโยชน์และความสุขของลูกบ้าน ซึ่งได้มอบไว้เป็นธุระในพระราชบัญญัตินี้”

อำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยสังเขป

- ตรวจสอบการรักษาสถานที่สาธารณประโยชน์
- ช่วยเหลือในการดำเนินการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง เช่น
  - สอบสวนประวัติที่ดิน
  - ชื้ออาณาเขตที่สงสัย
  - ชื้อแจ้งและประกาศแนวเขตให้ประชาชนได้รับทราบ
- ดำเนินการตามแต่นายอำเภอจะมอบหมาย

8. นายกเทศมนตรี

สำหรับเทศบาล ซึ่งมีนายกเทศมนตรีเป็นผู้รับผิดชอบดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 48 เดวิสดี ให้นายกเทศมนตรีมีอำนาจหน้าที่อย่างเดียวกับอำนาจหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน บรรดาที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย ว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ด้วย

9. นายองค์การบริหารส่วนจังหวัด

องค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งมีหน้าที่สนับสนุนราชการส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งกฎหมายเฉพาะกำหนดให้ดำเนินการคุ้มครอง ดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. การดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์สำหรับสงวนไว้เพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่ดูแลรักษาและดำเนินการคุ้มครองป้องกัน ไม่ว่าจะเป็นโดยสภาพที่ดินหรือทางราชการสงวนไว้ตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 12/2543 ลงวันที่ 18 มกราคม 2543 มอบหมายให้ทบวงการเมืองอื่นมีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาและดำเนินการคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติ ทั้งนี้รวมถึงการฟ้องร้องและการถูกฟ้องร้องคดี

แนวทางการดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์

สำหรับการดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์สำหรับองค์ปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นจะเป็น การดูแล ปรับปรุงและรักษาสภาพของที่สาธารณประโยชน์ให้สวยงาม และให้ประชาชนสามารถ เข้าไปใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ ซึ่งจะเป็นกิจกรรมที่ทำอยู่เป็นประจำ แต่ต้องขออนุมัติ/อนุญาต จากผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อมอบหมายให้ดำเนินการได้

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์สภาพพื้นที่และ แหล่งน้ำในที่สาธารณประโยชน์ ให้อยู่ในสภาพที่สามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ ไม่เป็นที่รกร้าง ว่างเปล่า กลายเป็นที่ทิ้งขยะมูลฝอย หรือถูกรุกกล้าจากบุคคลหนึ่งบุคคลใด ไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตน

การดำเนินการในการดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์
จะต้องขออนุมัติ/อนุญาต จากนายอำเภอเพื่อมอบหมายให้ดำเนินการได้

1) การดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์ อาจทำได้ในหลายลักษณะได้แก่จัดเป็นการขุดคู ทำทางเท้ารอบที่สาธารณประโยชน์ การปลูกต้นไม้ ทำแนวรั้วปีกแนวเขต ปลูกพืชคลุมดิน เป็นต้น

แนวทางการดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์ขั้นพื้นฐาน

	การดูแลรักษาขั้นพื้นฐาน	แนวทางการดำเนินการ
1	การขึ้นทะเบียนที่สาธารณประโยชน์	ได้กล่าวแล้วในเรื่องการขึ้นทะเบียนที่ สาธารณประโยชน์
2	การทำแนวรั้วปีกแนวเขต และแผ่นป้าย	ให้จัดทำแนวรั้ว และป้ายบอกเขตที่ สาธารณประโยชน์
3	การตรวจสอบแนวเขตที่สาธารณประโยชน์	มอบหมายเจ้าหน้าที่ให้รับผิดชอบการตรวจสอบ สภาพที่สาธารณประโยชน์
4	การปลูกพืชคลุมดิน	จัดสรรงบประมาณในการจัดหาพืชคลุมดินและ มอบหมายเจ้าหน้าที่จัดการปลูกพืชคลุมดิน ป้องกันดินถล่ม และน้ำท่วม
5	การรักษาความสะอาด และดูแลไม่ให้เสื่อมโทรม	จัดสรรงบประมาณในการดูแลความสะอาด โดยเฉพาะบริเวณที่เป็นแหล่งน้ำสาธารณะ

2) การดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์ขั้นพัฒนา

สำหรับขั้นพัฒนาจะเป็นการปรับเปลี่ยนสภาพของที่สาธารณประโยชน์ อาจจะใช้แนวทางจากหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0309/ว 794 ลงวันที่ 20 มิถุนายน 2522 เรื่องการใช้ที่ดินสาธารณะประจำตำบลและหมู่บ้านและที่สาธารณประโยชน์ ดังนี้

ที่ดินสาธารณะประจำตำบลและหมู่บ้าน

- ที่ดินประเภทที่อาจนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ด้านเศรษฐกิจแก่ส่วนรวม เช่น ใช้เป็นแปลงทดลองปลูกพืชชนิดต่างๆ ให้เป็นสถานที่กลางสำหรับเกษตรกรนำสินค้าไปจำหน่าย ใช้เป็นทุ่งปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์หรือใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ หรือใช้บางส่วนเป็นแหล่งน้ำสาธารณะขนาดใหญ่ประจำตำบลหมู่บ้าน เป็นต้น

- หากจำเป็นต้องให้หน่วยงานใช้เป็นสถานที่ปลูกสร้างสำนักงานให้ถือปฏิบัติตามหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0309/ 134 ลงวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2521 โดยขออนุมัติต่อกระทรวงมหาดไทย

การดูแลขั้นพัฒนานั้น จะต้องขออนุมัติ/อนุญาต จากผู้ว่าราชการจังหวัด หรือหน่วยงานอื่นๆ ตามกฎหมาย เช่น กระทรวงมหาดไทย กรมที่ดิน เป็นต้น และจะต้องมีการจัดทำเป็นโครงการและจัดเตรียมงบประมาณให้เรียบร้อย ให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน สำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน จากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง พ.ศ.2543

แนวทางการดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์ขั้นพัฒนา

	การดูแลรักษาขั้นพัฒนา	แนวทางการดำเนินการ
1	การปรับเปลี่ยนให้เป็นทุ่งเลี้ยงสัตว์	ทำแนวรั้วและปักแนวเขตเป็นที่เลี้ยงสัตว์
2	การปรับเปลี่ยนเป็นแปลงทดลองปลูกพืช	จัดสรรงบประมาณ สร้างเป็นแปลงทดลองปลูกพืช เพื่อเป็นแนวทางสำหรับประชาชน
3	การปรับเปลี่ยนให้เป็นตลาดกลางของชุมชน	ปรับเปลี่ยนที่สาธารณประโยชน์ เป็นลานกว้าง และจัดบริเวณให้ประชาชนได้แลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้ากัน ในชุมชน หรือจากภายนอก
4	การปรับเปลี่ยนเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ	ขอใช้ที่สาธารณประโยชน์สร้างเป็นสวนสาธารณะ
5	การปรับเปลี่ยนให้เป็นแหล่งน้ำสาธารณะขนาดใหญ่ประจำพื้นที่	จัดสรรงบประมาณเพื่อขุดดินสร้างเป็นแหล่งน้ำสาธารณะ
6	การขอใช้เป็นที่สำหรับอาคารสำนักงานของทบวงการเมือง	ขอใช้ที่สาธารณประโยชน์เพื่อสร้างอาคารสำนักงาน

ตัวอย่าง การดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์ขั้นพัฒนา ในการดูแลรักษาความสะอาดสวนสาธารณะ

ตัวอย่าง การดูแลรักษาสวนสาธารณะในพื้นที่

ตัวอย่าง การดูแลรักษาสวนสาธารณะในพื้นที่

3. การรายงานสภาพพื้นที่ต่อนายอำเภอ และผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มอบหมายเจ้าหน้าที่ให้จัดทำ “รายงานสภาพที่สาธารณประโยชน์” อาจจะใช้แบบฟอร์มเดียวกับที่ใช้ในการตรวจสอบสภาพที่สาธารณประโยชน์ โดยรวบรวมรายงานการตรวจสอบสภาพที่สาธารณประโยชน์เป็นช่วงๆ ซึ่งระยะเวลาในการตรวจสอบสภาพขึ้นกับความสะดวกของการทำงานในแต่ละพื้นที่ เช่น ทุก 3 เดือน หรือ 6 เดือน หรือ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงสภาพ ของที่สาธารณประโยชน์ในพื้นที่

จากนั้นรวบรวมเป็นข้อมูล โดยให้จัดทำสำเนาส่งให้นายอำเภอ จำนวน 1 ชุด และเก็บต้นฉบับไว้ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 ชุด เพื่อให้ทราบสภาพของที่สาธารณประโยชน์ และการเปลี่ยนแปลงสภาพ

ตัวอย่าง แนวทางการจัดทำแบบฟอร์มตรวจสอบสภาพที่สาธารณประโยชน์

(ตัวอย่าง)	
บันทึกการตรวจสอบสภาพที่สาธารณประโยชน์	
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....	
ข้าพเจ้า.....ตำแหน่ง.....	
ได้ทำการตรวจสอบสภาพที่สาธารณประโยชน์ของ.....(องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น).....ตามทะเบียนเลขที่.....	
ปรากฏว่าสภาพลักษณะของสาธารณประโยชน์.....	
.....	
1) มีอาณาเขตพื้นที่ขนาด.....ตารางกิโลเมตร หรือ .....ไร่.....งาน.....วา	
ทิศเหนือ ยาว.....กม. จด.....	
ทิศใต้ ยาว.....กม. จด.....	
ทิศตะวันออก ยาว.....กม. จด.....	
ทิศตะวันตก ยาว.....กม. จด.....	
2) การบุกรุก หรือ การลูกล้ำ.....	
3) ความเห็นประกอบอื่นๆ.....	
4) ภาพถ่ายประกอบการตรวจสอบ (ถ้ามี)	
ลงชื่อ.....ผู้ตรวจสอบ	
(.....)	
ลงชื่อ.....พยาน	
(.....)	
ลงชื่อ.....พยาน	
(.....)	

เกณฑ์การประเมิน
มาตรฐานการดูแลรักษาที่สาธารณสุขประโยชน์

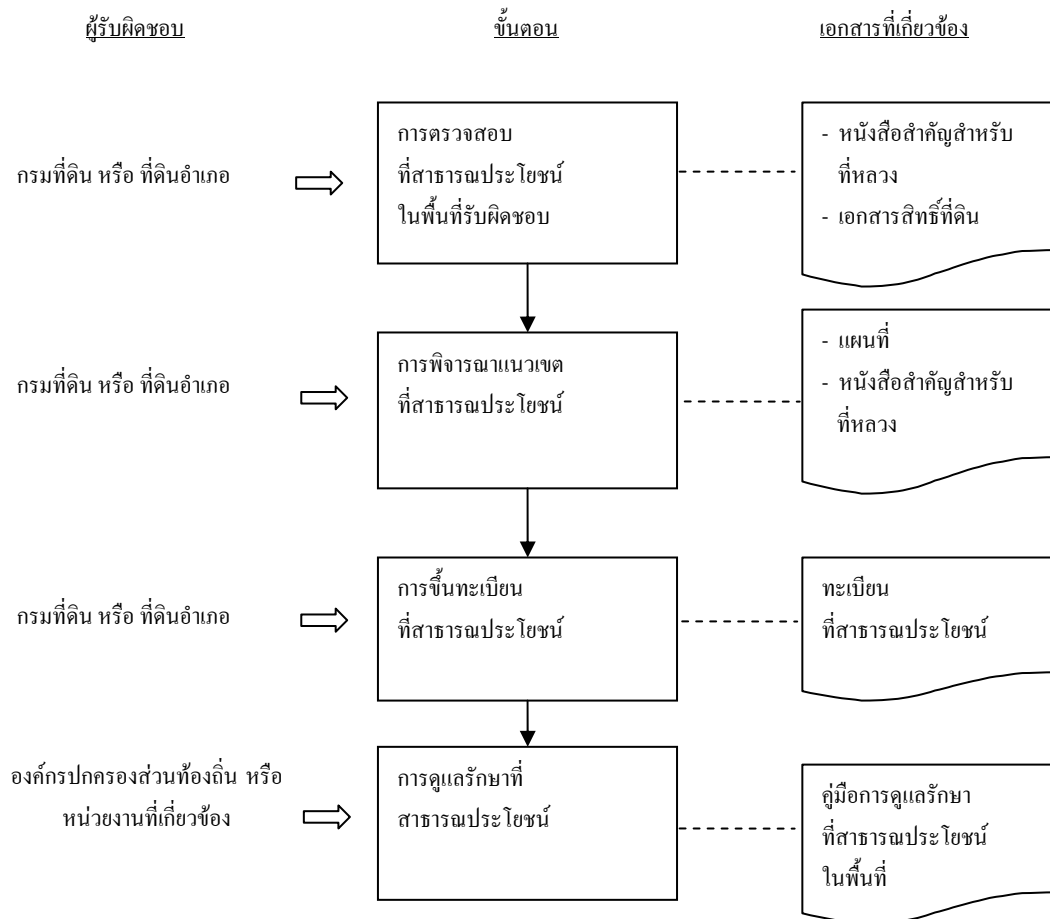
ลำดับ	รายละเอียด เกณฑ์มาตรฐานตัวชี้วัด	ขั้น พื้นฐาน	ขั้น พัฒนา
1	มีการสำรวจที่สาธารณสุขประโยชน์ในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีคำสั่งตั้งคณะทำงานสำรวจที่สาธารณสุขประโยชน์ไว้อย่างชัดเจน	✓	
2	มีการตรวจสอบที่สาธารณสุขประโยชน์ หรือที่รกร้างว่างเปล่า เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหนังสือสอบถามกำนัน/ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่	✓	
3	การดำเนินการขึ้นทะเบียนที่สาธารณสุขประโยชน์ เช่น ที่ชายคลอง สวนสาธารณะ ที่เลี้ยงสัตว์ที่สาธารณะประจำตำบล/หมู่บ้าน ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. 2544	✓	
4	การตรวจสอบแนวเขตที่สาธารณสุขประโยชน์โดยมีการมอบหมายเจ้าหน้าที่รับผิดชอบตรวจสอบแนวเขตที่สาธารณสุขประโยชน์ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	✓	
5	การจัดทำป้ายบอกเขต ติดตั้ง ณ ที่สาธารณสุขประโยชน์	✓	
6	การดูแลรักษาความสะอาดและดูแลที่สาธารณสุขประโยชน์ไม่ให้เสื่อมโทรม เช่น การปลูกหญ้าแฝก หรือพืชอื่นๆ	✓	
7	มีการพัฒนาที่สาธารณสุขประโยชน์เป็นสนามกีฬาประจำตำบล/หมู่บ้าน		✓
8	การปรับเปลี่ยนที่สาธารณสุขประโยชน์เป็นสวนสาธารณะประจำชุมชน หมู่บ้านและตำบล		✓
9	การปรับเปลี่ยนเป็นแปลงปลูกพืช หรือทุ่งเลี้ยงสัตว์		✓
10	การปรับเปลี่ยนที่สาธารณสุขประโยชน์ให้เป็นตลาดกลางของชุมชน ตามระเบียบ หรือหนังสือที่ มท 0309/ว 794 ลงวันที่ 20 มิ.ย. 2522 เรื่อง การใช้ที่ดินสาธารณสุขประจำตำบลและหมู่บ้าน และที่สาธารณสุขประโยชน์		✓
11	มีการพัฒนาบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีความรู้ความเข้าใจกฎหมาย และระเบียบที่เกี่ยวกับการดูแลรักษาที่สาธารณสุขประโยชน์	✓	
12	มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบถึงมาตรการคุ้มครองดูแลรักษาที่สาธารณสุขประโยชน์ พร้อมทั้งขอความร่วมมือในการดูแลรักษาที่สาธารณสุขประโยชน์	✓	
13	มีการประสานข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการดูแลคุ้มครองที่สาธารณสุขประโยชน์		✓
14	กรณีพบผู้บุกรุกที่สาธารณสุขประโยชน์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องดำเนินการกับผู้บุกรุก ตามระเบียบและหลักเกณฑ์กำหนด	✓	

บทที่ 3

การคุ้มครองที่สาธารณประโยชน์

การขึ้นทะเบียนที่สาธารณประโยชน์ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการบุกรุกหรือ เข้าดำเนินการในที่สาธารณะโดยมีแนวทางการดำเนินการ เพื่อให้ปฏิบัติงานได้เป็นมาตรฐานเดียวกันทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยจะมีขั้นตอนดังนี้

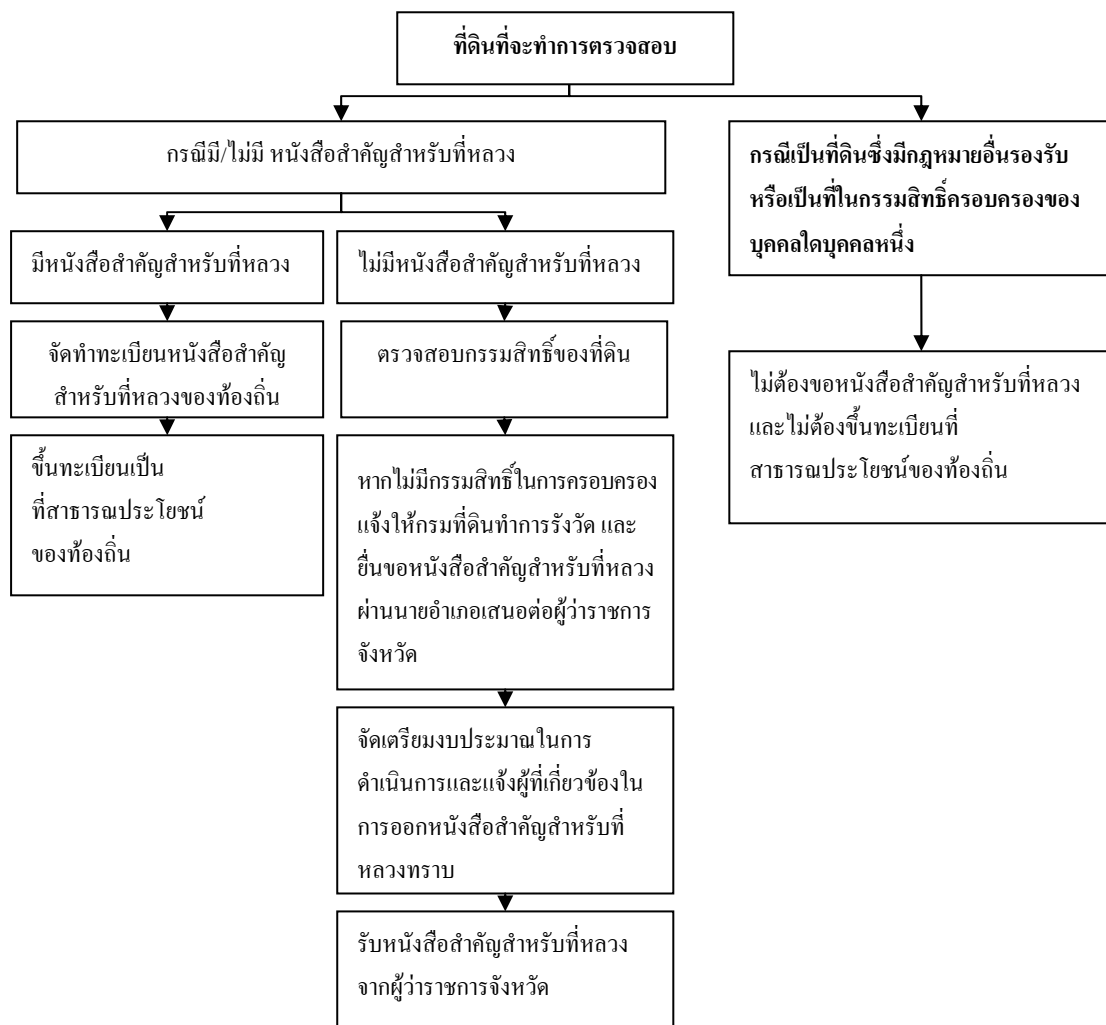
1. การตรวจสอบที่สาธารณประโยชน์ในพื้นที่รับผิดชอบ

ในพื้นที่ซึ่งจำเป็นต้องตรวจสอบที่สาธารณประโยชน์ ซึ่งอาจสืบเนื่องมาจากเอกสารหรือบันทึกที่ขาดความชัดเจน, ไม่มีหนังสือสำคัญที่หลวงให้องค์ประกอบส่วนท้องถิ่น ซึ่งได้แก่องค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาล

ดังนั้นในการตรวจสอบที่สาธารณประโยชน์จะมี 2 แนวทาง ประกอบด้วย

1. กรณี มี/ไม่มี หนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง
2. กรณีเป็นที่ดินซึ่งมีกฎหมายอื่นรองรับ หรือ เป็นที่ในกรรมสิทธิ์ครอบครองของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

แผนภูมิแนวทางการตรวจสอบที่สาธารณประโยชน์โดยสรุป

1.1 กรณี มี/ไม่มี หนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง

1) กรณีมีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง

มีไว้เพื่อประโยชน์ในการขึ้นทะเบียนที่สาธารณประโยชน์และแสดงขอบเขตเพื่อคุ้มครองป้องกันการบุกรุก

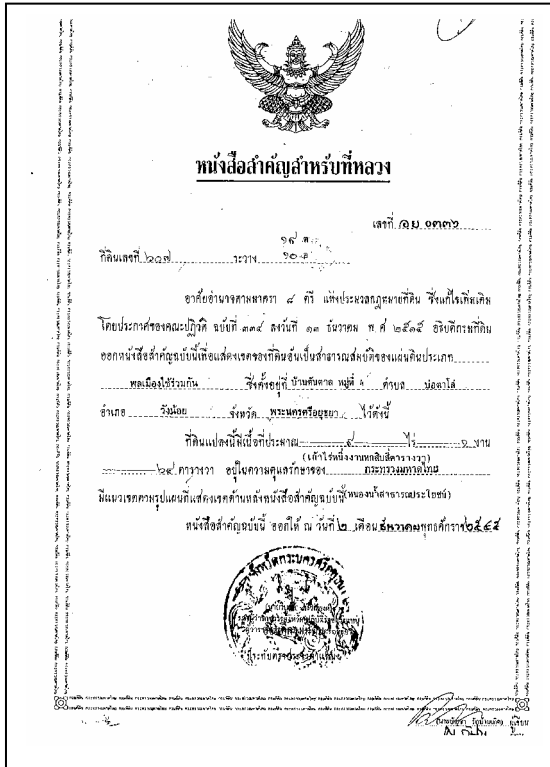
“หนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง” ตามประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 8 ตรี “ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันหรือใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ อธิบดีอาจจัดให้มีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงเพื่อแสดงเขตไว้เป็นหลักฐานแบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงฯ ที่ดินตามวรรคหนึ่งแปลงใดยังไม่มีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงเขตของที่ดินดังกล่าวให้เป็นไปตามหลักฐานของทางราชการ”

เว้นแต่ที่สาธารณะโดยมีสภาพมีแนวเขตธรรมชาติอยู่แล้ว เช่น ที่ชายตลิ่งทางหลวง ทางน้ำ ทะเลสาบ แม่น้ำ ลำคลอง ไม่จำเป็นต้องขอหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงเนื่องจากมีสภาพและขอบเขตของแนวสาธารณะอยู่แล้ว

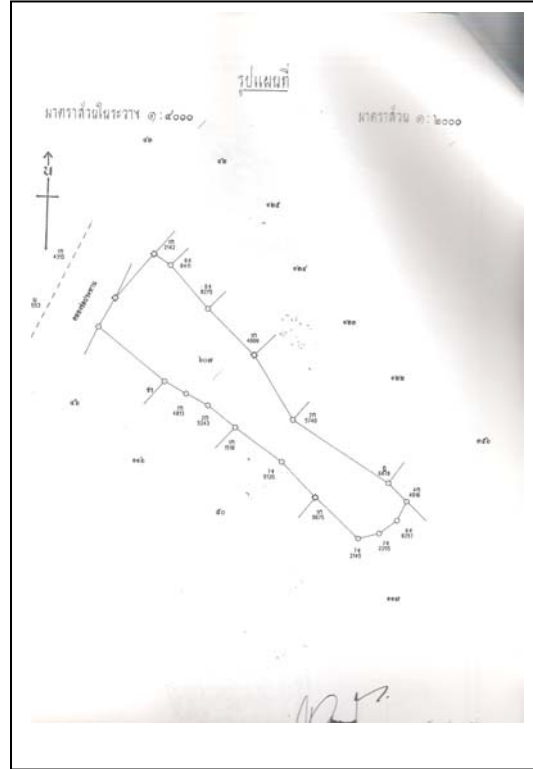
ดังนั้นหากมีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงอยู่แล้วสามารถนำมาใช้อ้างอิงเขตที่ตั้ง และการใช้ประโยชน์ของที่ดินรัฐ แต่ไม่ใช่หนังสือแสดงสิทธิในที่ดินรัฐ และนำมาใช้ขึ้นทะเบียนที่สาธารณประโยชน์ของท้องถิ่นได้ทันที

ภาพที่ 2-1 ตัวอย่าง หนังสือสำคัญที่หลวง

ด้านหน้า

ด้านหลัง
(แผนที่แนบท้าย)

2) กรณีไม่มีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง

เช่น ที่เลี้ยงสัตว์ และที่สาธารณะประจำตำบลและหมู่บ้าน หนองน้ำสาธารณะ บึงสาธารณะ หากไม่มีเอกสารสิทธิใดๆ อ้างอิง ควรจะมีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงเพื่อแสดงขอบเขต และป้องกันการบุกรุก

เว้นแต่ที่สาธารณะโดยมีสภาพมีแนวเขตธรรมชาติอยู่แล้ว เช่น ที่ชายตลิ่งทางหลวง ทางน้ำ ทะเลสาบ แม่น้ำ ลำคลอง ไม่จำเป็นต้องขอหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง เนื่องจากมีสภาพและขอบเขตของแนวสาธารณะอยู่แล้ว

การจัดทำหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงต้องเป็นไปตาม แบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงฯ โดยมีแนวทางดังนี้

(1) ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เสนอต่อนายอำเภอ และให้นายอำเภอมอบหมายให้มีการสำรวจพื้นที่ร่วมกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ เพื่อตรวจสอบ และยืนยันกรรมสิทธิ์ครองครองที่ดินในกรณีที่มีผู้อุ้อาศัยมาเป็นเวลานาน หรือ เป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่า

(2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประสานขอหลักฐาน และเอกสาร เกี่ยวกับที่มาหรือกรรมสิทธิ์ของพื้นที่นั้น กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมที่ดิน กรมป่าไม้ กรมชลประทาน เป็นต้น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวบรวมข้อมูล หลักฐาน และเอกสารที่เป็นหลักฐานยืนยันพื้นที่อันเป็นสมบัติของแผ่นดิน ที่ไม่เป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ใด ซึ่งชุมชน หรือประชาชนในพื้นที่สามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันได้

(3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องจัดสรรงบประมาณ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการรังวัด และการขอหนังสือสำคัญที่หลวง โดยทำการรังวัดทำแผนที่ตามขั้นตอนของทางราชการ

(4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินการตาม แบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง ผ่านนายอำเภอ โดยให้เป็นไปตามกำหนดไว้ในกฎกระทรวงมหาดไทย ฉบับที่ 26 (พ.ศ.2516) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 ดังนี้

(4.1) ทบวงการเมืองผู้มีอำนาจดูแลรักษาที่ดินนั้นให้แสดงความประสงค์ต่ออธิบดีกรมที่ดินว่าจะให้มีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง ซึ่งกรมที่ดินได้มีคำสั่งที่ 853/2535 ลงวันที่ 11 พฤษภาคม 2535 มอบอำนาจของอธิบดีกรมที่ดินให้ผู้ว่าราชการจังหวัดปฏิบัติราชการแทนเกี่ยวกับ การออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงในเขตจังหวัดนั้นๆ

(4.2) เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดได้รับคำขอตาม ข้อ (4.1) ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดจัดให้มีการสอบสวนและรังวัด ทำแผนที่ตามวิธีการรังวัดเพื่อออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน และประกาศการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงให้ประชาชนทราบมีกำหนดสามสิบวัน โดยปิดไว้ในที่เปิดเผย 3 แห่ง ดังนี้

- สำนักงานที่ดินจังหวัดหรือสำนักงานที่ดินจังหวัดสาขา 1 ฉบับ
- ที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอท้องที่หรือที่สำนักงานเขต 1 ฉบับ
- สำนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 1 ฉบับ

ในประกาศดังกล่าวให้มีแผนที่แสดงแนวเขตแผนที่ที่จะออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงและกำหนดระยะเวลาผู้ที่มีส่วนได้เสียจะคัดค้านไว้ด้วยซึ่งจะต้องไม่น้อยกว่าสามสิบวัน นับแต่วันประกาศถ้าไม่มีผู้คัดค้านให้ดำเนินการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงต่อไป

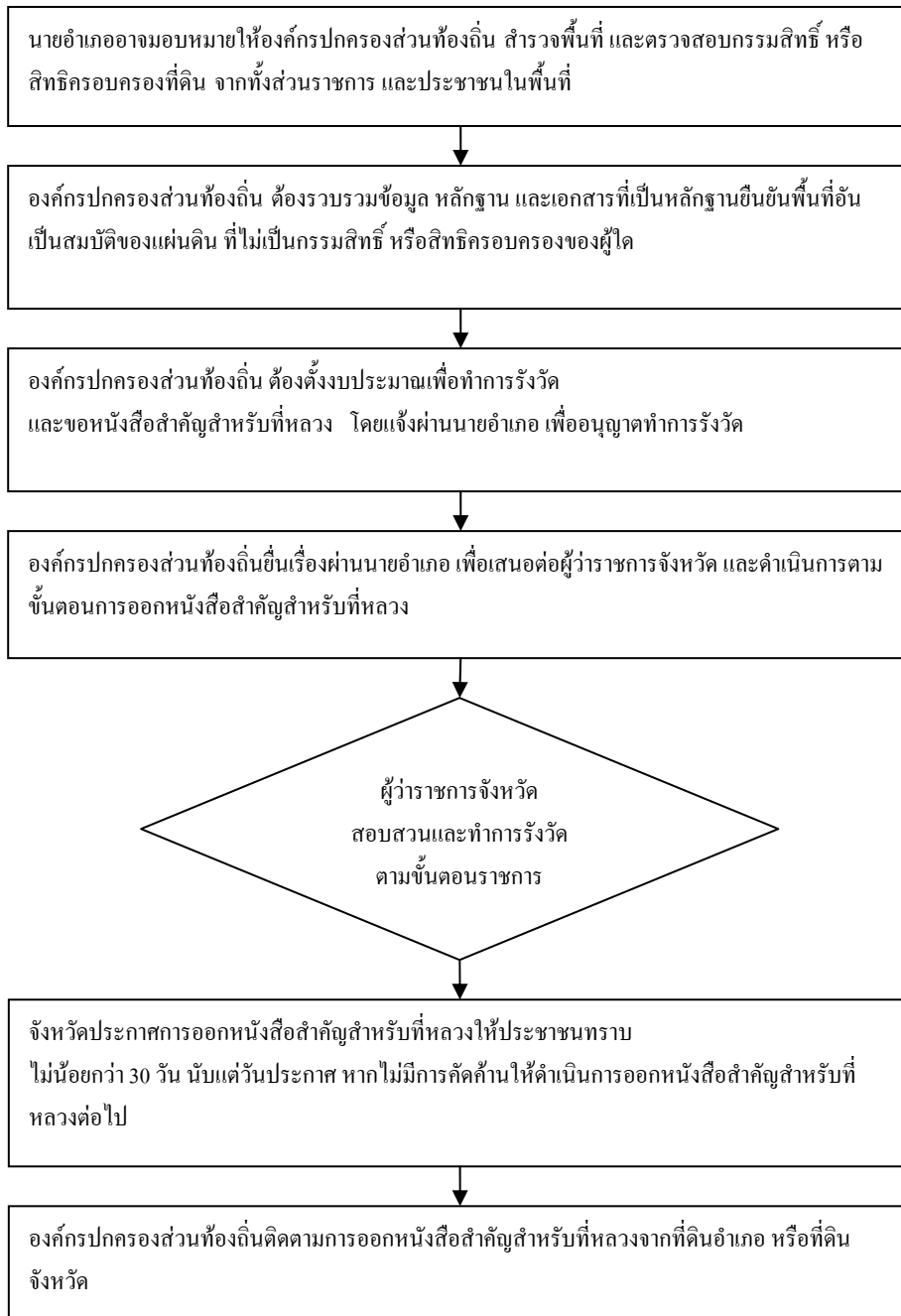
(4.3) วิธีการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงให้เป็นไปตามระเบียบกรมที่ดินว่าด้วยการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง พ.ศ. 2517 ดังนี้

(4.3.1) หนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงให้ใช้แบบ ส.ธ. 1 ทำย
กฎกระทรวงฯ ฉบับที่ 26 (พ.ศ. 2516)

(4.3.2) หนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงให้ทำขึ้น 3 ฉบับมอบให้ผู้ดูแลรักษาถือไว้ 1 ฉบับ และ เก็บไว้ ณ สำนักงานที่ดินจังหวัดหรือสำนักงานที่ดินจังหวัดสาขา 1 ฉบับ และเก็บไว้ ณ กรมที่ดิน 1 ฉบับ กรณีที่ดินตั้งอยู่คาบเกี่ยวหลายจังหวัด ให้จัดทำเพิ่มขึ้นตามจังหวัดที่เกี่ยวข้อง (ระเบียบกรมที่ดินว่าด้วยการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2539))

- (4.3.3) ถ้าหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงสูญหายให้อธิบดีออกใบแทนให้
- (4.3.4) ที่ดินที่พลเมืองใช้ร่วมกันก็ดี หรือที่ดินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะก็ดี ถ้าที่ดินนั้นยังไม่มีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง ให้ถือว่าเขตของที่ดินนั้นเป็นไปตามหลักฐานของราชการ เช่น ทะเบียนที่ดินสาธารณประโยชน์ที่กระทรวงมหาดไทยได้สั่งให้จังหวัดต่างๆ สำรวจและจัดทำขึ้น หรือประกาศการสงวนหวงห้ามที่ดินของราชการ
- (4.3.5) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ติดตามการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงจากที่ดินจังหวัด

**แผนภูมิขั้นตอนการขอหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง
กรณีไม่มีหนังสือสำคัญที่หลวงสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**

ทั้งนี้ ดำเนินการขอหนังสือสำคัญที่หลวงจะต้องมีค่าใช้จ่ายในการรังวัดที่ดิน พึ่งจะต้องเสียค่าธรรมเนียมตามที่กรมที่ดินกำหนด ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องงบประมาณเพื่อภารกิจดังกล่าว

1.2 กรณีเป็นที่ดินซึ่งมีกฎหมายอื่นรองรับ หรือเป็นที่ในกรรมสิทธิ์ครอบครองของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

กรณีเป็นที่ดินซึ่งมีกฎหมายอื่นรองรับ หรือ เป็นที่ในกรรมสิทธิ์ครอบครองของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง จะไม่ทำการขึ้นทะเบียนเป็นที่สาธารณประโยชน์ ประกอบด้วย

ชนิดของที่ดิน	รายละเอียด
1) ที่ดินตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. 2544 ข้อ 7 การจัดทำทะเบียนที่ดินสาธารณประโยชน์	(1) ที่ดินรกร้างว่างเปล่าซึ่งมิได้มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครอง และที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้งหรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามกฎหมายที่ดิน ไม่ต้องจัดทำทะเบียน แต่ให้ทบวงการเมืองผู้ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยให้มีหน้าที่ดูแลรักษาสำรวจรายละเอียดตามแบบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดไว้เป็นหลักฐาน (2) ที่ดินที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นโดยสภาพที่ดินหรือทางราชการได้สงวนไว้ก็ตาม เช่น ที่ชายตลิ่ง ทางบก ทางน้ำ สวนสาธารณะที่เลี้ยงสัตว์ และที่สาธารณะประจำตำบล และหมู่บ้าน เป็นต้น เว้นแต่ที่ชายตลิ่ง ทางบก ทางน้ำ ถ้ากระโดง ตำรางสาธารณะและทางระบายน้ำที่อยู่ในความดูแลรักษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2) ที่ราชพัสดุ	ที่ดินในความดูแลของกรมธนารักษ์
3) ที่ดินที่ส่วนราชการอื่นครอบครอง	เช่น ที่ทางหลวง ที่ป่าสงวนแห่งชาติ

2. การพิจารณาแนวเขตที่สาธารณสุขประโยชน์

การกำหนดแนวเขตที่สาธารณสุขประโยชน์นั้นย่อมเกี่ยวข้องกับส่วนราชการต่างๆ หลายหน่วยงาน ที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวข้อง รวมไปถึงภาคประชาชนด้วย

ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วย “การมอบหมายให้สภาตำบลหรือองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนช่วยเหลือในการดำเนินการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง พ.ศ. 2543” ได้กำหนดไว้ดังนี้ “ในกรณีที่มีปัญหาว่า ที่ดินสาธารณสุขประโยชน์แห่งใดสมควรจะคงสภาพเพื่อทำการออกหนังสือสำคัญที่หลวงไว้เป็นหลักฐาน หรือสมควรถอนสภาพเพื่อนำมาจัดสรรให้ราษฎรทำกินหรือทำประโยชน์อื่น หรือกรณีที่มีผู้บุกรุกสมควรจับไล่หรือไม่ เมื่อนายอำเภอร้องขอให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นนัดประชุมพิจารณาให้ความเห็น โดยให้ประชาชน ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา หน่วยงานของรัฐหรือองค์กรเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมกับสภาตำบลหรือสภาท้องถิ่นด้วยเสร็จแล้วส่งผลให้นายอำเภอ เพื่อดำเนินการต่อไป”

ดังนั้นผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถเสนอต่อนายอำเภอ เพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการในการตรวจสอบเขตพื้นที่สาธารณสุขประโยชน์ เรียกว่า “คณะกรรมการดูแลรักษาที่สาธารณสุขประโยชน์...(ชื่อองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น)...” เพื่อให้สอดคล้องกับ “ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการมอบหมายให้สภาตำบลหรือองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนช่วยเหลือในการดำเนินการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง พ.ศ. 2543” ประกอบด้วยผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่น้อยกว่า 7 คน ดังนี้

การจัดตั้งคณะกรรมการชุดนี้เป็นเพียงข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นประโยชน์ในการทำงานร่วมกัน ระหว่างนายอำเภอ และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

1) นายอำเภอ หรือ ผู้ได้รับมอบหมาย	ประธานกรรมการ
2) นายกองค้กรปกครองส่วนท้องถิ่น	กรรมการ
3) ผู้แทนที่ดินอำเภอ	กรรมการ
4) ผู้แทนป่าไม้จังหวัด	กรรมการ
5) ผู้แทนตำรวจในท้องที่	กรรมการ
6) ผู้แทนส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง	กรรมการ
7) ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่	กรรมการ
8) ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	กรรมการและเลขานุการ

หมายเหตุ : ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาจแต่งตั้งผู้ช่วยเลขานุการตามความเหมาะสม

คณะกรรมการดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์ มีหน้าที่ในการพิจารณาเพื่อกำหนดแนวเขตสำหรับการขึ้นทะเบียนที่สาธารณประโยชน์ ในการประชุมควรตกลงร่วมกันตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ แต่ต้องไม่น้อยกว่าปีละ 1 ครั้ง (ควรอยู่ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ก่อนการสำรวจที่สาธารณประโยชน์ที่ยังไม่มีหนังสือสำคัญที่หลวง ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการมอบหมายให้สภาตำบล หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนช่วยเหลือในการดำเนินการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง พ.ศ. 2543)

เลขานุการ ต้องจัดเตรียมข้อมูลที่เกี่ยวข้องอันจำเป็นต่อการพิจารณา เสนอที่ประชุม ได้แก่ เอกสารทะเบียนที่สาธารณประโยชน์ หนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง ภาพถ่ายบริเวณที่ดิน สำเนาเอกสารแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดิน เป็นต้น

สำหรับเอกสารหรือข้อมูลอื่นๆ ให้เลขานุการประสานขอข้อมูลจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น ที่ดินอำเภอ/จังหวัด อำเภอ และ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่ สำหรับเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณา

มติที่ประชุมในเรื่องดังกล่าว ให้จัดทำสรุป พร้อมทั้งแจ้งหน่วยงาน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องพิจารณาดำเนินการ

อำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์

- 1) จัดทำนโยบายและแผนการดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์ในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 2) ดำเนินการขออนุมัติงบประมาณในการดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์ เช่น การขุดลอกคูคลองหรือหนองน้ำในบริเวณที่สาธารณประโยชน์
- 3) ติดตามการขึ้นทะเบียนที่สาธารณประโยชน์ในพื้นที่
- 4) ตรวจสอบติดตามแนวเขตพื้นที่สาธารณประโยชน์ที่มีการทับซ้อนกับที่ดินอื่นๆ
- 5) ตรวจสอบติดตามและป้องกันการบุกรุกที่สาธารณประโยชน์หรือการใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตน
- 6) ติดตามการขอใช้พื้นที่สาธารณประโยชน์ในเขตพื้นที่
- 7) ติดตามการไถ่กลับข้อพิพาทในการใช้ที่สาธารณประโยชน์

อำนาจและหน้าที่ของเลขานุการคณะกรรมการดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์

- 1) จัดเตรียมเอกสาร และข้อมูลที่ใช้ในการประชุม ประกอบด้วย เอกสารทะเบียนที่สาธารณประโยชน์ หนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง ภาพถ่ายบริเวณที่ดิน สำเนาเอกสารแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดิน
- 2) นัดหมายการประชุมคณะกรรมการดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์ พร้อมทั้งจัดเตรียมสถานที่
- 3) อำนวยความสะดวกให้ประธานในที่ประชุมดำเนินการประชุมได้ตามวาระ
- 4) จัดบันทึก และสรุปรายงานการประชุม พร้อมทั้งแจกจ่ายแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

แผนภูมิแนวทางการดำเนินงานของคณะกรรมการดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์

3. การจัดทำทะเบียนหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และทะเบียนที่สาธารณประโยชน์

การจัดทำทะเบียนที่สาธารณประโยชน์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งได้แก่องค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาล จัดทำขึ้นตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. 2544

“ข้อ 7 การจัดทำทะเบียนที่ดินสาธารณประโยชน์ ดังนี้

(1) ที่ดินไม่ต้องจัดทำทะเบียน แต่ให้ทบวงการเมืองผู้ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยให้มีหน้าที่ดูแลรักษาสำรวจรายละเอียดตามแบบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดไว้เป็นหลักฐาน

(2) ที่ดินที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน ที่ดินชายคลอง ทางบก ทางน้ำ สวนสาธารณะ และที่เลี้ยงสัตว์ ที่อยู่ในความดูแลรักษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ ดำเนินการสำรวจจัดทำทะเบียนที่ดินสาธารณประโยชน์ตามแบบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด โดยให้จัดทำจำนวน 4 ชุด ให้เก็บรักษาไว้ดังนี้ 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 1 ชุด 2) อำเภอหรือกิ่งอำเภอ 1 ชุด 3) จังหวัด 1 ชุด และ 4) ให้จังหวัดส่งให้กรมที่ดิน 1 ชุด ถ้าที่ดินแปลงใดยังไม่มีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง ให้ผู้มีหน้าที่ดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันตามกฎหมายดำเนินการขออนุญาตออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงต่อไป สำหรับที่ดินสาธารณประโยชน์ที่ได้จัดทำทะเบียนไว้แล้วองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการคัดลอกมาเก็บไว้ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น 1 ชุดที่ดินนอกจากที่กล่าวไว้ในวรรคหนึ่ง เป็นหน้าที่ของนายอำเภอท้องที่

ทางเท่าสาธารณประโยชน์หรือทางน้ำสาธารณะที่ไม่ใช่ทางหลวงตามกฎหมาย ว่าด้วยทางหลวงหรือทางที่กฎหมายกำหนดไว้โดยเฉพาะ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือผู้มีหน้าที่รับผิดชอบตามกฎหมายสำรวจจัดทำทะเบียนที่ดินสาธารณประโยชน์ไว้เป็นหลักฐานด้วย

สำหรับทะเบียนหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดทำขึ้นเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับ ทะเบียนหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงที่สำนักงานที่ดิน ซึ่งโดยปกติแล้ว กรมที่ดินจะส่งสำเนาหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงที่มีอยู่แล้วให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยตรวจสอบกรรมสิทธิ์ของที่ดินในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ หรือบ่งชี้ว่าที่ดินใดยังไม่ได้ขึ้นทะเบียนไว้

ประโยชน์ของการจัดทำทะเบียนหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และทะเบียนที่สาธารณประโยชน์

การจัดทำทะเบียนทั้งสองชนิดนั้น เพื่อบันทึกรายการเกี่ยวกับที่ดินสาธารณประโยชน์ให้ทราบว่า ในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีที่ดินสาธารณประโยชน์จำนวนเท่าใด อยู่ที่ใด มีเนื้อที่มากน้อยเท่าใด ใช้เพื่อประโยชน์อย่างไร ในทะเบียนที่สาธารณประโยชน์แต่ละฉบับที่จัดทำขึ้น ควรจะมีข้อความบ่งถึงสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

- (1) ทราบตำแหน่งที่ตั้งของที่ดิน ว่าตั้งอยู่ที่ตำบล อำเภอ จังหวัดใด
  - (2) ทราบอาณาเขต และเนื้อที่ ว่าที่ดินที่หวงห้ามทั้งสิ้นทิศ จะติดที่ดินของบุคคลใด หรือ จดสถานที่ใดบ้างมีเนื้อที่เท่าไร
  - (3) ผู้หวงห้ามอาจเป็นนายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือ จะเป็นกระทรวง ทบวง กรม ก็ได้ ซึ่งผู้ทำการหวงห้ามมีความสำคัญ เพราะเป็นเครื่องมือพิสูจน์ได้ว่า การสงวนหวงห้ามนั้น ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่
  - (4) ความประสงค์ในการหวงห้าม คือ มีความประสงค์ว่าจะหวงห้ามไว้ใช้เพื่อประโยชน์อะไร เช่น ใช้เป็นที่เลี้ยงสัตว์ของหมู่บ้าน ซึ่งเป็นสาระสำคัญทำให้ทราบว่าจะเป็นที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทใด
  - (5) วัน เดือน ปี ที่กำหนดหวงห้าม ชอบด้วยกฎหมายในขณะที่มีการหวงห้ามหรือไม่
  - (6) นามของผู้ที่ลงทะเบียน หมายถึง เจ้าหน้าที่ผู้คัดลอกทะเบียน
- ทั้งนี้การบันทึกข้อมูลอาจเป็นไปตาม แนวทางการขึ้นทะเบียนที่สาธารณประโยชน์

ทะเบียนที่ดินสาธารณสุขสมบัติดินของแผ่นดิน
(ที่ดินสาธารณะประจำตำบลและหมู่บ้าน)

อำเภอ.....จังหวัด.....

ชื่อที่ดิน สาธารณ สมบัติของ แผ่นดิน	ตั้งอยู่หมู่ ตำบล	อาณาเขตทิศ.....จุด แต่ละด้านยาวเท่าใด			เนื้อที่ ไร่ งาน ตาราง วา	ผู้ ประกาศ หวงห้าม เมื่อวันที่ เดือนปี	สภาพและ ประวัติ ความ เป็นมา	ใช้ ประโยชน์ อย่างไร	นายอำเภอ ลงชื่อ วัน เดือน	หนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง				ตอนสภาพ หรือโอนให้ เอกชน เหตุใด เมื่อใด	หมายเหตุ
		เหนือ	ใต้	ออก						ตก	เลขที่	ลงวัน เดือน ปี	เนื้อที่ ไร่ งาน ตาราง วา		

3.1 จุดมุ่งหมายการขึ้นทะเบียนที่สาธารณประโยชน์ท้องถิ่น

- 1) เพื่อให้ทราบอาณาเขตของที่ดินสาธารณประโยชน์ และวัตถุประสงค์ของที่ดินสาธารณประโยชน์ ของท้องถิ่นนั้นๆ
- 2) เพื่อให้ทราบสาเหตุการขึ้นทะเบียนที่ดินสาธารณประโยชน์ท้องถิ่น เช่น การสงวนหวงห้าม หรือ สภาพธรรมชาติ หรือ เกิดจากการใช้ประโยชน์ร่วมกัน
- 3) เพื่อให้สามารถใช้เป็นหลักฐานของทางราชการเกี่ยวกับที่ดินนั้น
- 4) เพื่อป้องกันการบุกรุกที่ดินสาธารณประโยชน์เป็นสมบัติส่วนตัว

3.2 ขั้นตอนการขึ้นทะเบียนที่สาธารณประโยชน์ท้องถิ่น

ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. 2544

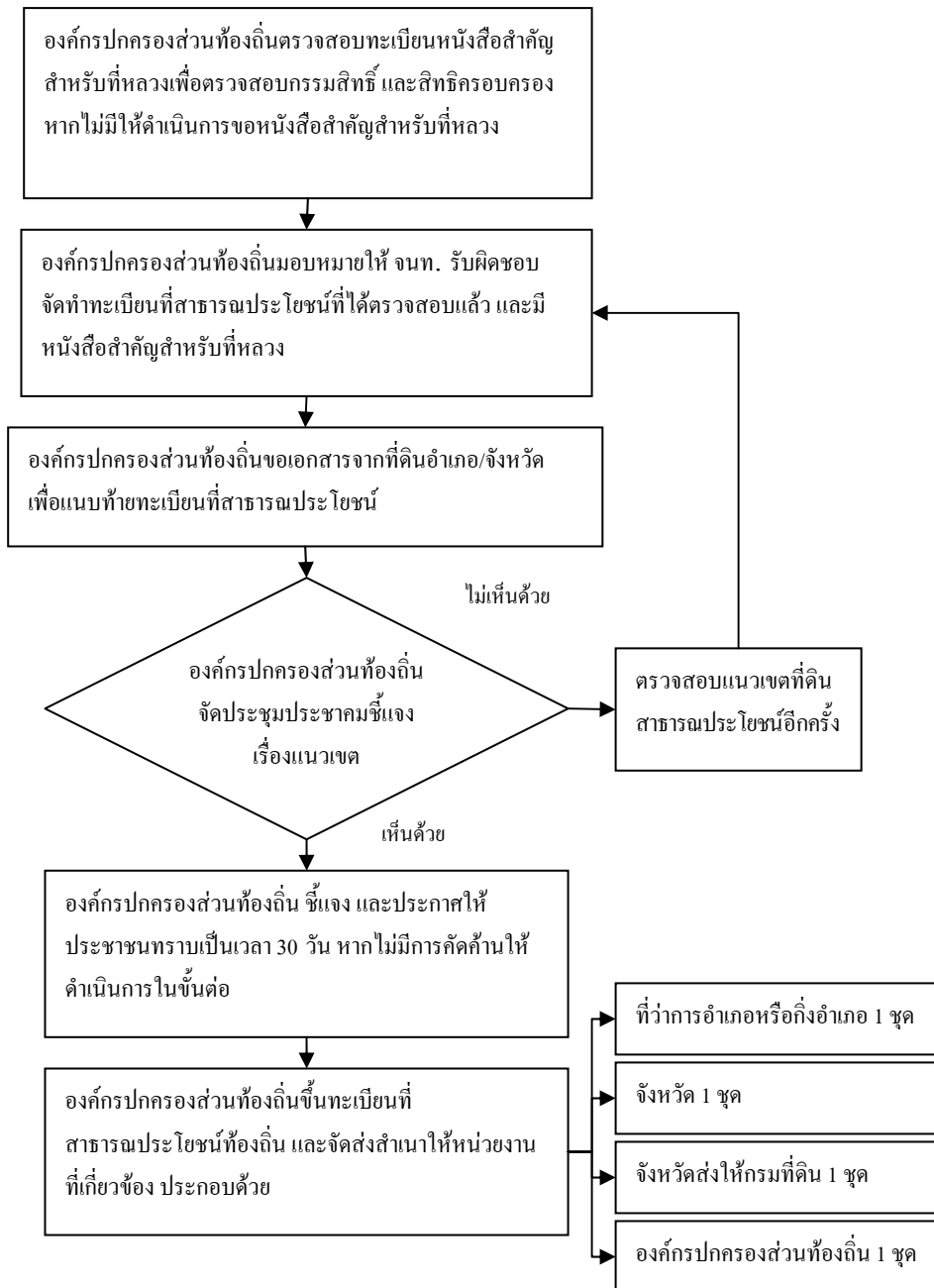
ข้อ 7 การจัดทำทะเบียนที่ดินสาธารณประโยชน์

ชายตลิ่ง ทางบก ทางน้ำ ลำกระโดง ลำราง สาธารณะ และทางระบายน้ำที่อยู่ในความดูแลรักษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ ดำเนินการสำรวจจัดทำทะเบียนที่ดินสาธารณประโยชน์ตามแบบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด โดยให้จัดทำจำนวน 4 ชุด โดยให้เก็บรักษาไว้ดังนี้

1. ที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอ 1 ชุด
2. จังหวัด 1 ชุด
3. จังหวัดส่งให้กรมที่ดิน 1 ชุด
4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 1 ชุด

ถ้าที่ดินแปลงใดยังไม่มีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง ให้ผู้มีหน้าที่ดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันตามกฎหมายดำเนินการขออนุญาตออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง สำหรับที่ดินสาธารณประโยชน์ที่ได้จัดทำทะเบียนไว้แล้วก่อนระเบียบนี้ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการขอคัดมาเก็บไว้ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น 1 ชุด ทางสาธารณประโยชน์หรือทางน้ำสาธารณะที่ไม่ใช่ทางหลวงตามกฎหมายว่าด้วยทางหลวงหรือทางที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยเฉพาะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือผู้มีหน้าที่รับผิดชอบตามกฎหมายสำรวจจัดทำทะเบียนที่ดินสาธารณประโยชน์ไว้เป็นหลักฐานด้วย ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องดำเนินการสำรวจจัดทำทะเบียนที่ดินสาธารณประโยชน์ตามแบบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

แผนภูมิขั้นตอนการขึ้นทะเบียนที่สาธารณประโยชน์ท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. 2544 ตามข้อ 7

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มอบหมายให้ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรืออาจมอบให้เจ้าหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการในการจัดทำบัญชีรายการแสดงที่สาธารณประโยชน์ท้องถิ่น เรียกว่า “ทะเบียนที่สาธารณประโยชน์ท้องถิ่น สำหรับ...(ชื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น)...” พร้อมแนบแผนที่หรือแผนผังของที่สาธารณประโยชน์ โดยอาจกำหนดรูปแบบตามความเหมาะสม

ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้เก็บรักษาต้นฉบับและจัดทำสำเนาทะเบียนที่สาธารณประโยชน์ท้องถิ่นอย่างน้อย 4 ชุด โดยมีหน่วยงานที่เก็บสำเนาทะเบียนที่สาธารณประโยชน์ดังนี้

- (1) ที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอ 1 ชุด
- (2) จังหวัด 1 ชุด
- (3) จังหวัดส่งให้กรมที่ดิน 1 ชุด
- (4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 1 ชุด

ในกรณีที่มีการปรับปรุงแก้ไขรายละเอียดของทะเบียนที่สาธารณประโยชน์ท้องถิ่นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งสำเนาของส่วนที่มีการแก้ไขนั้นให้ผู้ถือครองสำเนาเอกสารด้วยซึ่งทะเบียนที่สาธารณประโยชน์อาจทำเป็นฉบับรวมของทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือแยกตามพื้นที่หมู่บ้านก็ได้ตามความเหมาะสม

นอกจากนั้นการได้มาซึ่งแผนที่หรือแผนผังของที่สาธารณประโยชน์สามารถขอได้จากกรมที่ดินหรือ กรมโยธาธิการและผังเมือง โดยอาจจะใช้แผนที่มาตราส่วนขนาด 1 ต่อ 50,000 หรืออาจขอจากหน่วยงานอื่นได้ เช่น กรมที่ดิน กรมแผนที่ทหาร กรมโยธาธิการและผังเมือง

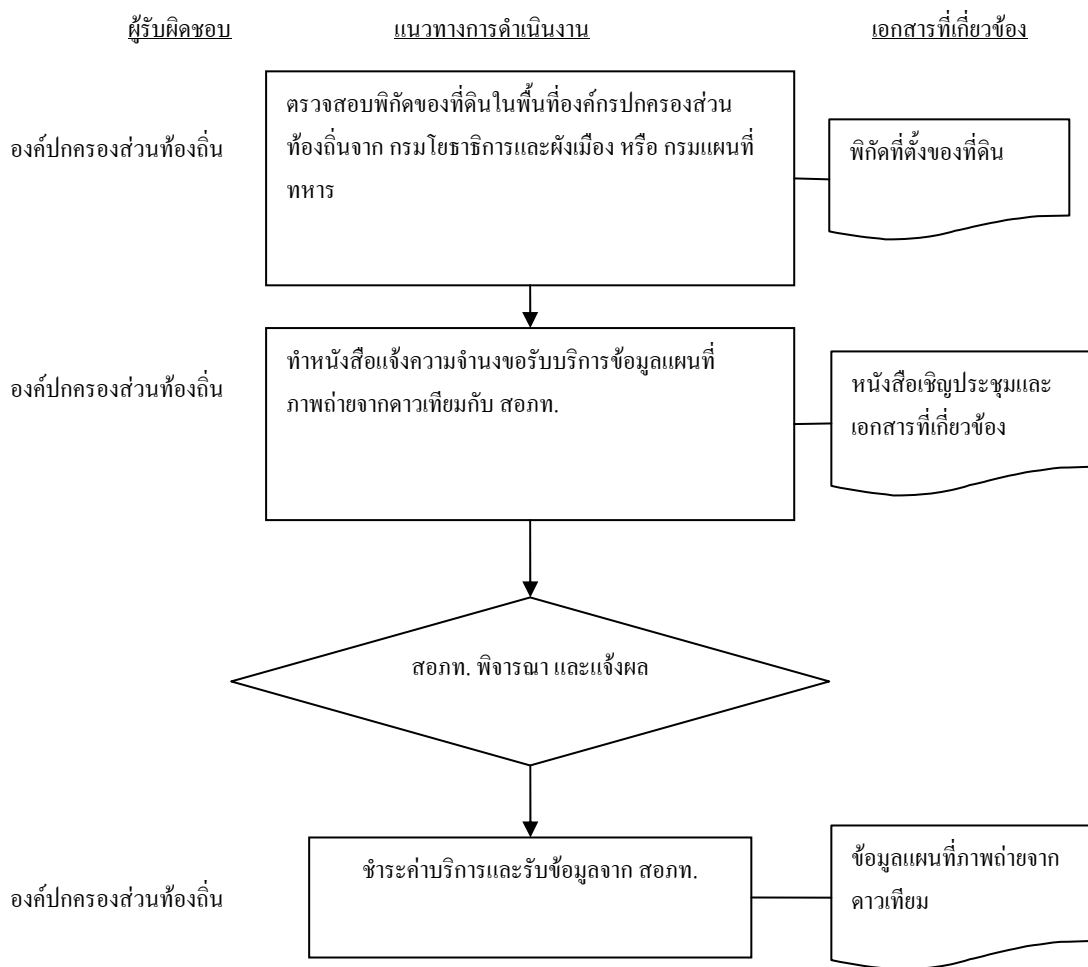
แต่หากต้องการแผนที่ซึ่งเป็นภาพถ่ายทางอากาศ หรือ ภาพถ่ายดาวเทียม ที่มีความละเอียดสูงกว่า เช่น มาตราส่วน 1 : 5,000 หรือ เป็นแผนที่ดาวเทียมซึ่งสามารถแสดงการใช้ประโยชน์ของที่ดินในพื้นที่นั้นๆ แล้ว

อันดับแรกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรติดต่อไปยังกรมโยธาธิการและผังเมือง จังหวัด หรือ กรมแผนที่ทหาร เพื่อตรวจสอบพิกัดที่ตั้งของพื้นที่นั้น ๆ

จากนั้นส่งหนังสือแจ้งความจำเป็นในการขอรับบริการข้อมูลแผนที่ภาพถ่ายจากดาวเทียมไปยังผู้อำนวยการ “สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ” (สอภท.) ระบุวัตถุประสงค์ของการนำข้อมูลแผนที่ภาพถ่ายจากดาวเทียมไปใช้งาน

ซึ่งจะได้ดำเนินการและแจ้งผลให้ทราบพร้อมส่งความตกลงในการใช้ข้อมูลภาพถ่ายดาวเทียม

แผนภูมิการขอใช้ขอรับบริการข้อมูลแผนที่ภาพถ่ายจากดาวเทียม

ตาราง : รายการบริการภาพจากดาวเทียมรายละเอียดสูง IKONOS ในคลังข้อมูล สอภ.

ข้อมูลเชิงเลข	
1	ข้อมูลขนาด 10-100 ตารางกิโลเมตร คิดราคา 100 บาทต่อตารางกิโลเมตร
2	ข้อมูลขนาด 101-300 ตารางกิโลเมตร คิดราคา 75 บาทต่อตารางกิโลเมตร
3	ข้อมูลตั้งแต่ขนาด 301 ตารางกิโลเมตร ขึ้นไป คิดราคา 50 บาทต่อตารางกิโลเมตร

ภาพพิมพ์มาตราส่วน 1 : 4,000 โดยประมาณ		
ขนาด	ครอบคลุมพื้นที่ (ตร.กม.)	ค่าดำเนินการ (บาท)
A0	12	1,200
A1	6	600
A2	3	300

ที่มา : มาตรฐานการวางผังเมือง กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

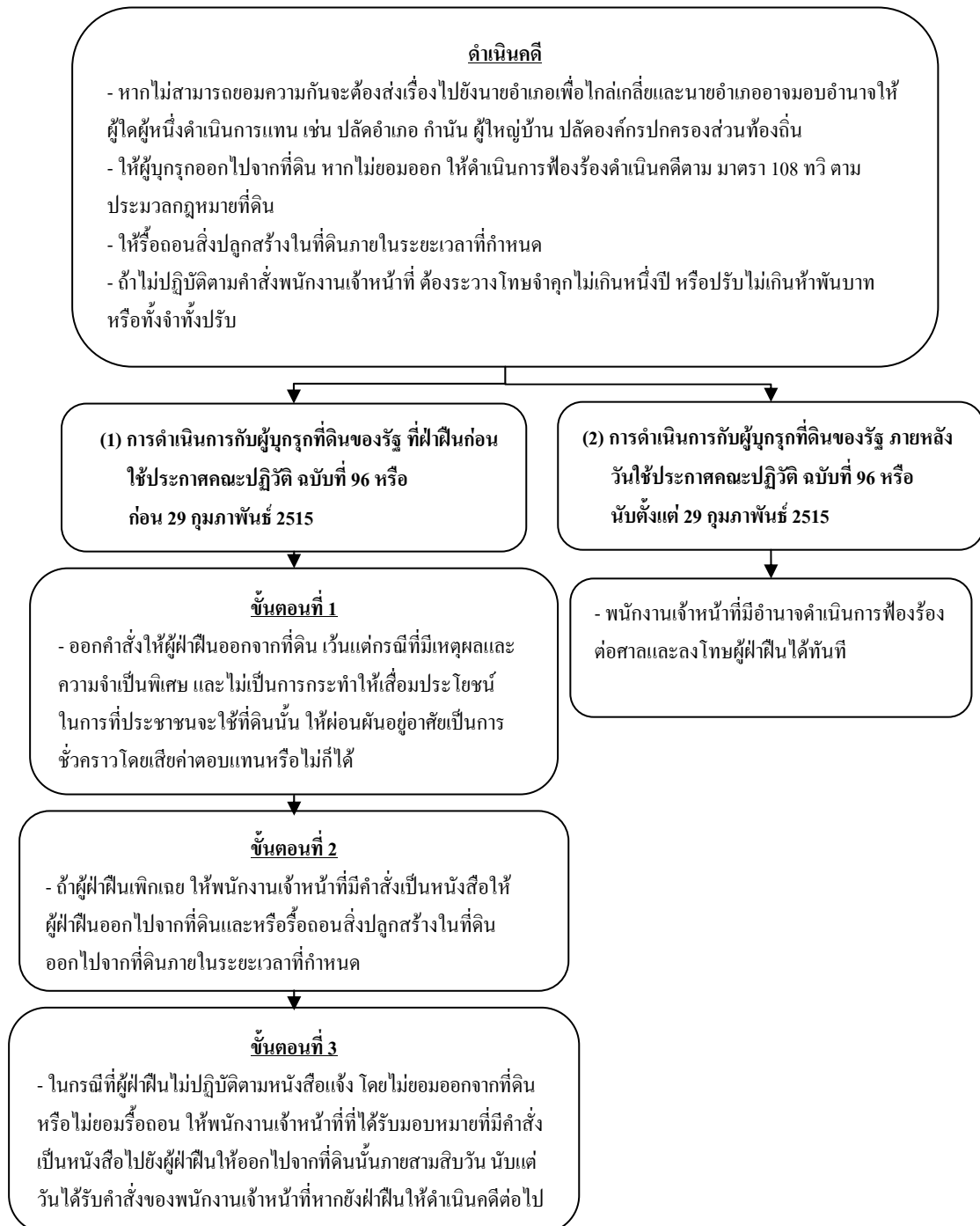
เมื่อตรวจสอบแนวเขตเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดประชุมประชาคมเพื่อชี้แจงแนวเขตที่สาธารณประโยชน์แก่ประชาชนในท้องที่ให้ทราบโดยทั่วกันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกาศแนวเขตที่สาธารณประโยชน์ให้ประชาชนทราบ โดยปิดประกาศในที่เปิดเผย เช่น ที่ทำการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ว่าการอำเภอ เป็นต้น

หากไม่มีการคัดค้านภายในสามสิบวัน ให้ขึ้นทะเบียนที่สาธารณประโยชน์และจัดส่งสำเนาให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. 2544 ข้อ 7 ประกอบด้วย

- (1) ที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอ 1 ชุด
- (2) จังหวัด 1 ชุด
- (3) จังหวัดส่งให้กรมที่ดิน 1 ชุด
- (4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 1 ชุด

4. การเฝ้าระวังการบุกรุก และการดำเนินการ

แผนปฏิบัติการดำเนินการเมื่อพบการบุกรุกที่สาธารณสุขประโยชน์ตามประมวลกฎหมายที่ดิน

การดูแลตรวจสอบสภาพที่สาธารณประโยชน์นั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ เฝ้าระวังมิให้มีการบุกรุก หรือนำใช้ประโยชน์ส่วนตัว ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจจะ ดำเนินการออกตรวจสอบสภาพที่สาธารณประโยชน์โดยทั่วไป และทำรายงานสรุป และถ่ายภาพ เก็บไว้เป็นหลักฐาน เพื่อรายงานต่อนายอำเภอ และผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เมื่อตรวจ พบการบุกรุกมีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

4.1 การตรวจสอบการบุกรุก

ในการตรวจสอบการบุกรุกนั้นเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ ควรจะบันทึกข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษร และถ่ายภาพประกอบด้วย อีกทั้งควรมีพยานที่อยู่บริเวณใกล้เคียง หรือ อาจตรวจสอบจากแผนที่แนบท้ายหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง หรือ ทะเบียนที่สาธารณประโยชน์ก็ได้ โดยมีประเด็นการตรวจสอบ ดังนี้

- 1) ผู้บุกรุกเป็นใคร (ชื่อ-นามสกุล และบริเวณที่บุกรุก)
- 2) การบุกรุกในลักษณะใด มีสภาพปัจจุบันเป็นอย่างไร
- 3) ระยะเวลาที่ได้มีการบุกรุก และต้องตรวจสอบให้ได้ว่าบุกรุกก่อนวันที่ 29

กุมภาพันธ์ 2515 หรือไม่เนื่องจาก ประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 108 จะมีผลแตกต่างกันในการปฏิบัติต่อผู้บุกรุก และการดำเนินคดี

ทั้งนี้ เพื่อให้ทราบว่าที่สาธารณประโยชน์ถูกบุกรุกในลักษณะใด เช่นการขยับหลักเขต หรือ การเข้ามาสร้างที่อยู่อาศัย หรือ มีการใช้ที่สาธารณประโยชน์บริเวณนั้น โดยมีใช้เพื่อส่วนรวม ดังนั้นจะช่วยให้เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสามารถตัดสินใจในการดำเนินการ ได้โดยง่าย และอาจจัดทำแบบฟอร์มสำหรับตรวจสอบการบุกรุก เพื่อสามารถใช้เป็นหลักฐานในการติดตามผล และรายงานผลต่อนายอำเภอ และผู้บริหารองค์กรปกครองท้องถิ่น

ตัวอย่าง แนวทางการจัดทำแบบฟอร์มตรวจสอบสภาพที่สาธารณสุขประโยชน์

(ตัวอย่าง)

บันทึกการตรวจสอบสภาพที่สาธารณสุขประโยชน์

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ข้าพเจ้า.....ตำแหน่ง.....
ได้ทำการตรวจสอบสภาพที่สาธารณสุขประโยชน์ของ.....(องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น).....ตามทะเบียนเลขที่.....
.....แล้วปรากฏว่าสภาพลักษณะของที่สาธารณสุขประโยชน์.....

- 1) มีอาณาเขตพื้นที่ขนาด.....ตารางกิโลเมตร หรือ .....ไร่.....งาน.....วา
ทิศเหนือ ยาว.....กม. จด.....
ทิศใต้ ยาว.....กม. จด.....
ทิศตะวันออก ยาว.....กม. จด.....
ทิศตะวันตก ยาว.....กม. จด.....
- 2) การบุกรุก หรือ การลุกล้ำ.....
- 3) จำนวนเนื้อที่สาธารณสุขประโยชน์ที่ถูกบุกรุก.....
- 4) ความเห็นประกอบอื่นๆ.....
- 5) ภาพถ่ายประกอบการตรวจสอบ (ถ้ามี)

ลงชื่อ.....ผู้ตรวจสอบ

(.....)

ลงชื่อ.....พยาน

(.....)

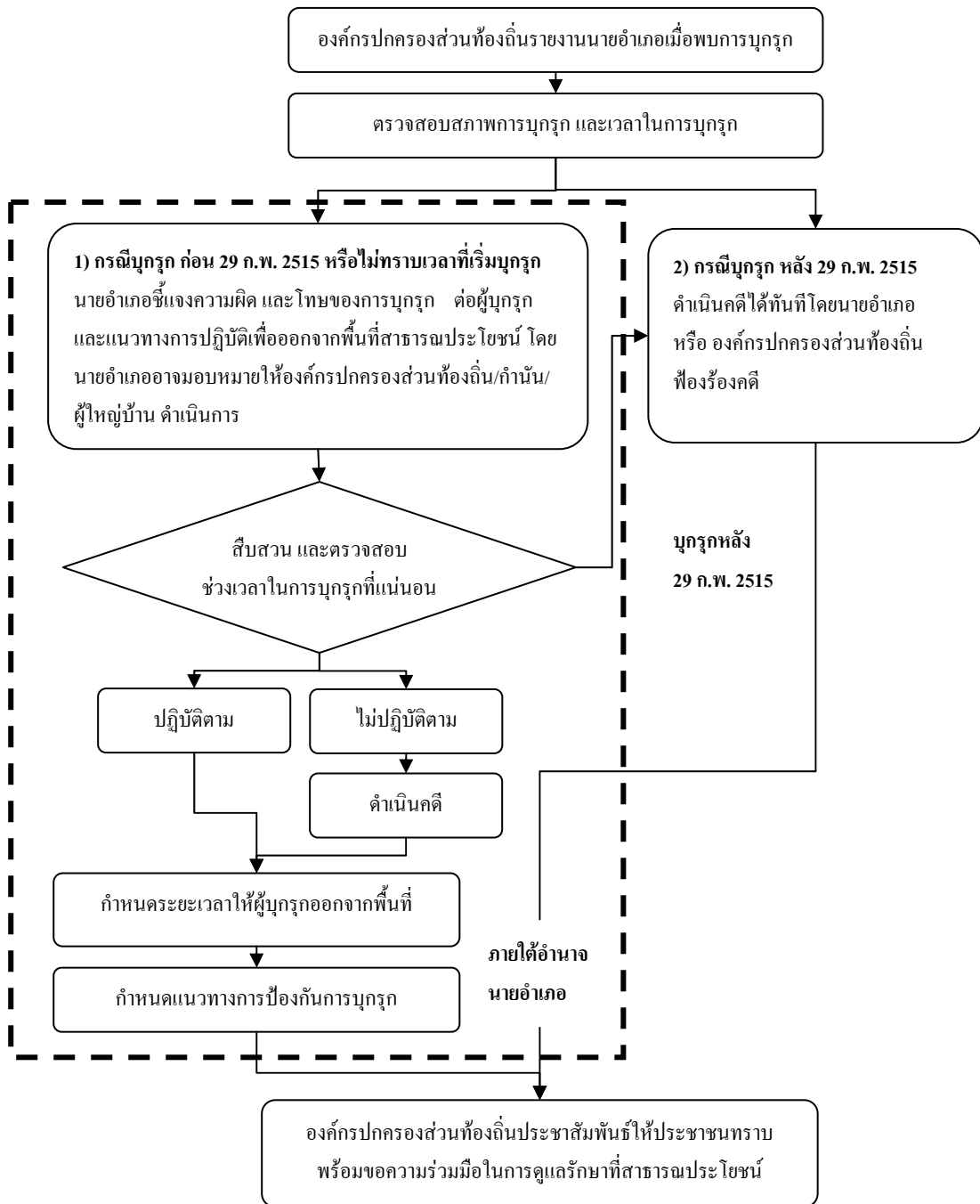
ลงชื่อ.....พยาน

(.....)

4.2 แนวทางการดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แผนภูมิการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเมื่อพบผู้บุกรุกที่สาธารณประโยชน์

แนวทางการดำเนินการขององค์ปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นจะต้องดำเนินการภายใต้อำนาจ และการมอบหมายให้ดำเนินการจากนายอำเภอ เว้นแต่อำนาจในการฟ้องร้องคดี ซึ่งเป็นอำนาจในการดูแลรักษาที่สาธารณสุขประโยชน์ ขึ้นอยู่กับช่วงเวลาในการบุกรุกที่สาธารณสุขประโยชน์ ว่าเกิดขึ้น ก่อนหรือหลังวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2515 ซึ่งทำให้การปฏิบัติ และการดำเนินคดีแตกต่างกัน จึงจำเป็นต้องมีการสืบสวนและตรวจสอบให้แน่นอน

1) กรณีบุกรุก ก่อนวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2515 หรือ ไม่ทราบเวลาในการบุกรุกที่แน่นอน

หากไม่ทราบเวลาในการบุกรุกที่แน่นอนให้ดำเนินการตามแบบการบุกรุกก่อนวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2515 เนื่องจากแม้มีความผิดเกิดขึ้นจริง แต่อำนาจในการฟ้องร้องคดีขององค์ปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับหลังจากนั้น หากฟ้องร้องโดย องค์ปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถตรวจสอบได้จะเป็นการกระทำที่ละเมิด มาตรา 108

(1) นายอำเภอ ดำเนินการชี้แจงให้ผู้บุกรุกทราบว่า การบุกรุกนี้ มีความผิดตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 มาตรา 9 กำหนดห้ามมิให้บุคคลเข้าไปยึดถือครอบครองหรือทำด้วยประการใดให้เป็นการทำหรือทำให้เสื่อมสภาพที่ดิน ที่หิน ที่กรวดทราย หรือเข้าไปยึดถือครอบครองรวมถึงการก่อสร้าง หรือเผาป่า ที่ดินของรัฐ ถ้ามิได้มีสิทธิครอบครอง หรือ มิได้รับอนุญาตจากหน่วยงานเจ้าหน้าที่ หากผู้ใดฝ่าฝืนตามมาตรา 9 มีความผิดตามประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 108 และ 108 ทวิ ดังนี้

ประมวลกฎหมายที่ดิน

มาตรา 9 ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยการเหมืองแร่และการป่าไม้ ที่ดินของรัฐนั้นถ้ามิได้มีสิทธิครอบครอง หรือ มิได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว ห้ามมิให้บุคคลใด

- (1) เข้าไปยึดถือ ครอบครอง รวมตลอดถึงการก่อสร้างหรือเผาป่า
- (2) ทำด้วยประการใด ให้เป็นการทำลาย หรือทำให้เสื่อมสภาพที่ดิน ที่หิน ที่กรวด หรือที่ทราย ในบริเวณที่รัฐมนตรีประกาศหวงห้ามในราชกิจจานุเบกษา หรือ
- (3) ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดอันเป็นอันตรายแก่ทรัพยากรในที่ดิน

(2) เมื่อนายอำเภอ หรือ จะมอบหมายให้ผู้ใดผู้หนึ่งปฏิบัติหน้าที่แทนพนักงานเจ้าหน้าที่ (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น / กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน) ดำเนินการให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 108 โดยให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีคำสั่งเป็นหนังสือให้ผู้ฝ่าฝืนออกจากที่ดิน และหรือรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างในที่ดินนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนด

กรณีผู้บุกรุกไม่ยอมออกจากพื้นที่สาธารณประโยชน์ ให้แจ้งความดำเนินคดีผู้บุกรุก และรายงานนายอำเภอทราบซึ่งผู้บุกรุกมีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ประมวลกฎหมายที่ดิน

มาตรา 108 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 9 อยู่ก่อนวันที่ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ (แก้ไขโดยประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 96 ลงวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2515) ใช้นับกับ พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากพนักงานเจ้าหน้าที่ มีอำนาจแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ฝ่าฝืนปฏิบัติตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด ถ้าผู้ฝ่าฝืนเพิกเฉยหรือไม่ปฏิบัติตามระเบียบ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีคำสั่งเป็นหนังสือให้ผู้ฝ่าฝืนออกจากที่ดินและหรือรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างในที่ดินนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนด ถ้าไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ในการกำหนดระเบียบตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการจะกำหนดให้ผู้ฝ่าฝืนต้องเสียค่าตอบแทนในการใช้ที่ดินนั้นให้แก่รัฐหรือราชการบริหารส่วนท้องถิ่นด้วยก็ได้

มาตรา 108 ทวิ นับตั้งแต่วันที่ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ ใช้นับกับ (เพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 96 ลงวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2515) ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 9 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าความผิดตามวรรคหนึ่งได้กระทำแก่ที่ดินซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ประชาชนใช้ร่วมกัน หรือที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

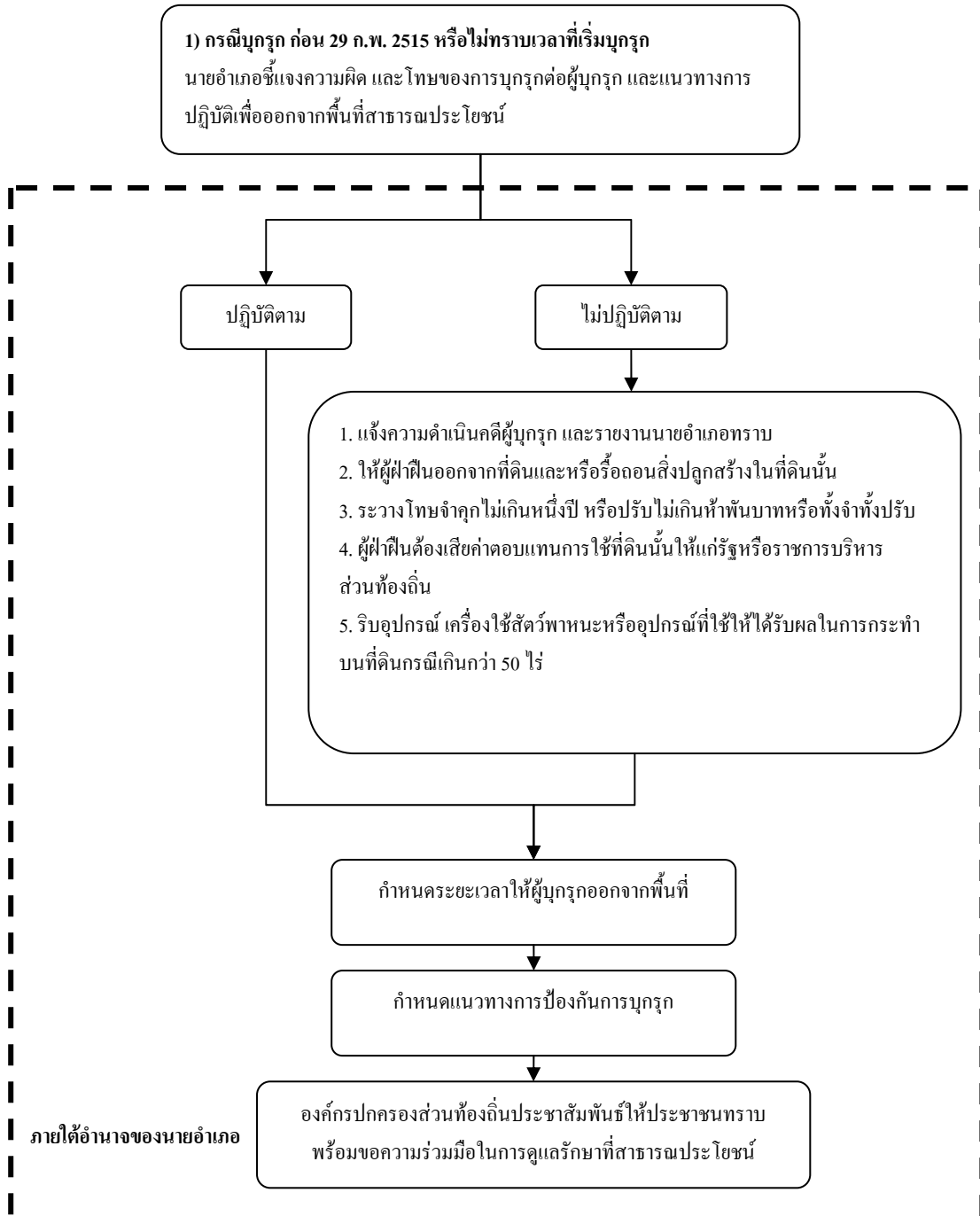
ถ้าความผิดตามวรรคสองได้กระทำเป็นเนื้อที่เกินกว่าห้าสิบไร่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ในกรณีที่มีคำพิพากษาว่าผู้ใดกระทำความผิดตามมาตรานี้ ศาลมีอำนาจสั่งในคำพิพากษาให้ผู้กระทำความผิดคนงาน ผู้รับจ้าง ผู้แทน และบริวารของผู้กระทำความผิดออกไปจากที่ดินนั้นด้วย

บรรดาเครื่องมือ เครื่องใช้ สัตว์พาหนะ ยานพาหนะ หรือเครื่องจักรกลใด ๆ ซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดดังกล่าว ให้ริบเสียทั้งสิ้น ไม่ว่าจะมิผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่

- (3) กำหนดระยะเวลาให้ผู้บุกรุกออกจากพื้นที่
  - (4) กำหนดแนวทางการป้องกันการบุกรุก เช่น มีป้ายบอก ณ บริเวณที่สาธารณสุขประโยชน์ และจัดทำแนวเขตที่ชัดเจน ประกาศตามหอกระจายข่าวในพื้นที่ที่มีการบุกรุก จัดประชุม ชาวบ้าน เพื่อแจ้งให้ทราบพื้นที่สาธารณสุขประโยชน์มีแนวเขตแค่ไหน
  - (5) ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบ พร้อมขอความร่วมมือในการดูแลรักษาที่สาธารณสุขประโยชน์
- 2) กรณีบุกรุก หลังวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2515
- ให้องค์ปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการฟ้องร้องคดีได้ทันที ทั้งนี้จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการดำเนินการทั้งหมดด้วย

แผนปฏิบัติการดำเนินงานเมื่อพบผู้บุกรุกที่สาธารณะประโยชน์ กรณีบุกรุกก่อน 29 กุมภาพันธ์ 2515

5. การดำเนินคดี กรณีมีการบุกรุกที่สาธารณประโยชน์ตามประมวลกฎหมายที่ดิน

มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินของรัฐอีกประการหนึ่งก็คือ การดำเนินคดีกับผู้บุกรุก กล่าวคือ แม้รัฐจะสร้างหลักฐานขึ้นคุ้มครองป้องกันที่ดินของรัฐโดยการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง และมีการจัดทำทะเบียนที่สาธารณประโยชน์ แต่ก็ยังเป็นเพียงหลักฐานของทางราชการที่จะใช้พิสูจน์ถึงความเป็นที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันเมื่อมีคดีขึ้นสู่ศาล หรือใช้ในการพิจารณาว่าที่พิพาทเป็นที่ดินของรัฐหรือไม่ ส่วนตามสภาพความเป็นจริงก็ยังคงปรากฏว่ามีราษฎรบุกรุกที่ดินของรัฐอยู่เสมอ

รัฐจึงจำเป็นต้องออกกฎหมายวางมาตรการลงโทษผู้บุกรุกเหล่านี้โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้บุกรุกเข็ดหลาบ เกิดความเกรงกลัวไม่กล้ากระทำความผิดอีก โดยประมวลกฎหมายที่ดินได้บัญญัติให้ผู้ที่เข้าครอบครองที่ดินของรัฐโดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นความผิดในตัวเองโดยบัญญัติไว้ในมาตรา 9 ดังนี้

มาตรา 9 ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยการเหมืองแร่และการป่าไม้ ที่ดินของรัฐนั้นถ้ามิได้มีสิทธิครอบครอง หรือมิได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว ห้ามมิให้บุคคลใด

- (1) เข้าไปยึดถือ ครอบครอง รวมตลอดถึงการก่อสร้างหรือเผาป่า
- (2) ทำด้วยประการใด ให้เป็นการทำลาย หรือทำให้เสื่อมสภาพที่ดิน ที่หิน ที่กรวด หรือที่ทราย ในบริเวณที่รัฐมนตรีประกาศหวงห้ามในราชกิจจานุเบกษา หรือ
- (3) ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดอันเป็นอันตรายแก่ทรัพยากรในที่ดิน

บุคคลซึ่งเข้าไปครอบครองหรือทำการใดๆ ในที่ดินของรัฐโดยมิได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ย่อมเป็นผู้ฝ่าฝืนมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน คือ เป็นผู้บุกรุกที่ดินของรัฐ ตามปกติเมื่อมีการบุกรุกที่ดินของรัฐ พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องดำเนินการให้ผู้บุกรุกออกไปจากที่ดิน หากไม่ยอมออก พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องดำเนินการฟ้องร้องดำเนินคดีทางศาล

ปัจจุบัน มีประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 96 ลงวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2515 แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายที่ดิน โดยบัญญัติโทษที่จะลงแก่ผู้บุกรุกที่ดินของรัฐไว้ในมาตรา 108 และมาตรา 108 ทวิ ดังนี้

มาตรา 108 “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 9 อยู่ก่อนวันที่ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ใช้บังคับ พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ฝ่าฝืนปฏิบัติตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด ถ้าผู้ฝ่าฝืนเพิกเฉยหรือไม่ปฏิบัติตามให้ถูกต้องตาม

ระเบียบให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีคำสั่งเป็นหนังสือให้ผู้ฝ่าฝืนออกไปจากที่ดิน และหรือรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างในที่ดินภายในระยะเวลาที่กำหนด ถ้าไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ในการกำหนดระเบียบตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการจะกำหนดให้ผู้ฝ่าฝืน ต้องเสียค่าตอบแทนในการใช้ที่ดินนั้นให้แก่รัฐหรือราชการบริหารส่วนท้องถิ่นด้วยก็ได้”

มาตรา 108 ทวิ “นับแต่วันที่ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ใช้บังคับผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 9 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินห้าพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าความผิดในวรรคหนึ่งได้กระทำแก่ที่ดินซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ประชาชนใช้ร่วมกัน หรือที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าความผิดตามวรรคสองได้กระทำเป็นเนื้อที่เกินกว่าห้าสิบไร่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ในกรณีที่มีคำพิพากษาว่าผู้ใดกระทำความผิดตามมาตรานี้ ศาลมีอำนาจสั่งในคำพิพากษาให้ผู้กระทำความผิดคนงาน ผู้รับจ้าง ผู้แทน และบริวารของผู้กระทำความผิดออกไปจากที่ดินนั้นด้วย

บรรดาเครื่องมือ เครื่องใช้ สัตว์พาหนะ ยานพาหนะ หรือเครื่องจักรกลใดๆ ซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดดังกล่าวให้รับเสียทั้งสิ้น ไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่”

โทษของการฝ่าฝืนกระทำผิดบุกรุกที่สาธารณประโยชน์โดยสรุป

มาตรา 108 ก่อนวันที่ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 96 ใช้บังคับ

- ผู้ใดฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และอาจต้องเสียค่าตอบแทนในการใช้ที่ดินนั้นให้แก่รัฐหรือราชการบริหารส่วนท้องถิ่นด้วย

มาตรา 108 ทวิ นับตั้งแต่วันที่ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 96 ใช้บังคับ

- ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 9 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
- ถ้าบุกรุกที่สาธารณประโยชน์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
- ถ้าบุกรุกที่สาธารณประโยชน์เกินกว่าห้าสิบไร่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และริบเครื่องมือ เครื่องใช้ สัตว์พาหนะ ยานพาหนะ หรือเครื่องจักรกลใด ๆ
- ผู้ใดขัดขวางหรือไม่ให้ความสะดวกต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 66 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท

จากมาตราดังกล่าว จึงต้องแบ่งวิธีการดำเนินการกับผู้ฝ่าฝืนตามมาตรา 9 ออกเป็น 2 กรณี คือ

- การดำเนินการกับผู้บุกรุกที่ดินของรัฐ ซึ่งได้ฝ่าฝืนก่อนใช้ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 96
- การดำเนินการกับผู้บุกรุกที่ดินของรัฐ ซึ่งได้ฝ่าฝืนหลังใช้ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 96

ประกาศคณะปฏิวัติ

ฉบับที่ 96

โดยที่คณะปฏิวัติได้พิจารณาเห็นว่า.....

ข้อ ๑๑ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๐๘ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"มาตรา ๑๐๘ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๕ อยู่ก่อนวันที่ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ใช้บังคับ

พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ฝ่าฝืนปฏิบัติตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด ถ้าผู้ฝ่าฝืนเพิกเฉยหรือไม่ปฏิบัติตามให้ถูกต้องตามระเบียบให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีคำสั่งเป็นหนังสือให้ผู้ฝ่าฝืนออกจากที่ดินและหรือรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างในที่ดินนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนด ถ้าไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ในการกำหนดระเบียบตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการจะกำหนดให้ผู้ฝ่าฝืนต้องเสียค่าตอบแทนในการใช้ที่ดินนั้น ให้แก่รัฐหรือราชการบริหารส่วนท้องถิ่นด้วยก็ได้

มาตรา ๑๐๘ ทวิ นับตั้งแต่วันที่ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ใช้บังคับผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๕ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าความผิดตามวรรคหนึ่งได้กระทำแก่ที่ดินซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ประชาชนใช้ร่วมกัน หรือที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดิน โดยเฉพาะต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าความผิดตามวรรคสองได้กระทำเป็นเนื้อที่เกินกว่าห้าสิบไร่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับในกรณีที่มีคำพิพากษาว่าผู้ใดกระทำความผิดตามมาตรา นี้ศาลมีอำนาจสั่งในคำพิพากษาให้ผู้กระทำความผิด คนงาน ผู้รับจ้าง ผู้แทน และบริวารของผู้กระทำความผิดออกไปจากที่ดินนั้นด้วย บรรดาเครื่องมือ เครื่องใช้ สัตว์พาหนะ ยานพาหนะ หรือเครื่องจักรกลใดๆ ซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดดังกล่าว ให้ริบเสียทั้งสิ้น ไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่

มาตรา ๑๐๘ ตร ผู้ใดขัดขวางหรือไม่ให้ความสะดวกต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๖๖ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท"

.....

(1) การดำเนินการกับผู้บุกรุกที่ดินของรัฐ ซึ่งได้ฝ่าฝืนก่อนใช้ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 96 (ใช้บังคับ 4 มีนาคม 2525)

การดำเนินการกับผู้ฝ่าฝืนตามมาตรา 9 ในกรณีนี้พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามมาตรา 108 ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องมีหนังสือแจ้งไปยังผู้ฝ่าฝืนให้ปฏิบัติให้เป็นไปตามมาตรา 108 ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1.1 กรณีที่ที่ดินที่มีการบุกรุกเป็นที่ดินที่สงวนหรือหวงห้ามไว้เพื่อใช้ประโยชน์ของทางราชการเมื่อทบวงการเมืองซึ่งมีหน้าที่ดูแลรักษาหรือใช้ประโยชน์ร้องขอตามระเบียบนี้ให้พนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งให้ผู้ฝ่าฝืนทราบเพื่อปฏิบัติกรอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

ก. ให้มาจัดการทำบันทึกไว้เป็นหลักฐานต่อทางราชการภายในเวลาที่กำหนดว่าได้ครอบครองและทำประโยชน์อยู่ในที่ดินเป็นเนื้อที่เท่าใด ตั้งแต่เมื่อใด และจะออกไปจากที่ดินได้เมื่อใด

ข. ให้มาทำความตกลงเพื่อเสียค่าตอบแทนตามอัตราและเวลาที่ทางราชการกำหนดให้

ค. เมื่อมีความจำเป็นอาจสั่งให้ผู้ฝ่าฝืนและบริวารออกไปจากที่ดินหรือรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างออกไปจากที่ดินด้วยก็ได้

1.2 กรณีที่ที่ดินที่มีการบุกรุกเป็นที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันตามระเบียบนี้ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ มีคำสั่งให้ผู้ฝ่าฝืนออกไปจากที่ดินเว้นแต่กรณีที่มีเหตุผลและความจำเป็นพิเศษ และไม่เป็นการกระทำที่เสื่อมประโยชน์ในการที่ประชาชนจะใช้ที่ดินนั้น พนักงานเจ้าหน้าที่จะผ่อนผันให้อยู่อาศัยหรือใช้ประโยชน์เป็นการชั่วคราวโดยเสียค่าตอบแทนหรือไม่ก็ได้

1.3 กรณีที่ที่ดินที่มีการบุกรุกเป็นที่ดินที่ทางราชการมีโครงการจะจัดให้ประชาชนเข้าอยู่อาศัย และประกอบอาชีพ พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจแจ้งให้ผู้ฝ่าฝืนไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่ในการจัดที่ดินเพื่อขอรับคำวินิจฉัยเกี่ยวกับสิทธิในที่ดินและเพื่อปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ ข้อกำหนดและเงื่อนไขในการจัดที่ดินตามโครงการจัดที่ดินนั้นต่อไป

1.4 กรณีที่ดินมีการบุกรุกเป็นที่ดินที่มีทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้นว่า ที่หิน ที่กรวด หรือที่ทราย ไม่ว่าที่ดินนั้น รัฐมนตรีจะได้ประกาศหวงห้ามไว้ในมาตรา 9 (2) แห่งประมวลกฎหมายที่ดินแล้วหรือไม่ก็ตามถ้ามีผู้ฝ่าฝืนเข้าไปทำด้วยประการใดๆ ให้เป็นการทำลายหรือทำให้เสื่อมสภาพ หรือเป็นอันตรายแก่ทรัพยากรในที่ดินตามระเบียบนี้ ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ที่จะแจ้งผู้บุกรุกให้ระงับการกระทำหรือสั่งให้ออกไปจากที่ดินนั้นและถ้าการกระทำนั้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่สาธารณชนก็มีอำนาจให้ผู้ฝ่าฝืนแก้ไขการกระทำนั้นให้กลับคืนสู่สภาพเดิมด้วย

การแจ้งของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากพนักงานเจ้าหน้าที่ให้แจ้งเป็นหนังสือมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

- (1) ชื่อ และชื่อสกุลของผู้ฝ่าฝืน
- (2) ตำแหน่งที่ดินที่เข้าไปบุกรุก ขีดถือครอบครอง หรือใช้ประโยชน์
- (3) กำหนดวิธีการ เงื่อนไข และระยะเวลาที่จะให้ผู้ฝ่าฝืนปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 2 ถ้าผู้ฝ่าฝืนเพิกเฉยหรือไม่ปฏิบัติตามให้ถูกต้องตามระเบียบให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีคำสั่งเป็นหนังสือให้ผู้ฝ่าฝืนออกไปจากที่ดินและหรือรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างในที่ดินออกไปจากที่ดินภายในระยะเวลาที่กำหนดคือ

(1) ในกรณีที่ผู้ฝ่าฝืนได้เข้าบุกรุก ขีดถือครอบครองได้ปลูกไม้ล้มลุกหรือธัญชาติไว้ให้กำหนดเวลาแจ้งให้ออกไปจากที่ดินนั้นไม่น้อยกว่า 30 วัน หลังจากการเก็บเกี่ยวพืชผลในที่ดินนั้นเสร็จแล้ว

(2) ในกรณีเป็นการบุกรุก ขีดถือครอบครองตามข้อ 1.4 ให้แจ้งให้ออกจากที่ดินที่บุกรุกหรือแจ้งให้รื้อถอนสิ่งปลูกสร้างโดยเร็ว แต่ต้องไม่น้อยกว่า 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้ง

(3) การบุกรุกขีดถือครอบครองในกรณีอื่นนอกจาก (1) และ (2) ให้แจ้งให้ออกไปจากที่ดินนั้นภายในกำหนดที่แจ้ง แต่ต้องไม่น้อยกว่า 90 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้ง

การส่งหนังสือแจ้งให้ส่งโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ เว้นแต่ท้องที่ใดไม่สะดวกในการส่งทางไปรษณีย์ตอบรับ ก็ให้จัดเจ้าหน้าที่นำไปส่ง และในกรณีที่ให้เจ้าหน้าที่นำไปส่งให้ปฏิบัติ ดังนี้

(1) ให้ผู้ฝ่าฝืนหรือผู้ที่บรรลุนิติภาวะแล้ว ซึ่งอยู่อาศัยในครอบครัวเดียวกันกับผู้ฝ่าฝืนนั้นลงชื่อรับหนังสือในใบรับ แล้วเก็บเข้าเรื่องไว้เป็นหลักฐาน

(2) ในกรณีที่บุคคลดังกล่าวตาม (1) ไม่ยอมลงชื่อ ให้เจ้าหน้าที่ผู้นำส่งหนังสือแจ้งบันทึกเหตุการณ์และเหตุผลในการไม่ยอมรับหนังสือแจ้งไว้ และให้มีพยานอย่างน้อย 2 คน ลงชื่อรับรองไว้ในบันทึกนั้นด้วยเมื่อผู้นำส่งหนังสือแจ้งได้ปฏิบัติกรดังกล่าวนั้นแล้ว ให้ถือว่าผู้ฝ่าฝืนได้รับหนังสือแจ้งแล้ว

ผู้ฝ่าฝืนผู้ใดมีความจำเป็นไม่อาจจะปฏิบัติตามหนังสือแจ้งของพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ให้ยื่นคำร้องขอผ่อนผันล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามสิบวัน ก่อนครบกำหนดระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นสมควร ก็ให้มีอำนาจผ่อนผันได้ตามความจำเป็นแล้วแต่กรณี

ขั้นตอนที่ 3 ในกรณีที่ผู้ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามหนังสือแจ้งโดยไม่ยอมออกจากที่ดินหรือไม่ยอมรื้อถอนให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากพนักงานเจ้าหน้าที่มีคำสั่งเป็นหนังสือส่งไปยังผู้ฝ่าฝืนและกำหนดให้ผู้ฝ่าฝืนออกไปจากที่ดินนั้นภายในกำหนดสามสิบวัน นับแต่วันได้รับคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่หากผู้ฝ่าฝืนยังฝ่าฝืนอยู่อีก ให้ดำเนินคดีต่อไป

ฉะนั้น จะเห็นได้ว่า เมื่อปรากฏว่าราษฎรได้บุกรุกที่ดินของรัฐก่อนวันที่ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 96 ลงวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2515 พนักงานเจ้าหน้าที่ไม่มีอำนาจที่จะดำเนินคดีกับผู้บุกรุกได้ทันทีที่มีการบุกรุก จะต้องมีการสั่งให้ผู้บุกรุกออกไปจากที่ดินที่บุกรุกเสียก่อน เมื่อได้รับแจ้งไปแล้วผู้บุกรุกไม่ปฏิบัติตาม จึงจะถือว่าผู้บุกรุกมีความผิดตามมาตรา 108 ทวิ ในเรื่องนี้มีความพิพากษาฎีกาที่ 2469 / 2520 วินิจฉัยว่า “จำเลยเข้าไปยึดถือครอบครองที่ดินของรัฐมาตั้งแต่ก่อนมีประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 96 ออกใช้บังคับ เมื่อไม่ปรากฏว่านายอำเภอหรือคณะกรรมการจัดที่ดินเพื่อประโยชน์ของประชาชนได้เคยแจ้งให้จำเลยรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างออกไปแล้วย่อมจะเอาผิดแก่จำเลยตามประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 9 และ 108 ทวิ ไม่ได้”

(2) การดำเนินการกับผู้บุกรุกที่ดินของรัฐ ภายหลังจากใช้ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 96 (พ.ศ.2515)

บุคคลที่ฝ่าฝืนมาตรา 9 ภายหลังจากใช้ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 96 (พ.ศ. 2515) ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้บุกรุกที่ดินของรัฐ ย่อมมีความผิดตามมาตรา 108 ทวิ พนักงานเจ้าหน้าที่ย่อมมีอำนาจดำเนินการฟ้องร้องต่อศาลและถูกลงโทษได้ทันที มาตรา 108 ทวิ ไม่ได้มีบทบัญญัติ

เหมือนมาตรา 108 ที่ใช้กับผู้บุกรุกที่ดินของรัฐก่อนวันใช้ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 96 ที่ให้การแจ้งให้ผู้บุกรุกออกไปจากที่ดินก่อนที่จะฟ้องร้องดำเนินคดี

จากมาตรา 108 และมาตรา 108 ทวิ ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า กฎหมายกำหนดวิธีดำเนินการแก่ผู้บุกรุกที่ดินของรัฐไว้แตกต่างกัน กล่าวคือ ประมวลกฎหมายที่ดินมาตรา 108 เดิมบัญญัติให้ผู้บุกรุกที่ดินของรัฐมีความผิดต้องถูกลงโทษ ต่อมาเนื่องจากมีผู้บุกรุกที่ดินของรัฐเป็นจำนวนมาก จนยากต่อการที่จะให้ราษฎรออกจากที่ดินที่บุกรุกรัฐจึงได้ตราประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 96 (พ.ศ. 2515) แก้ไขมาตรา 108 ใหม่และบัญญัติมาตรา 108 ทวิ ขึ้นมาใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยเหลือ ผู้บุกรุกที่ดินเดิมก่อนวันที่ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 96 (พ.ศ. 2515) จะใช้บังคับ ให้ไม่มีความผิดในการบุกรุกที่ดินของรัฐ เมื่อได้ปฏิบัติตามระเบียบของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติกำหนดไว้ เช่น ให้ผู้บุกรุกอยู่อาศัยไปโดยเสียค่าตอบแทน ถ้าไม่ปฏิบัติหรือฝ่าฝืนจึงจะถือว่ามีความผิด ส่วนการบุกรุกที่ดินของรัฐที่เกิดขึ้นหลังการประกาศใช้ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 96 (พ.ศ. 2515) เป็นการบุกรุกที่เกิดขึ้นใหม่รัฐจะไม่ให้ความช่วยเหลืออีกแล้ว โดยให้ถือว่าผู้บุกรุกที่ดินของรัฐมีความผิดทันทีที่มีการบุกรุก

บทที่ 4

การขอใช้ที่สาธารณประโยชน์

1. การขอใช้ที่สาธารณประโยชน์

การขอใช้ที่ดินสาธารณสมบัติของแผ่นดิน หมายถึง การที่ทบวงการเมืองขอเข้าใช้ประโยชน์ในที่ดินสาธารณสมบัติของแผ่นดิน เพื่อประโยชน์ในราชการเท่านั้น โดยมีแนวทางในการดำเนินการ ดังนี้

1. กรณีที่ดินสาธารณประโยชน์

- 1) ผู้ขอใช้ต้องเป็นส่วนราชการที่เป็นทบวงการเมือง ตามประมวลกฎหมายที่ดิน หมายถึง ส่วนราชการที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลของราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค หรือราชการส่วนท้องถิ่น
- 2) ต้องระบุกิจกรรมที่ขอใช้ เพื่อประโยชน์ในราชการเท่านั้น เช่น การก่อสร้างอาคารหอประชุม อาคารสำนักงาน โรงพยาบาล หรือสถานีนอนามัย ฯลฯ
- 3) ผู้ขอใช้แจ้งความประสงค์ต่อกระทรวงมหาดไทย กรมที่ดิน หรือจังหวัด ท้องที่
- 4) จังหวัดดำเนินการสอบสวน ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการอนุญาตให้ทบวงการเมืองใช้ที่ดินของรัฐเพื่อประโยชน์ในราชการ ตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2541

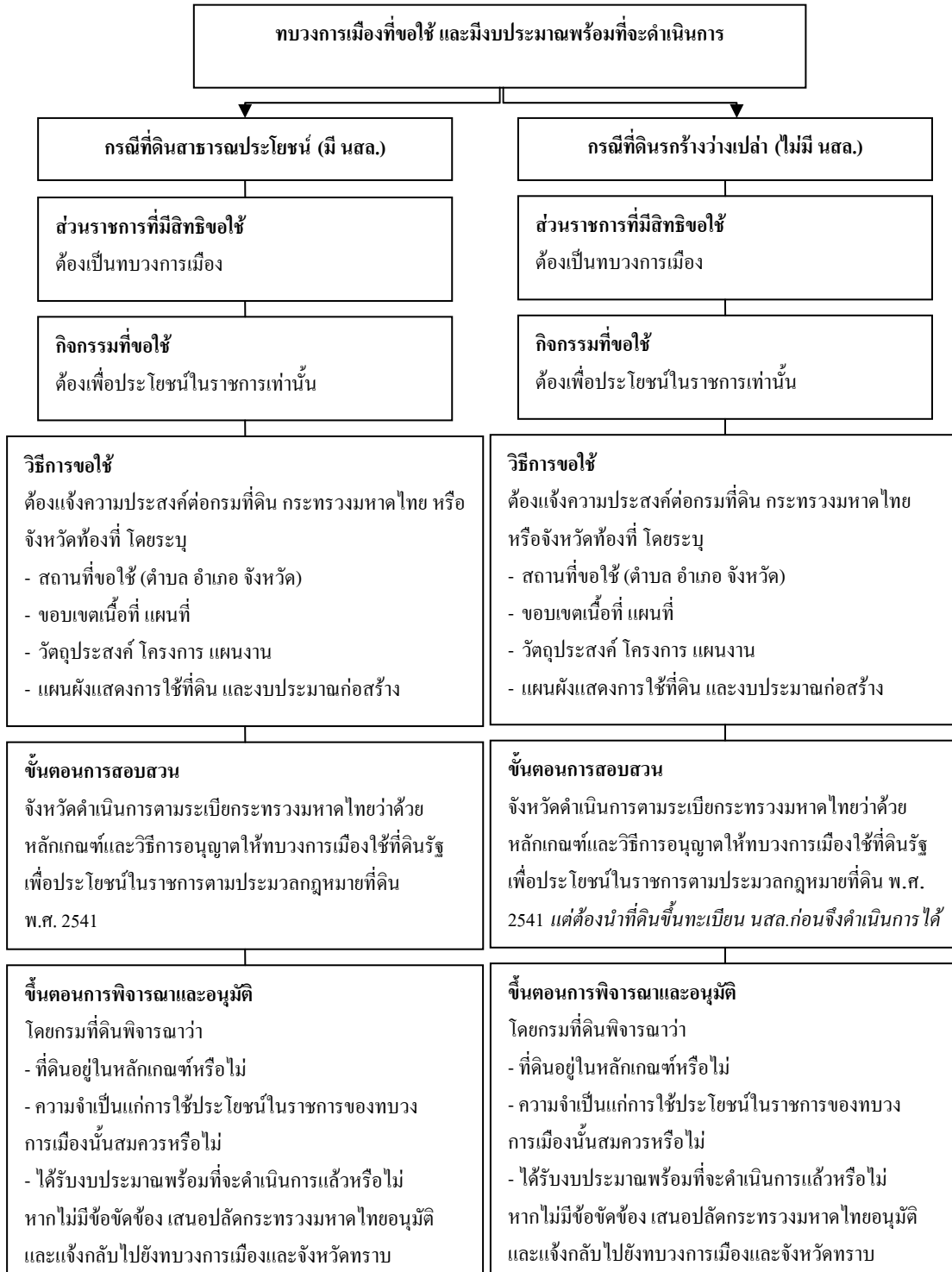
2. กรณีที่ดินรกร้างว่างเปล่า

- 1) ผู้ขอใช้ต้องเป็นส่วนราชการที่เป็นทบวงการเมือง ตามประมวลกฎหมายที่ดิน หมายถึง ส่วนราชการที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลของราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค หรือราชการส่วนท้องถิ่น
- 2) ต้องระบุกิจกรรมที่ขอใช้ เพื่อประโยชน์ในราชการเท่านั้น เช่น การก่อสร้างอาคารหอประชุม อาคารสำนักงาน โรงพยาบาล หรือสถานีนอนามัย ฯลฯ

- 3) ผู้ขอใช้แจ้งความประสงค์ต่อกรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย หรือจังหวัด
ท้องถิ่น
- 4) จังหวัดดำเนินการสอบสวน และนำที่ดินดังกล่าวมาขึ้นทะเบียน (หนังสือ
สำคัญสำหรับที่หลวง) ก่อนดำเนินการตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย
ว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการอนุญาตในทบวงการเมืองใช้ที่ดินของรัฐเพื่อ
ประโยชน์ในราชการตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2541

ในกรณีที่ดินสาธารณประโยชน์สำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน เช่น ที่ชายตลิ่ง ทางบก
ทางน้ำ หนองน้ำ ที่เลี้ยงปลุสัตว์ ป่าช้าหมู่บ้าน ที่สาธารณะประจำตำบล และหมู่บ้าน ฯลฯ ที่ไม่มี
การก่อสร้างถาวรวัตถุ การขอใช้ของทบวงการเมือง อำนาจการพิจารณาอนุญาต เป็นอำนาจของ
นายอำเภอท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่นที่พระพุทธศักราช 2457

แผนภูมิขั้นตอนการขอใช้ที่สาธารณประโยชน์ของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน

การขอใช้ที่สาธารณประโยชน์จะต้องเป็นไป เพื่อประโยชน์ของราชการเท่านั้น ตามวัตถุประสงค์ของ “ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. 2544”

รายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติงานในแผนภูมิ มีดังนี้

1.1 กรณีที่ดินสาธารณประโยชน์

(1) ส่วนราชการที่มีสิทธิขอใช้

จะต้องเป็นทบวงการเมือง ตามประมวลกฎหมายที่ดิน หมายถึง เป็นหน่วยงานราชการที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลของราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค หรือราชการส่วนท้องถิ่น

(2) กิจกรรมที่สามารถขอใช้

ต้องขอใช้เพื่อประโยชน์ในราชการเท่านั้น เช่น ขอใช้เพื่อสร้างโรงพยาบาลหรือสถานอนามัย หรือที่ทำการของส่วนราชการหรือโรงเรียน หรือที่ทำการของส่วนราชการ

(3) วิธีการขอใช้

ผู้ขอใช้ซึ่งเป็นทบวงการเมืองต้องแจ้งความประสงค์ขอใช้ต่อกระทรวงมหาดไทย กรมที่ดินหรือจังหวัดท้องที่ โดยระบุสถานที่ขอใช้ (ตำบล อำเภอ จังหวัด) และต้องแนบเอกสารดังนี้

- ก. โครงการ แผนงานและวัตถุประสงค์ในการขอใช้ที่ดิน
- ข. แผนผังการใช้ที่ดิน แสดงรายละเอียด ประเภท จำนวน ขนาด กว้าง ยาว ของสิ่งก่อสร้าง
- ค. ระบุตำแหน่งที่ดินที่ขอใช้ ทำรูปแผนที่แสดงขอบเขตเนื้อที่ของที่ดินทั้งหมด และระบุส่วนที่ขอใช้ให้ชัดเจน
- ง. เหตุผล ความจำเป็นที่ขอใช้ และรายละเอียดของงบประมาณที่ได้รับอนุมัติ

(4) ขั้นตอนการสอบสวน

ก. เมื่อผู้ขอแจ้งความประสงค์ขอใช้แล้ว จังหวัดต้องดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริงตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตให้ทบวงการเมือง

ใช้ที่ดินของรัฐเพื่อประโยชน์ในราชการตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2541 ข้อ 8 และที่ดินสาธารณประโยชน์ต้องอยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะถอนสภาพตามประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 8 วรรคสอง ดังนี้

1) สอบสวนความเป็นมาของที่ดินว่า ได้สงวนหวงห้ามไว้เมื่อใด ผู้ใดประกาศสงวนหวงห้ามอาศัยกฎหมายใด มีหลักฐานหรือไม่ ราษฎรได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างไร ตั้งแต่เมื่อใด ปัจจุบันยังใช้ประโยชน์ร่วมกันหรือเลิกใช้แล้ว ถ้าเลิกใช้ได้เลิกใช้ตั้งแต่เมื่อใด เพราะเหตุใด ถ้ายังไม่ได้เลิกใช้จะมีที่ดินแปลงอื่นให้ใช้แทนหรือไม่

หากที่ดินที่ขอเป็นหนอง บึง ให้สอบสวนว่า มีสภาพดินเงินหรือไม่ การดินเงินเกิดจากสาเหตุใดและสามารถปรับปรุงพัฒนาให้เป็นแหล่งน้ำตามธรรมชาติได้หรือไม่ เพียงใด

2) ส่วนราชการผู้ขอใช้ ขอใช้มีกำหนดเวลาหรือไม่

3) ขอความเห็นจากหน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลรักษาที่ดิน (ที่ดินอำเภอ เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล)ว่าจะขัดข้องอย่างไร หรือไม่ และมีความเห็นอย่างไร

4) ขอความเห็นของนายอำเภอ ในฐานะผู้ดูแลรักษาที่ดินสาธารณประโยชน์ ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่พุทธศักราช 2457 มาตรา 122

5) ให้จัดทำแผนที่แสดงเขตที่ขอใช้โดยมีมาตราส่วน แสดงเนื้อที่ ข้างเคียงและสภาพที่ดินที่จะขอใช้ทั้งแปลง หรือบางส่วน

ข. หลักเกณฑ์การพิจารณาเกี่ยวกับจำนวนเนื้อที่ที่ขอใช้ หากต้องใช้ที่ดินเกินกว่าที่กำหนดหรือใช้ประโยชน์อย่างอื่น นอกเหนือจากที่ระบุ ให้จังหวัดแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อร่วมตรวจสอบพิจารณาว่าสมควรให้ใช้มากน้อยเพียงใด

ค. เมื่อจังหวัดดำเนินการแล้ว ต้องสรุปสำนวนการสอบสวนพร้อมหลักฐานเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้อง และความเห็นของจังหวัดว่าควรอนุมัติหรือไม่ ส่งไปให้กรมที่ดินดำเนินการต่อไป

(5) ขั้นตอนพิจารณาและอนุมัติ

ก. กรมที่ดินซึ่งพิจารณาเนื้อที่ที่ขอใช้เหมาะสมกับโครงการและแผนผังแสดงรายละเอียดการใช้ที่ดินหรือไม่ มีความเห็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องครบถ้วนหรือไม่ ก่อนนำเสนอกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้อนุมัติให้ใช้ที่สาธารณะประโยชน์

ข. เมื่อกระทรวงมหาดไทย พิจารณาอนุมัติให้ส่วนราชการผู้ขอใช้ที่ดิน สาธารณประโยชน์ดังกล่าวแล้ว กรมที่ดินจะต้องแจ้งผู้ขอใช้ทราบ และแจ้งจังหวัดท้องถิ่น ดำเนินการถอนสภาพตามมาตรา 8 วรรคสอง (1) แห่งประมวลกฎหมายที่ดินต่อไป

สำหรับกรณีที่ดินสาธารณประโยชน์ที่ขอใช้อยู่ในเขตปฏิรูปที่ดินและราษฎร ได้เลิกใช้ประโยชน์ร่วมกันทำให้ที่ดินดังกล่าวถูกถอนสภาพโดยผลของพระราชกฤษฎีกากำหนด เขตปฏิรูปที่ดิน จะเป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ที่จะ อนุญาตการขอใช้ แต่ถ้าหาก ส.ป.ก. ไม่มีความประสงค์ที่จะนำที่ดินไปปฏิรูปที่ดิน กระทรวงมหาดไทย สามารถที่จะอนุมัติให้ส่วนราชการผู้ขอใช้ประโยชน์หรือดำเนินการขึ้นทะเบียนให้ส่วนราชการ ผู้ขอใช้ประโยชน์ราชการได้ แต่จะต้องได้รับหนังสือยืนยันจาก ส.ป.ก. ว่าไม่ประสงค์ที่จะนำที่ดิน ดังกล่าวไปปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ซึ่งขั้นตอนการดำเนินการเช่นเดียวกับการขอใช้ที่ดิน สาธารณประโยชน์

1.2 กรณีที่ดินรกร้างว่างเปล่า

(1) ส่วนราชการที่มีสิทธิขอใช้

จะต้องเป็นทบวงการเมือง ตามประมวลกฎหมายที่ดิน หมายถึง เป็นหน่วยงาน ราชการที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลของราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค หรือราชการส่วนท้องถิ่น

(2) กิจกรรมที่ขอใช้

ต้องขอใช้เพื่อประโยชน์ในราชการเท่านั้น เช่น ขอใช้เพื่อสร้าง โรงพยาบาล หรือสถานอนามัย หรือที่ทำการของส่วนราชการหรือโรงเรียน หรือที่ทำการของส่วนราชการ

(3) วิธีการขอใช้

ผู้ขอใช้ซึ่งเป็นทบวงการเมืองต้องแจ้งความประสงค์ขอใช้ต่อกรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย หรือจังหวัดท้องถิ่น โดยระบุสถานที่ขอใช้ (ตำบล อำเภอ จังหวัด) และต้อง แนบเอกสารดังนี้

- ก. โครงการ แผนงานและวัตถุประสงค์ในการขอใช้ที่ดิน
- ข. แผนผังการใช้ที่ดิน แสดงรายละเอียด ประเภท จำนวน ขนาด กว้าง ยาว ของสิ่งก่อสร้าง
- ค. ระบุตำแหน่งที่ดินที่ขอใช้ ทำรูปแผนที่แสดงขอบเขตเนื้อที่ของที่ดิน ทั้งหมด และระบุส่วนที่ขอใช้ให้ชัดเจน

ง. เหตุผล ความจำเป็นที่ขอใช้ และรายละเอียดของงบประมาณที่ได้รับอนุมัติ

(4) ขั้นตอนการสอบสวน

(1) การดำเนินการของจังหวัดในกรณีที่ดินรกร้างว่างเปล่า จะต้องดำเนินการเช่นเดียวกับการนำที่ดินขอขึ้นทะเบียน ตามมาตรา 8 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน โดยปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตให้ทบวงการเมืองใช้ที่ดินของรัฐ เพื่อประโยชน์ในราชการตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2541

ก. สอบสวนข้อเท็จจริงถึงสภาพที่ดิน ว่าอยู่ในหลักเกณฑ์ตามมาตรา 8 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน กล่าวคือ ต้องเป็นที่ดินซึ่งไม่มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครอง มีประวัติความเป็นมาอย่างไรที่ตั้งและเนื้อที่ที่ดินแปลงนั้น โดยละเอียด

ข. ตรวจสอบ ที่ดินดังกล่าว อยู่ในเขตซึ่งคณะกรรมการสำรวจจำแนกประเภทที่ดินประกาศเป็นเขตป่าไม้ถาวรหรือไม่ มีผู้ครอบครองทำประโยชน์อย่างใด ในบริเวณที่ดินตอนใด ขอบด้วยกฎหมายหรือไม่ แสดงให้ปรากฏในแผนที่ด้วย และประสานงานกับหน่วยทหารซึ่งรับผิดชอบพื้นที่ เพื่อพิจารณาว่าขัดข้องในด้านยุทธศาสตร์ หรือไม่

ค. ประสานงานกับสำนักงานผังเมืองจังหวัด หรือหน่วยงานผังเมืองที่รับผิดชอบพื้นที่เพื่อพิจารณาให้ความเห็นด้านผังเมือง

(2) หลักเกณฑ์การพิจารณาเกี่ยวกับจำนวนเนื้อที่ที่ขอใช้ หากต้องใช้ที่ดินเกินกว่าที่กำหนดหรือใช้ประโยชน์อย่างอื่นนอกเหนือจากที่ระบุ ให้จังหวัดแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อร่วมตรวจสอบว่าสมควรให้ใช้มากน้อยเพียงใด

(3) สรุปข้อเท็จจริงเสนอความเห็น ส่งเอกสารที่เกี่ยวข้องไปกรมที่ดินเพื่อพิจารณา

(5) ขั้นตอนพิจารณาและอนุมัติ

กรมที่ดินจะพิจารณาว่าที่ดินนั้นอยู่ในหลักเกณฑ์หรือไม่จังหวัดดำเนินการครบถ้วนตามระเบียบหรือไม่ ความจำเป็นแก่การใช้ประโยชน์ในราชการของทบวงการเมืองนั้นสมควรหรือไม่ และได้รับงบประมาณพร้อมที่จะดำเนินการแล้วหรือยัง เมื่อได้รับอนุมัติแล้ว กรมที่ดิน จะแจ้งให้ทบวงการเมืองผู้ขอ และจังหวัดทราบ และดำเนินการขึ้นทะเบียนที่สาธารณประโยชน์ต่อไป

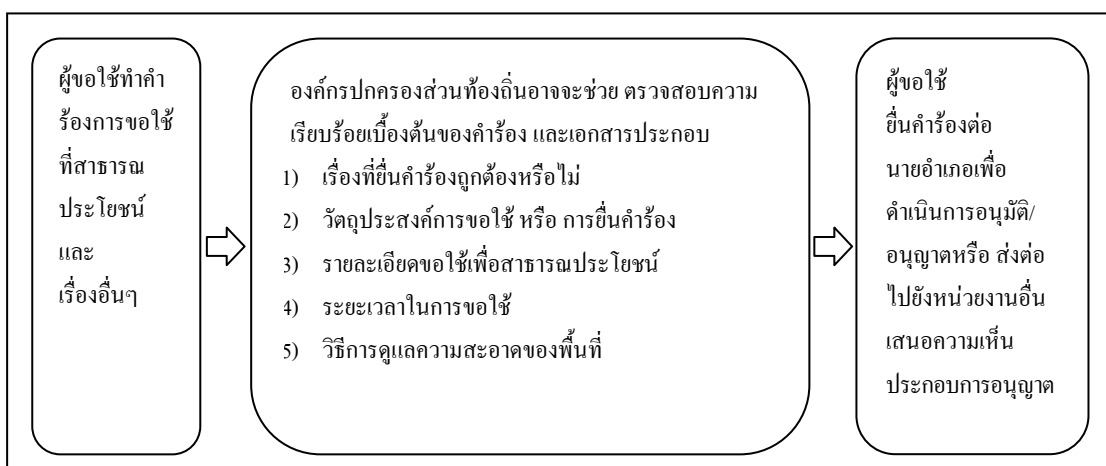
2. ขั้นตอนการรับคำร้องการขอใช้ที่สาธารณประโยชน์ และเรื่องอื่นๆ

เมื่อทบทวนการเมือง หน่วยงานเอกชน ประชาชน หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความประสงค์ใช้พื้นที่สาธารณประโยชน์ เพื่อจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น ทွ่งเลี้ยงสัตว์ เวทีแสดง การละเล่น งานประเพณี ทำสิ่งปลูกสร้างเพื่อการสาธารณะ หรือ ใช้ประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใด

ให้ยื่นคำร้องต่อ นายอำเภอ โดยทำเป็นหนังสือแสดงความจำนงในการขอใช้ที่สาธารณประโยชน์ ควรระบุถึงหัวข้อดังต่อไปนี้

- 1) เรื่องที่ยื่นขออนุมัติ/อนุญาต หรือ คำร้องอื่นๆ เช่น การบุกรุกที่สาธารณประโยชน์
- 2) วัตถุประสงค์การใช้งาน/จัดกิจกรรม และรูปแบบการจัดงาน รายละเอียดการใช้งานพื้นที่
- 3) ระยะเวลาการใช้งาน
- 4) ความรับผิดชอบในการดูแลรักษาความสะอาด ความเรียบร้อย ระหว่างการใช้งาน จนกระทั่งสิ้นสุดการใช้งาน
- 5) ตัวแทน ผู้ประสานงาน หรือ ผู้รับผิดชอบการใช้พื้นที่

แผนภูมิการยื่นจดหมายคำร้องและการตรวจสอบเอกสาร

ตัวอย่าง จดหมายแสดงเจตจำนงการขอใช้ที่สาธารณประโยชน์ต่อนายอำเภอ

ตัวอย่าง

ที่อยู่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....

เรื่อง ขอใช้ที่สาธารณประโยชน์เพื่อ.....

เรียน นายอำเภอ

ข้าพเจ้า.....อายุ.....ปี สัญชาติ.....

อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ซอย.....ถนน.....ตำบล/แขวง.....

อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....ยื่นคำร้องต่อ.....ดังต่อไปนี้

(๑) มีความประสงค์ในการใช้ที่สาธารณประโยชน์ดังนี้.....

(๒) การขอใช้งาน และพื้นที่ที่ใช้งาน.....

(๓) ระยะเวลาการใช้งานตั้งแต่วันที่.....ถึง วันที่.....

(๔) ตัวแทน ผู้ประสานงาน หรือ ผู้รับผิดชอบในการใช้พื้นที่.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และอนุมัติ

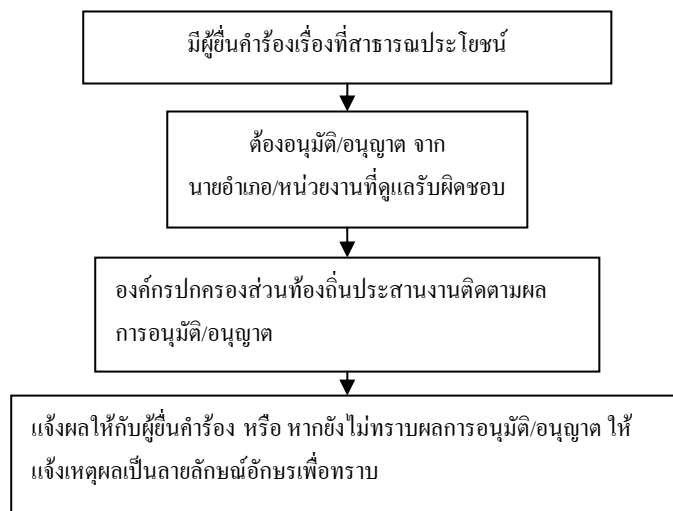
ขอแสดงความนับถือ

.....
(.....)

3. การดำเนินการเมื่อยื่นคำร้องเรื่องที่สาธารณสุขประโยชน์ต่อนายอำเภอ

ในการยื่นคำร้องต่อนายอำเภอ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอาจมีหน้าที่ช่วยตรวจสอบความถูกต้องของคำร้อง และตรวจสอบว่าพื้นที่ดังกล่าว ได้ขึ้นทะเบียนเป็นที่สาธารณสุขประโยชน์แล้วหรือไม่

แผนภูมิการปฏิบัติงานขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เมื่อมีการยื่นคำร้องในการขอใช้ที่สาธารณสุขประโยชน์

3.1 กรณีที่ต้องดำเนินการโดย การอนุมัติ/อนุญาต ของนายอำเภอหรือหน่วยงานอื่นๆ

การจัดทำกิจกรรมใดๆ หรือ การอนุมัติ/อนุญาต การขอใช้ที่สาธารณสุขประโยชน์
เกือบทั้งหมดจะต้องแจ้งความประสงค์ขอใช้ต่อ

- 1) กรมที่ดิน
- 2) จังหวัด หรือนายอำเภอท้องถิ่น

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอาจจะช่วยตรวจสอบความครบถ้วนของคำร้อง และส่งคำร้อง
การขอใช้งานที่สาธารณสุขประโยชน์ จำนวน 2 ชุด ไปยังนายอำเภอหนึ่งชุด และ อีกชุดหนึ่งยื่นต่อ
กรมที่ดิน เพื่อให้หน่วยงานดังกล่าวดำเนินการต่อไปตามอำนาจหน้าที่

ทั้งนี้ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาจมอบหมายให้เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสานงานติดตามผล และแจ้งผลให้ผู้ยื่นคำร้องทราบ หากผู้ยื่นคำร้องไม่สามารถติดตามผลการขอใช้ที่สาธารณะประโยชน์ได้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาจจะช่วยสอบถามไปยังหน่วยงานที่อนุมัติ/อนุญาต และอาจจะขอให้ชี้แจงด้วยลายลักษณ์อักษรเพื่อแจ้งผลต่อผู้ยื่นคำร้อง

4. แนวทางการขอใช้ที่สาธารณะประโยชน์

แนวทางในการขอใช้ที่สาธารณะประโยชน์ อาจจะใช้แนวทางจากหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0309/ว 794 ลงวันที่ 20 มิถุนายน 2522 เรื่องการใช้ที่ดินสาธารณะประจำตำบล และหมู่บ้านและที่สาธารณะประโยชน์ โดยมีแนวทางปฏิบัติดังนี้

1. ที่ดินสาธารณะประจำตำบลและหมู่บ้าน

- 1.1 .....
- 1.2 ที่ดินประเภทนี้อาจนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ด้านเศรษฐกิจแก่ส่วนรวม เช่น ใช้เป็นแปลงทดลองปลูกพืชชนิดต่างๆ ให้เป็นสถานที่กลางสำหรับเกษตรกรนำสินค้าไปจำหน่าย ใช้เป็นทุ่งปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์หรือใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ หรือใช้บางส่วนเป็นแหล่งน้ำสาธารณะขนาดใหญ่ประจำตำบลหมู่บ้าน เป็นต้น
- 1.3 หากจำเป็นต้องให้หน่วยงานใดใช้เป็นสถานที่ปลูกสร้างสำนักงานให้ถือปฏิบัติตามหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0309/2134 ลงวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2521 โดยขออนุมัติต่อกระทรวงมหาดไทย

กรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความประสงค์จะขอใช้ประโยชน์ในที่สาธารณะประโยชน์ ต้องมีการจัดทำเป็น โครงการและจัดเตรียมงบประมาณให้เรียบร้อย เนื่องจากต้องใช้งบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แนวทางการพัฒนาที่สาธารณสุขประโยชน์ขั้นพัฒนา

	แนวทางการขอใช้ที่สาธารณสุขประโยชน์	แนวทางการดำเนินการ
1	การปรับเปลี่ยนให้เป็นที่เลี้ยงสัตว์	ทำแนวรั้วและปักแนวเขตเป็นที่เลี้ยงสัตว์
2	การปรับเปลี่ยนเป็นแปลงทดลองปลูกพืช	จัดสรรงบประมาณ สร้างเป็นแปลงทดลองปลูกพืช เพื่อเป็นแนวทางสำหรับประชาชน
3	การปรับเปลี่ยนให้เป็นที่ตลาดกลางของชุมชน	ปรับเปลี่ยนที่สาธารณสุขประโยชน์ เป็นลานกว้าง และจัดบริเวณให้ประชาชนได้แลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้ากันภายในชุมชน หรือจากภายนอก
4	การปรับเปลี่ยนเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ	ขอใช้ที่สาธารณสุขประโยชน์สร้างเป็นสวนสาธารณะ
5	การปรับเปลี่ยนให้เป็นที่แหล่งน้ำสาธารณะขนาดใหญ่ประจำพื้นที่	จัดสรรงบประมาณเพื่อขุดดินสร้างเป็นแหล่งน้ำสาธารณะ
6	การขอใช้เป็นพื้นที่สำหรับอาคารสำนักงานของทบวงการเมือง	ขอใช้ที่สาธารณสุขประโยชน์เพื่อสร้างอาคารสำนักงาน

บทที่ 5

การจัดทำแนวทางปฏิบัติงานในการดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์

1. การจัดทำแนวทางปฏิบัติงานในการดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์

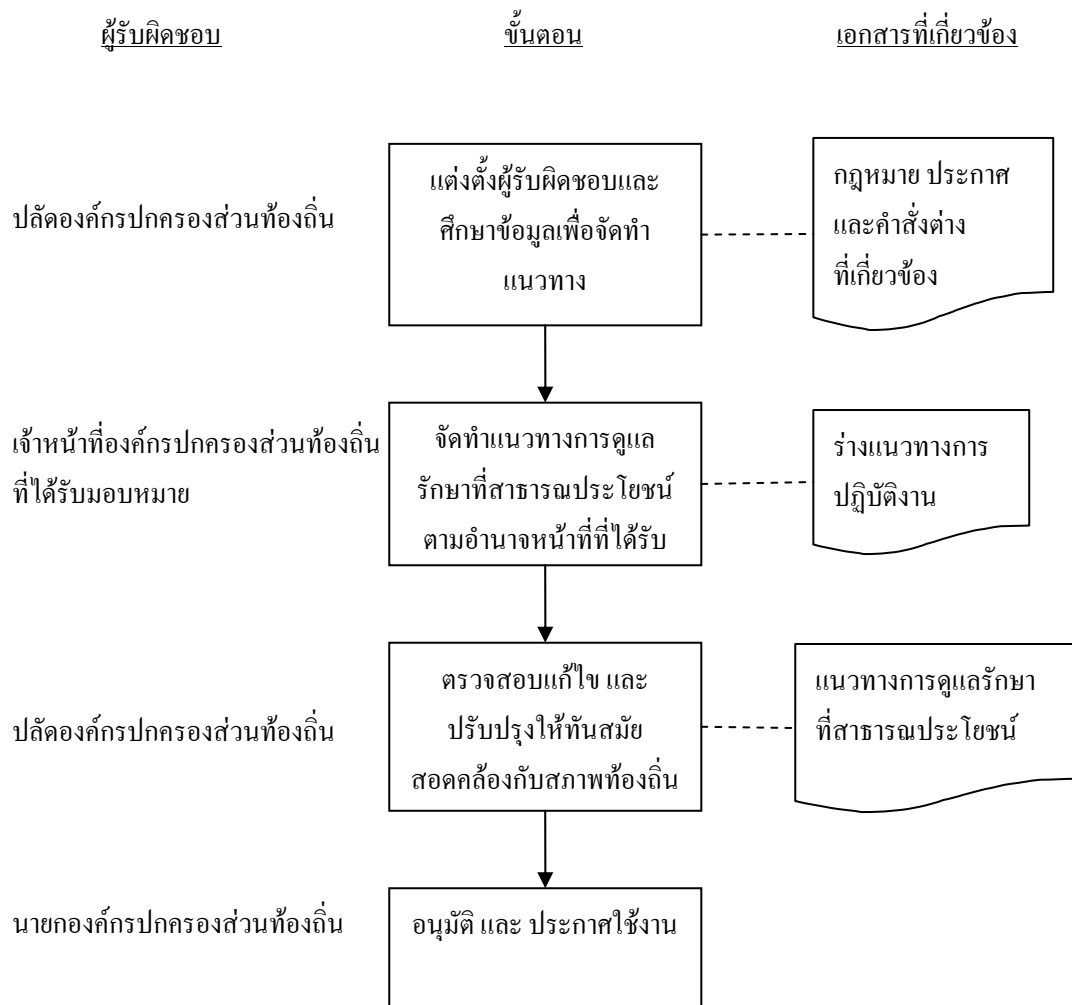
เนื่องจากในพื้นที่รับผิดชอบของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีที่สาธารณประโยชน์แตกต่างกัน ลักษณะรูปแบบของพื้นที่ขึ้นกับภูมิประเทศของแต่ละท้องถิ่น การขอใช้ที่สาธารณประโยชน์ และการดูแลรักษาจึงมีลักษณะรูปแบบที่แตกต่างกันตามความเหมาะสม

1.1 การจัดทำแนวทางการดูแลที่สาธารณประโยชน์

ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมอบหมาย เจ้าหน้าที่อย่างน้อย 1 คน มีหน้าที่จัดทำแนวทางปฏิบัติงานดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์ ประสานงาน และจัดฝึกอบรมให้กับเจ้าหน้าที่คนอื่นๆ ในองค์กร เพื่อให้มีการนำแนวทางการปฏิบัติงานไปใช้ให้เกิดประสิทธิผลโดยมีวิธีดำเนินการดังต่อไปนี้

- 1) ติดตามกฎหมาย ประกาศ และ คำสั่ง จากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายโอนอำนาจการดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์
- 2) จัดทำ แก้ไข ปรับปรุง ข้อบัญญัติของท้องถิ่น หรือเทศบัญญัติ ที่ใช้อำนาจการปฏิบัติงานให้ทันสมัย
- 3) จัดทำแนวทางปฏิบัติงานการดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์ สำหรับเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อใช้ในการปฏิบัติงานการดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์ ที่ได้รับการถ่ายโอน
- 4) ประสานงาน และจัดฝึกอบรมให้กับเจ้าหน้าที่คนอื่นๆ ในองค์กร เพื่อให้การปฏิบัติงานนี้เกิดประสิทธิผล

แผนผังการวางแผนและจัดทำแนวทางการปฏิบัติการดูแลรักษาที่สาธารณสุขประโยชน์

1.2 หัวข้อที่ควรคำนึงถึงในการจัดทำแนวทางการปฏิบัติงาน

- 1) ชื่อแนวทางการปฏิบัติงาน เช่น “แนวทางการปฏิบัติงานในการดูแลรักษาที่สาธารณสุขประโยชน์ เรื่อง .....”
- 2) ชื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น “องค์การบริหารส่วนตำบล .....”
- 3) ชื่อ และตำแหน่ง ผู้จัดทำ / ผู้อนุมัติ
- 4) วัตถุประสงค์ และขอบเขตการใช้งาน

5) อ้างอิง กฎหมาย ประกาศ และ คำสั่ง จากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายโอนอำนาจการดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์

6) รายละเอียดของงานปฏิบัติงานที่ละขั้นตอนโดยละเอียด ประกอบไปด้วย

- (1) ลำดับขั้นตอนของการทำงาน ตั้งแต่เริ่มต้นเท่าที่กฎหมายจะให้อำนาจหน้าที่จนจบในขั้นตอนการดำเนินการของกฎหมาย
- (2) เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในแต่ละขั้นตอน
- (3) เอกสารที่ใช้ยื่นประกอบการพิจารณา หรือดำเนินการ
- (4) เอกสาร หรือแบบฟอร์มที่ใช้
- (5) การดำเนินการ กรณีที่ไม่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย

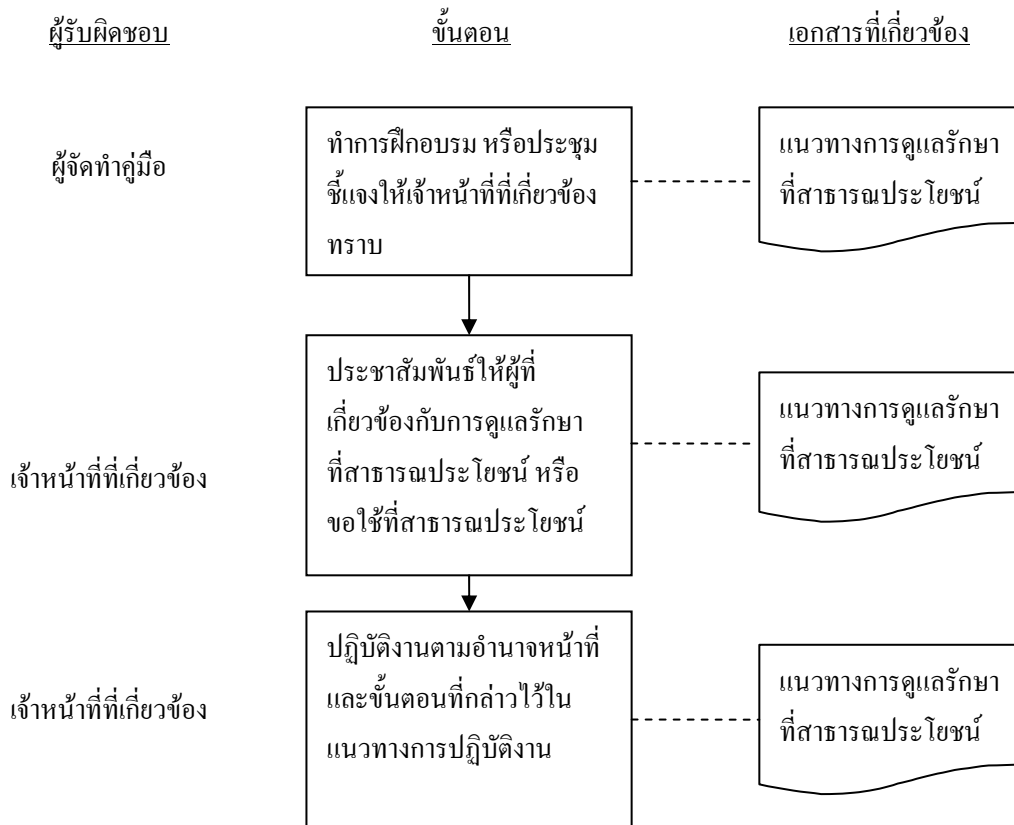
1.3 การปฏิบัติงานภายใต้แนวทางการดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์

1) ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่ในการกำกับ ติดตาม และดูแลให้แนวทางการปฏิบัติงานที่จัดทำขึ้นมีการปรับปรุงให้ตรงกับกฎหมาย ประกาศ และ คำสั่ง จากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายโอนอำนาจการดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์อยู่เสมอ

2) เจ้าหน้าที่ซึ่งรับผิดชอบด้านการดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์ทุกคนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของตน ต้องได้รับการอบรมรายละเอียดในแนวทางการปฏิบัติงานที่ได้จัดทำขึ้น หรือ ได้เข้าร่วมประชุมรับฟังรายละเอียดจากผู้จัดทำแนวทาง และสามารถปฏิบัติงานดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์ได้อย่างถูกต้อง

แผนผังการปฏิบัติงานภายใต้แนวทางการดูแลรักษาที่สาธารณสุขประโยชน์

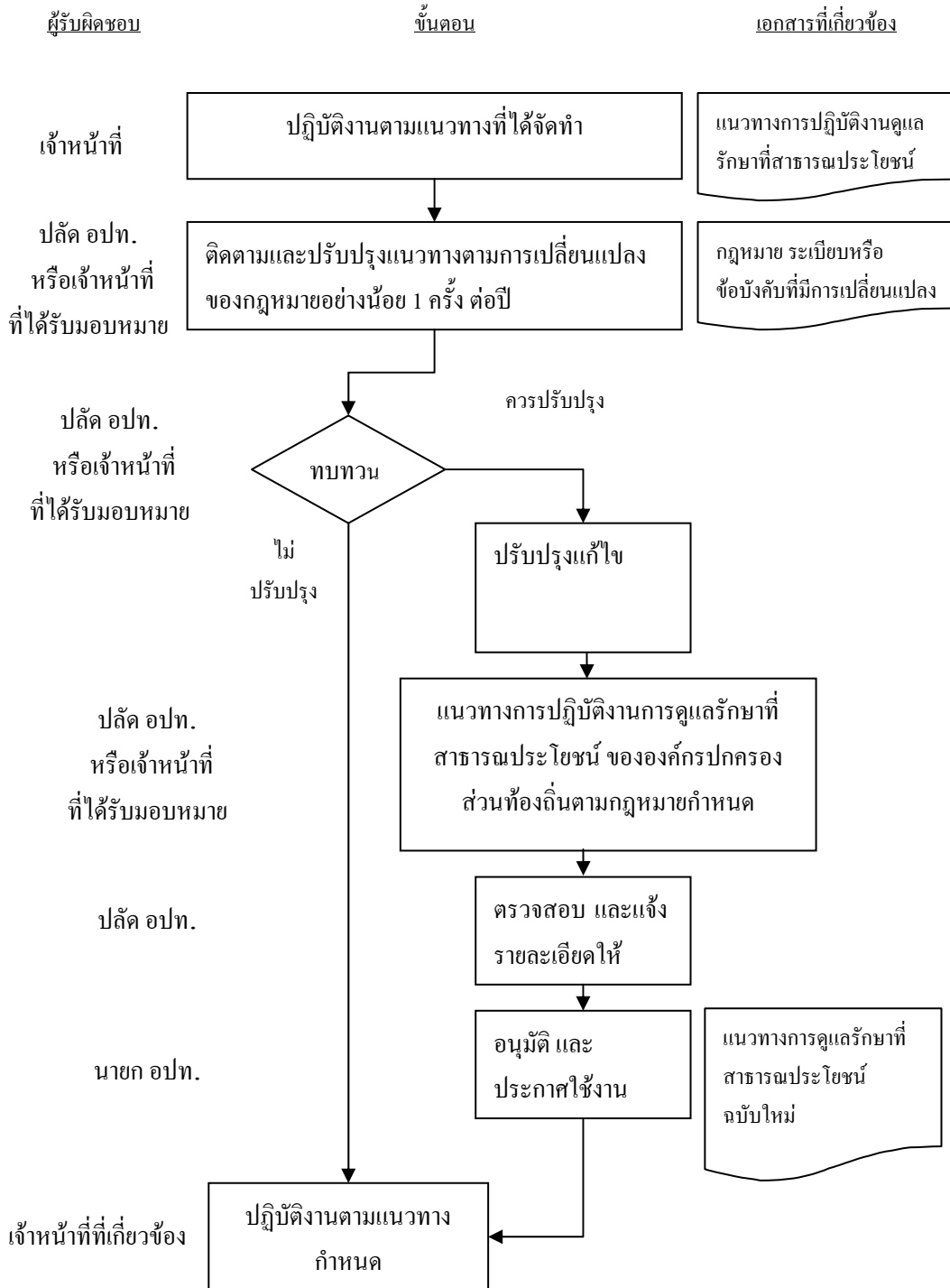

1.4 การติดตามการปฏิบัติงาน

ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือผู้ได้รับมอบหมาย ต้องทบทวนแนวทางการปฏิบัติงานตามที่ได้กำหนดขึ้น (เปรียบเทียบกับการใช้งานจริง) อย่างน้อย 1 ครั้งในรอบ 1 ปี เนื่องจากกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับ จะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ หากพบความไม่สอดคล้องของแนวทางการปฏิบัติงาน ให้ทำการปรับปรุงแนวทางการปฏิบัติงานให้เหมาะสม

- 1) ในกรณีที่มีการแก้ไขปรับปรุงแนวทางการปฏิบัติงาน ผู้รับผิดชอบจะต้องจัดให้มีการอบรม เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องตรงกัน
- 2) ในกรณีเนื้อหาที่แก้ไขในคู่มือการปฏิบัติงาน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคู่มือฉบับประชาชน ต้องดำเนินการปรับปรุงคู่มือฉบับประชาชนให้มีเนื้อหา และขั้นตอนการดำเนินการที่สอดคล้องกัน

แผนผังการติดตามการปฏิบัติงาน

ตัวอย่าง แบบฟอร์มแนวทางปฏิบัติงานการดูแลรักษาที่สาธารณสุขประโยชน์

แนวทางปฏิบัติงานการดูแลรักษาที่สาธารณสุขประโยชน์
เรื่อง การขึ้นทะเบียนที่สาธารณสุขประโยชน์

องค์การบริหารส่วนตำบล..... จังหวัด.....

ตัวอย่าง

แนวทางปฏิบัติงานการดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์ เรื่อง การขึ้นทะเบียนที่สาธารณประโยชน์

วัตถุประสงค์

คู่มือฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อกำกับ ดูแล การขึ้นทะเบียนที่สาธารณประโยชน์ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล.....จังหวัด.....เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการขึ้นทะเบียนที่สาธารณประโยชน์

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
“ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. 2544”

ขอบเขตการใช้งาน

คู่มือฉบับนี้ใช้เป็นส่วนการปฏิบัติงาน เรื่อง การขึ้นทะเบียนที่สาธารณประโยชน์ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล.....จังหวัด.....

ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

- ระบุรายละเอียดตามข้อ 1.1 – 1.4 (บทที่ 5)

แผนผังการปฏิบัติงาน

- แผนผังขั้นตอนการทำงานตามอำนาจหน้าที่ (Functional Flow Chart) (ข้อ 1.3)

เอกสารอ้างอิง

- "ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. 2544"
- แบบฟอร์มทะเบียนที่สาธารณประโยชน์

2. ข้อเสนอแนะในการพัฒนาสำหรับการดูแลรักษาที่สาธารณสุขประโยชน์ในอนาคต

เนื่องจากการดูแลที่สาธารณสุขประโยชน์ มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก และมีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบ เช่น กรมที่ดินเองอยู่ในระหว่างดำเนินการโอนถ่ายอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงแนวทางการทำงาน อาจจะต้องมีการปรับเปลี่ยนไปตามแต่ที่กฎหมายในแต่ละช่วงเวลานั้นๆ

สำหรับแนวทางในการปฏิบัติงานที่ได้จัดทำขึ้นนี้ มิได้เป็นการกำหนดอำนาจหน้าที่ หรือใช้เป็นเกณฑ์ในการปฏิบัติงานเสียทีเดียว เพียงแต่เนื้อหาบางส่วนอาจจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

ดังนั้นการติดตามกฎหมาย ประกาศ และ คำสั่ง จากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายโอนอำนาจการดูแลรักษาที่สาธารณสุขประโยชน์ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเรื่องของอำนาจหน้าที่ ซึ่งจะต้องเป็นไปตามแต่กฎหมายกำหนด บางครั้งอาจจะมีการทับซ้อน หรือ มิได้มีการระบุอย่างชัดเจนก็ตาม ซึ่งทำให้แนวทางการปฏิบัติงานในการดูแลที่สาธารณสุขประโยชน์ ควรจะสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามที่กฎหมายจะกำหนดไว้

ภาคผนวก ก

พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับที่สาธารณประโยชน์

ประเภทที่ดิน ที่อยู่ในความ รับผิดชอบ	ภารกิจหลัก	กิจกรรมย่อย	กฎหมาย, ระเบียบ, คำสั่ง	หมายเหตุ
ทรัพย์สิน สำหรับพลเมือง ใช้ร่วมกัน	การดูแลรักษา	จัดทำทะเบียนที่ดิน สาธารณประโยชน์	หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0718.1/2257 ลว. 8 ส.ค. 2543 เรื่องคำสั่งราชกิจที่สาธารณสุขประโยชน์ เพื่อจัดทำทะเบียนที่ดิน สาธารณประโยชน์	
		การออกหนังสือสำคัญสำหรับที่ หลวงกรณีที่ดินได้เนื้อที่ น้อยกว่าทะเบียนที่ดิน สาธารณประโยชน์	ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วย การมอบหมายให้สภาตำบลหรือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วน ช่วยเหลือในการดำเนินการออก หนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง พ.ศ. 2432	
		การชดเชยแหล่งน้ำ สาธารณประโยชน์	ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วย วิธีการเกี่ยวกับการชดเชยแหล่งน้ำ สาธารณประโยชน์ที่ดินเงิน พ.ศ. 2547	เสนอโครงการให้ ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นผู้อนุมัติ

ประเภทที่ดิน ที่อยู่ในความ รับผิดชอบ	ภารกิจหลัก	กิจกรรมย่อย	กฎหมาย, ระเบียบ, คำสั่ง	หมายเหตุ
ที่สาธารณะ ประจำตำบล และหมู่บ้าน		งบประมาณในการ ดำเนินการขอออกหนังสือ สำคัญสำหรับที่หลวง	ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครอง ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติ ของแผ่นดิน พ.ศ. 2544 ข้อ 6	กรณีอยู่ในพื้นที่สภาตำบลให้ใช้ งบประมาณสภาตำบล
	การคุ้มครอง ป้องกัน	การดำเนินการ - กรณีฉุกเฉิน ประกาศของคณะปฏิบัติ ฉบับที่ 96 ใช้บังคับ (นับตั้งแต่ 4 มีนาคม 2515)	พระราชบัญญัติ สภาตำบล และ องค์การบริหารส่วนตำบล	นายอำเภอ เป็นผู้ดำเนินการ ดำเนินการ (พ.ร.บ. ลักษณะปกครอง ท้องที่ พระพุทธศักราช 2457) และ ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วย การสอบสวนเกี่ยวกับการบุกรุกที่ หรือทางสาธารณประโยชน์ พ.ศ. 2539)
		งบประมาณในการ ดำเนินการ	ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่า ด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครอง ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติ ของแผ่นดิน พ.ศ. 2544 ข้อ 6	กรณีอยู่ในพื้นที่สภาตำบลให้ใช้ งบประมาณสภาตำบล

ประเภทที่ดิน ที่อยู่ในความ รับผิดชอบ	ภารกิจหลัก	กิจกรรมย่อย	กฎหมาย, ระเบียบ, คำสั่ง	หมายเหตุ
	การอนุมัติ/อนุญาต	-	-	เป็นหน้าที่ของกรม ที่ดิน, จังหวัด, อำเภอ
	การบริหารจัดการ	ชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับ ที่ดิน	ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วย การดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกัน ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของ แผ่นดิน พ.ศ. 2544 ข้อ 12	-
		การจัดเก็บทะเบียนที่ดิน สาธารณสุขประโยชน์	ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วย การดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกัน ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของ แผ่นดิน พ.ศ. 2544 ข้อ 7 (2)	การจัดทำมีสำเนา หนังสือ นสด. เก็บไว้ด้วย

ภาคผนวก ข

ระเบียบและหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง

ที่ มท 0804.4/ว 818

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น
ถนนราชสีมา กทม. 10300

24 พฤษภาคม 2549

เรื่อง อำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษาที่สาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด (ยกเว้นจังหวัดนครปฐมและจังหวัดชัยนาท)
สิ่งที่ส่งมาด้วย หนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ที่ นร 0901/454 ลงวันที่ 9 พฤษภาคม 2549

ด้วยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้หารือคณะกรรมการกฤษฎีกาเกี่ยวกับปัญหาอำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษาที่สาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 1 คณะที่ 2 และคณะที่ 7) ได้ให้ความเห็นในเรื่อง การทบทวนความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษาที่สาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เรื่องเสร็จที่ 247/2549) โดยสรุปดังต่อไปนี้

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรหนึ่งซึ่งมีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการจะช่วยดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินและที่ดินที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันมิให้เกิดความเสียหาย ซึ่งหมายรวมถึงการฟ้องหรือถูกฟ้องคดีในกรณีที่มีการดำเนินการใดๆ เกี่ยวกับที่ดินดังกล่าวด้วย ตามนัยคำสั่งศาลปกครองสูงสุด ที่ 320/2546

2. ส่วนอำนาจหน้าที่ในการจัดการดูแลรักษาที่สาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีขอบเขตอย่างไร เพียงใด ยังคงเป็นไปตามแนวทางในความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 1) เรื่องอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลรักษาที่สาธารณะ (เรื่องเสร็จที่ 168/2544) และความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 7) เรื่อง การออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงสำหรับดินที่ได้ถมขึ้นจากทะเลหน้าที่ว่า การอำเภอเมืองชลบุรี (เรื่องเสร็จที่ 9/2548) รายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่ส่งมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และแจ้งสำนักงานท้องถิ่นจังหวัด/อำเภอ ตลอดจนเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

ธวัชชัย ฟ้าอังกูร

(นายธวัชชัย ฟ้าอังกูร)

รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทน

อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

สำนักกฎหมายและระเบียบท้องถิ่น

ส่วนคดี

โทร. 0-2243-6634

โทรสาร. 0-2241-9034-6

ที่ นร ๐๕๐๑/๐๔๕๔

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
๑ ถนนพระอาทิตย์ เขตพระนคร
กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐

๕ พฤษภาคม ๒๕๔๕

เรื่อง ขอบทบทวนความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษาที่
สาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เรียน อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

อ้างถึง หนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง การขอบททวนความเห็นของคณะกรรมการ
กฤษฎีกาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษาที่สาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สิ่งที่ส่งมาด้วย บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง การขอบททวนความเห็นของคณะกรรมการ
กฤษฎีกาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษาที่สาธารณะขององค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น

ตามที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้ขอหารือเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษาที่
สาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้ขอให้กระทรวงมหาดไทย
(กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น) และสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (สำนักงานคณะกรรมการ
การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) แต่งตั้งผู้แทนไปชี้แจงข้อเท็จจริง นั้น

บัดนี้ ที่ประชุมร่วมคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑ คณะที่ ๒ และคณะที่ ๓) ได้
พิจารณาข้อหารือดังกล่าว และมีความเห็นปรากฏตามบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาที่ได้
ส่งมาด้วยนี้ อนึ่ง สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้แจ้งผลการพิจารณาไปยังสำนักเลขาธิการ
คณะรัฐมนตรีเพื่อทราบตามระเบียบด้วยแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

พรทิพย์ จาละ

(คุณพรทิพย์ จาละ)

เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

ฝ่ายกฎหมายการเมืองการปกครอง

โทร. ๐ ๒๒๕๐ ๗๕๐๐-๓ ต่อ ๓๐๐ (นายธนาวัฒน์ฯ)

โทรสาร ๐ ๒๒๕๒ ๕๘๖๐

www.krisdika.go.th

www.lawreform.go.th

บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
เรื่อง การทบทวนความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่
ในการดูแลรักษาที่สาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้มีหนังสือที่ มท ๐๘๐๔.๔/๐๕๖๒๑๐ ลงวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๔๘ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สรุปความได้ว่า ตามที่คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑) และ (คณะที่ ๓) ได้มีความเห็นตามเรื่องเสร็จที่ ๑๖๘/๒๕๔๔ และเรื่องเสร็จที่ ๕/๒๕๔๘ ว่า ในระหว่างที่ยังมิได้มีการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษาที่สาธารณะ อำนาจหน้าที่ดังกล่าวคงอยู่ในความรับผิดชอบของนายอำเภอ ต่อมาศาลปกครองสูงสุดได้มีคำสั่งที่ ๓๒๐/๒๕๔๖ ว่า บทบัญญัติมาตรา ๑๖ (๒๗) แห่งพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดอำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษาที่สาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบล แต่มิได้กำหนดเงื่อนไขว่าเป็นที่สาธารณะทุกประเภทภายในท้องที่ของตน ซึ่งรวมถึงที่สาธารณะอันเป็นที่ดินที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันอันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอท้องที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ และแม้ว่าการดำเนินการของคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดทำแผนการกระจายอำนาจดำเนินการถ่ายโอนภารกิจและกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบในการให้บริการสาธารณะของรัฐแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะยังไม่เสร็จสิ้น ก็ไม่เป็นเหตุให้อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลรักษาที่สาธารณะสมบัติของแผ่นดินที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันต้องสะดุดหยุดลงแต่ประการใด

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นเห็นว่าแม้คำสั่งของศาลปกครองสูงสุดจะมีผลผูกพันเฉพาะคู่กรณีในคดี แต่คำสั่งดังกล่าวก็เป็นการวางหลักอันเป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติราชการ ประกอบกับองค์การบริหารส่วนตำบลหลายแห่งประสบปัญหาการบังคับใช้กฎหมายอันเกี่ยวกับการดูแลรักษาที่สาธารณะ ดังนั้น เพื่อให้เกิดความชัดเจนเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษาที่สาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติงานของส่วนราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจึงขอหารือว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาที่สาธารณะ และเป็นผู้เสียหายมีอำนาจร้องทุกข์หรือฟ้องคดีเกี่ยวกับการบุกรุกหรือครอบครองที่สาธารณะหรือไม่ ประการใด

ส่งพร้อมหนังสือ ที่ นร ๐๕๐๑/๐๔๕๓ ลงวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๔๕ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกามีถึง
สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑) ได้พิจารณาข้อหารือของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ประกอบกับได้รับฟังคำชี้แจงจากผู้แทนกระทรวงมหาดไทย (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น) และ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (สำนักงานคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น) แล้ว เห็นว่า ปัญหาตามที่หารือข้างต้นเป็นประเด็นปัญหาสำคัญที่กระทบต่อการบริหาร ราชการแผ่นดิน สมควรที่จะได้มีการพิจารณาโดยรอบคอบเพื่อให้ได้ข้อยุติ จึงขอให้มีการประชุมร่วมกัน ของกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑ คณะที่ ๒ และคณะที่ ๓) เพื่อพิจารณาข้อหารือดังกล่าว

อาศัยอำนาจตามข้อ ๑๒ ของระเบียบกรรมการกฤษฎีกา ว่าด้วยการประชุมของกรรมการ กฤษฎีกา พ.ศ. ๒๕๒๒ เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกาจึงจัดให้มีการประชุมร่วมกันของ คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑ คณะที่ ๒ และคณะที่ ๓) เพื่อพิจารณาข้อหารือของกรมส่งเสริมการ ปกครองท้องถิ่น

ที่ประชุมร่วมคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑ คณะที่ ๒ และคณะที่ ๓) ได้พิจารณาข้อหารือ ดังกล่าวแล้ว มีความเห็นว่า ความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑) เรื่อง อำนาจหน้าที่ของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลรักษาที่สาธารณะ และความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๓) เรื่อง การขออนุญาตหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงสำหรับที่ดินที่ได้ถมขึ้นจากทะเลหน้าที่ว่าการ อำเภอเมืองชลบุรี เป็นการให้ความเห็นเกี่ยวกับอำนาจในการจัดการดูแลรักษาที่สาธารณะระหว่างรัฐและ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระหว่างที่ยังมิได้มีการถ่ายโอนภารกิจตามที่กำหนดไว้ในหลักเกณฑ์และ ขั้นตอนการถ่ายโอนภารกิจตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒

สำหรับคำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๓๒๐/๒๕๔๖ ลงวันที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๔๖ มีประเด็น แห่งคดีเป็นการวินิจฉัยถึงอำนาจในการฟ้องคดีขององค์การบริหารส่วนตำบลเกี่ยวกับที่ดินอันเป็น สาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ได้กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติสภาพตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๙ และระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็น สาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๔๔ โดยตามมาตรา ๖๘ (๘)^๒ แห่งพระราชบัญญัติสภาพตำบลและ องค์การบริหารส่วนตำบลฯ กำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการคุ้มครอง ดูแล

^๒ มาตรา ๖๘ ภายใต้อำนาจแห่งกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบลอาจจัดทำกิจการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ดังต่อไปนี้

๑๓๑

๑๓๑

(๘) การคุ้มครองดูแลและรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน

๑๓๑

๑๓๑

และรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่อยู่ในเขตพื้นที่ ประกอบด้วยข้อ ๕ (๒)^๒ ของระเบียบกระทรวงมหาดไทยดังกล่าว ที่กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษาและดำเนินการคุ้มครองป้องกันที่ดินที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันควบคู่ไปกับอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอท้องที่ตามมาตรา ๑๒๒^๓ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรที่เกี่ยวข้องในการที่จะช่วยกันดูแลและคุ้มครองป้องกันมิให้เกิดความเสียหาย โดยอำนาจหน้าที่นี้ย่อมหมายถึงการฟ้องหรือถูกฟ้องคดีในกรณีที่มีการดำเนินการใดๆ เกี่ยวกับที่ดินดังกล่าวด้วย และโดยที่ศาลปกครองสูงสุดมิได้วินิจฉัยเกี่ยวกับอำนาจในการบริหารจัดการดูแลรักษาที่สาธารณะระหว่างนายอำเภอและองค์การบริหารส่วนตำบล คำสั่งของศาลปกครองสูงสุดที่ ๑๒๐/๒๕๔๖ และความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑) และ (คณะที่ ๗) จึงมิได้มีความขัดหรือแย้งกันแต่ประการใด

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงเห็นว่า อำนาจหน้าที่ในการคุ้มครองดูแลรักษาที่สาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีขอบเขตอย่างไร เพียงใด ยังคงเป็นไปตามแนวทางในความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑) เรื่องอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลรักษาที่สาธารณะ และความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๗) เรื่อง การขอออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงสำหรับที่ดินที่ได้ถมขึ้นจากทะเลหน้าที่ว่าการอำเภอเมืองชลบุรี

พรทิพย์ จาละ

(คุณพรทิพย์ จาละ)

เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

พฤษภาคม ๒๕๔๙

---

^๒ ข้อ ๕ อำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษาและดำเนินการคุ้มครองป้องกัน

๑๑๑

๑๑๑

(๒) ที่ดินตามข้อ ๔ (๒) ให้เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามกฎหมายกำหนด และนายอำเภอท้องที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

๑๑๑

๑๑๑

^๓ มาตรา ๑๒๒ ที่อันเป็นสาธารณประโยชน์ คือ ที่เลี้ยงปศุสัตว์ที่จัดไว้สำหรับราษฎรไปรวมเลี้ยงด้วยกัน เป็นต้น ตลอดจนถนนหนทางและที่อย่างอื่นซึ่งเป็นของกลางให้ราษฎรใช้ได้ด้วยกัน เป็นหน้าที่ของกรมการอำเภอจะต้องคอยตรวจตรารักษาอย่าให้ผู้ใดกีดกันเอาไปเป็นอาณาประโยชน์แต่เฉพาะตัว

ที่ มท 0890.3/ว 1843

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น
ถนนราชสีมา กทม. 10300

14 กันยายน 2548

เรื่อง หลักเกณฑ์และขั้นตอนการดำเนินการและการดำเนินคดีตามภารกิจที่ส่วนราชการถ่ายโอน
ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระยะเริ่มแรก

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด

สิ่งที่ส่งมาด้วย ประกาศคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เรื่อง
หลักเกณฑ์และขั้นตอนการดำเนินการและการดำเนินคดีตามภารกิจที่ส่วนราชการถ่าย
โอนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระยะเริ่มแรก

ด้วยคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ประกาศ
กำหนดหลักเกณฑ์และขั้นตอนการดำเนินคดีตามภารกิจที่ส่วนราชการถ่ายโอนให้แก่องค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นในระยะเริ่มแรก โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 122 ตอนพิเศษ 67 ง ลงวันที่ 18
สิงหาคม 2548 เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติในการถ่ายโอนภารกิจตามแผนการกระจายอำนาจฯ และ
แผนปฏิบัติการฯ ที่ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐจะต้องดำเนินการในภารกิจที่ถ่ายโอนต่อไปให้แล้ว
เสร็จก่อนที่จะถ่ายโอนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและแจ้งสำนักงานท้องถิ่นจังหวัดเพื่อแจ้งองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ทราบและถือเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

รวิชัย ฝึกอังกูร

(นายรวิชัย ฝึกอังกูร)

รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทน

อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

สำนักพัฒนาระบบรูปแบบและโครงสร้าง

ส่วนส่งเสริมการกระจายอำนาจ

โทร. 0-2241-9000 ต่อ 2362,2363

โทรสาร. 0-2241-6956

ประกาศคณะกรรมการการกระจายอำนาจ

ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เรื่อง หลักเกณฑ์และขั้นตอนการดำเนินการและการดำเนินคดีตามภารกิจที่ส่วนราชการ
ถ่ายโอนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระยะเริ่มแรก

.....

โดยที่ภารกิจที่ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐได้ดำเนินการถ่ายโอนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังมีภารกิจบางเรื่องที่ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐนั้นมีความจำเป็นหรือจำเป็นต้องดำเนินการต่อไปให้แล้วเสร็จหรือต้องดำเนินการไปอีกระยะเวลาหนึ่ง เพื่อให้การถ่ายโอนภารกิจเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการถ่ายโอนภารกิจในเรื่องนั้นๆ สมควรกำหนดหลักเกณฑ์และขั้นตอนการดำเนินการและการดำเนินคดีตามภารกิจที่ถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ เพื่อเป็นแนวทางให้ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือปฏิบัติในระยะเริ่มแรก

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๒ (๔) และ (๑๕) แห่งพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.๒๕๔๒ คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงกำหนดหลักเกณฑ์และขั้นตอนการดำเนินการและการดำเนินคดีในภารกิจที่ถ่ายโอนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ในกรณีที่มิได้มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นประการอื่น บรรดาภารกิจหรือกิจการใดที่ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐได้ถ่ายโอนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว ยังคงมีภารกิจหรือกิจการที่ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐนั้นดำเนินการไว้แล้วก่อนที่มีการถ่ายโอนและยังไม่แล้วเสร็จ เว้นแต่ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับโอนภารกิจหรือกิจการนั้นจะได้ตกลงกันเป็นประการอื่น

ข้อ ๒ บรรดาการกระทำความผิดใดตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับภารกิจหรือกิจการที่ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐได้ถ่ายโอนไปให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกิดขึ้นก่อนวันที่ถ่ายโอนภารกิจนั้นให้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

ในกรณีที่ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐตกเป็นผู้ถูกฟ้องในคดีปกครองที่เกี่ยวกับคำสั่งทางปกครองและคดีที่เกี่ยวข้องกับการทะเลาะไม่ทำคำสั่งทางปกครองตามภารกิจหรือกิจการ

ที่ถ่ายโอนก่อนวันที่มีการถ่ายโอน ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผู้รับโอนเข้าเป็นผู้ถูกฟ้องในคดีดังกล่าว

(๑) คดีอาญา

(ก) ในกรณีที่ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐได้ร้องทุกข์หรือฟ้องคดีไว้แล้ว หรือยังไม่ได้ร้องทุกข์หรือฟ้องคดีและเรื่องยังเหลืออายุความฟ้องคดีเป็นเวลาน้อยกว่าหกเดือนให้ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐนั้นดำเนินคดีต่อไปจนกว่าจะแล้วเสร็จ

(ข) ในกรณีที่ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐยังมีได้ร้องทุกข์หรือฟ้องคดี และเรื่องยังเหลืออายุความการฟ้องคดีเป็นเวลาไม่น้อยกว่าหกเดือน ให้ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐแจ้งข้อเท็จจริงและส่งมอบหลักฐานให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับโอนภารกิจนั้น เพื่อดำเนินการร้องทุกข์หรือฟ้องคดีต่อไป

(๒) คดีแพ่งหรือคดีปกครองที่เกี่ยวข้องกับสัญญาทางปกครอง

(ก) ในกรณีที่ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐได้ฟ้องคดีไว้แล้ว หรือยังไม่ได้ฟ้องคดีและเรื่องยังเหลืออายุความฟ้องคดีเป็นเวลาน้อยกว่าหกเดือน ให้ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐนั้นดำเนินการต่อไปจนกว่าจะแล้วเสร็จ และค่าเสียหาย สิทธิ และประโยชน์อื่นใดที่ได้รับจากการดำเนินคดีตกเป็นของส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐที่ดำเนินคดีนั้น

(ข) ในกรณีที่ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐยังมีได้ฟ้องคดี และเรื่องยังเหลืออายุความการฟ้องคดีเป็นเวลาไม่น้อยกว่าหกเดือน ให้ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐ แจ้งข้อเท็จจริงและส่งมอบหลักฐานให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับโอนภารกิจนั้นดำเนินการฟ้องคดีต่อไปและให้ค่าเสียหาย สิทธิ และประโยชน์อื่นใดที่ได้รับจากการดำเนินคดี ตกเป็นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดำเนินคดีนั้น

ให้ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐผู้โอนมีหน้าที่ติดตาม ให้คำแนะนำและช่วยเหลือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผู้รับโอนในการดำเนินการตาม (๑) (ข) และ (๒) (ข) จนกว่าจะดำเนินการแล้วเสร็จ

ข้อ ๓ ในกรณีที่ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐตกเป็นจำเลยในคดีแพ่งตามภารกิจหรือกิจการที่ถ่ายโอน ให้ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐนั้นเป็นคู่ความในคดีนั้นต่อไปจนกว่าจะแล้วเสร็จ ในการนี้ หากการถ่ายโอนภารกิจหรือกิจการนั้นเป็นเหตุให้ส่วนราชการหรือ

หน่วยงานของรัฐดังกล่าวยุบเลิกไป ให้กระทรวงเจ้าสังกัดของส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐนั้น
เข้ารับมรดกความแทน

ข้อ ๔ ในกรณีที่ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐเป็นผู้ดำเนินการตามข้อ ๑ ข้อ ๒ และ
ข้อ ๓ เมื่อได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว ให้แจ้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผู้รับโอนทราบโดยเร็ว

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๑ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๘

วิษณุ เครืองาม

รองนายกรัฐมนตรี

ประธานกรรมการการกระจายอำนาจ

ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ที่ มท ๐๕๑๖.๒/ว ๑๐๐๗

กรมที่ดิน

ถนนพระพิพิธ กทม. ๑๐๒๐๐

๑๕ มกราคม ๒๕๔๖

เรื่อง การระวางชี้และรับรองแนวเขตที่ดินสาธารณะในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด (เว้นกรุงเทพมหานคร)

ด้วยในการสัมมนาผู้บริหารระดับสูงของกรมที่ดิน เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๔๕ มีประเด็นคำถามเกี่ยวกับการระวางชี้และรับรองแนวเขตที่ดินสาธารณะในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ.๒๕๔๔ ข้อ ๕ (๒) กำหนดอำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษาและดำเนินการคุ้มครองป้องกันที่ดินที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันให้เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามที่กฎหมายกำหนด และนายอำเภอท้องที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ พ.ศ.๒๕๔๗ แต่ตามพระราชบัญญัติสภาพตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.๒๕๓๗ มาตรา ๖๘ (๘) กำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบลอาจจัดทำกิจการในการคุ้มครองดูแลและรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล จึงมีปัญหาในทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ในการแจ้งให้ผู้นั้นที่ดูแลรักษาการระวางชี้และรับรองแนวเขตที่ดินสาธารณะประโยชน์ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลว่าจะต้องมีหนังสือแจ้งให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปต.) ไปร่วมระวางชี้และรับรองแนวเขตด้วยหรือไม่อย่างไร

กรมที่ดินขอเรียนว่า

๑. เรื่องอำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษาคุ้มครองป้องกันที่ดินอันอาจเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกัน กรมที่ดินได้มีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๗๒๕.๔/๐๖๒๕๕ ลงวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๔๔ หรือไปยังกรมการปกครอง ได้รับแจ้งตามหนังสือกรมการปกครอง ที่ มท ๐๓๑๑.๑/๑๕๘๓๓ ลงวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๔๔ ว่า การดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินเป็นอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ตามที่กฎหมายกำหนด และนายอำเภอท้องที่ ทั้งนี้ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ.๒๕๔๔ ซึ่งตามมาตรา ๑๖ (๒๗) แห่งพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดให้เทศบาล เมืองพัทยาและองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษาที่สาธารณะ แต่คณะกรรมการ

กฤษฎีกาได้มีความเห็น ซึ่งสรุปได้ว่า เป็นอำนาจหน้าที่ซ้ำซ้อนระหว่างรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งจะมีได้เมื่อ ได้รับการถ่ายโอนและกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบตามมาตรา ๓๐ (๑) (ก) และมาตรา ๓๐ (๒) ของพระราชบัญญัติฉบับเดียวกัน (ตามหนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ที่ นร ๐๖๐๑/๑๓๑๗ ลงวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๔๔) ฉะนั้น เมื่อยังไม่มีการถ่ายโอนภารกิจตามมาตรา ๓๑ (๑) (ก) และกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบตามมาตรา ๓๐ (๒) แห่งพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.๒๕๔๒ อำนาจหน้าที่ดังกล่าวจึงยังคงเป็นของ นายอำเภอท้องที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ประกอบกับเรื่องนี้ ได้เคยมีการประชุมร่วมกันระหว่าง ผู้แทนกรมการปกครอง ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย และผู้แทนกรมที่ดินเพื่อพิจารณาทบทวนปัญหาเรื่องการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่สาธารณสุขประโยชน์ เมื่อวันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๔๔ โดยที่ประชุมได้พิจารณาเรื่องอำนาจหน้าที่ในการระวางชี้และรับรองแนวเขตที่สาธารณสุขประโยชน์ กรณีการรังวัดออกโฉนดที่ดิน แบ่งแยก และสอบเขต และได้มีมติ ดังนี้

(๑) ในการออกโฉนดที่ดินยังคงเป็นอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอต้องไปตรวจสอบและเป็นพยานตามที่กระทรวงมหาดไทยได้สั่งการไว้ ส่วนระวางชี้แนวเขตก็ยังเป็นอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอตามที่ผู้แทนกรมการปกครองมีความเห็น

(๒) อำนาจหน้าที่ของนายอำเภอดังกล่าวให้รวมถึงการระวางชี้แนวเขตเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ไปด้วย เช่น กรณีตรวจสอบแนวเขตที่สาธารณะ เทศบาลขอตรวจสอบทาง เจ้าของที่ดินขอรังวัดแบ่งแยก และมีที่ข้างเคียงจดที่สาธารณะ หรือ กรณีหน่วยงานราชการขอตรวจสอบเอกสารหนังสือสำคัญ เช่น หนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง

ส่วนกรณีที่ดินที่ขอทำการรังวัดมีแนวเขตติดต่อกับที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินตามข้อ ๔ (๑) ของระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกัน ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๔๔ ปัจจุบันได้มีคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ ๑๒/๒๕๔๓ ลงวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๔๓ มอบหมายให้กับทบวงการเมืองมีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาและดำเนินการคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ไม่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น อธิบดีกรมที่ดินจึงไม่มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาที่ดินดังกล่าว

๒. เรื่องการระวางชี้และรับรองแนวเขตที่สาธารณสุขประโยชน์ กรมที่ดินได้วางแนวทางปฏิบัติไว้แล้วตามระเบียบกรมที่ดิน ว่าด้วยการเขียนข้างเคียงและการรับรองแนวเขตที่ดิน พ.ศ.๒๕๔๑ หมวด ๑๔ ข้อ ๓๗,๓๘ และ ๓๙ และได้มีหนังสือกระทรวงมหาดไทย คำนวณที่ มท ๐๗๑๘/ว ๕๒๕ ลงวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒ เรื่อง ให้สอบผู้ปกครองท้องที่ก่อนออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน ซึ่งกระทรวงมหาดไทยเห็นว่าอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาที่สาธารณสุขสมบัติของแผ่นดินประเภทพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกัน (ที่สาธารณสุขประโยชน์) ที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลมิใช่อำนาจหน้าที่ของเทศบาล และคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ ๘๘๐/๒๕๔๘ ลงวันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๔๘ และที่ ๖๓๘/๒๕๔๐ ลงวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๔๐ ซึ่งปัจจุบัน

ถูกยกเลิกและให้ใช้คำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ ๑๒/๒๕๕๓ ลงวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๕๓ แทน มอบหมายให้ทบวงการเมืองอื่นมีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาและดำเนินการคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ไม่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น โดยได้มอบหมายให้กรุงเทพมหานคร ภายในเขตกรุงเทพมหานคร จังหวัด ภายในเขตจังหวัด แต่นอกเขตเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดนั้น เมืองพัทยา ภายในเขตเมืองพัทยา เทศบาลภายในเขตเทศบาลนั้นๆ องค์การบริหารส่วนตำบลภายในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนั้นๆ

ซึ่งตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทยดังกล่าวจะมอบหมายให้ทบวงการเมืองต่างๆ เช่น เทศบาลดูแลรักษาเฉพาะที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทที่ดินรกร้างว่างเปล่าและที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืน หรือทอดทิ้งหรือกลับมาเป็นของแผ่นดินเป็น โดยประการอื่นตามประมวลกฎหมายที่ดินในเขตเทศบาลเท่านั้น ดังนั้นการตรวจชี้ และรับรองแนวเขตที่ดินสาธารณะประโยชน์ทั้งในและนอกเขตเทศบาล ผู้มีอำนาจหน้าที่คือนายอำเภอท้องที่ ซึ่งเป็นผู้ดูแลรักษา ตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๕๕๓ ประกอบกับที่ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกา ที่ ๒๖๓๗/๒๕๒๓ สรุปว่า การที่จำเลยไม่ยอมลงชื่อรับรองแนวเขตทางสาธารณะในกรณีที่ดินที่โจทก์ขอแบ่งแยกที่ดินเป็นแปลงย่อย และขอแบ่งแยกถนนสาธารณะออกจากที่ดินของโจทก์นั้น เมื่อกฎหมายว่าด้วยเทศบาล มิได้บัญญัติให้เทศบาลหรือนายกเทศมนตรีมีหน้าที่ต้องระวังแนวและลงชื่อรับทราบแนวเขตตามประมวลกฎหมายที่ดินแล้ว จำเลยก็ไม่มีความผิดตาม ป.อ. มาตรา ๑๕๓

สำหรับระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๔ ข้อ ๕ (๒) เป็นเรื่องอำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษาและดำเนินการคุ้มครองป้องกันที่ดินที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามที่กฎหมายกำหนด และนายอำเภอท้องที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๕๕๓ แต่แนวทางปฏิบัติในขณะนี้จะต้องเป็นไปตามนัยความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (หนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ที่ นร ๐๖๐๑/๐๓๑๗ ลงวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๔) ดังที่กล่าวมาแล้วในข้อ ๑

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทราบและถือปฏิบัติต่อไปด้วย

ขอแสดงความนับถือ

สมศักดิ์ เอี่ยมไธสง

(นายสมศักดิ์ เอี่ยมไธสง)

รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทน

อธิบดีกรมที่ดิน

สำนักมาตรฐานการออกหนังสือสำคัญ

โทร/โทรสาร ๐-๒๕๐๓-๓๕๖๐

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย

ว่าด้วยการมอบหมายให้สภาตำบลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นช่วยเหลือ
ในการดำเนินการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง

พ.ศ. ๒๕๔๓

ด้วยกระทรวงมหาดไทยเห็นสมควร ปรับปรุงระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการมอบหมายให้สภาตำบลช่วยเหลือควบคุมการดำเนินการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง พ.ศ. ๒๕๑๕ ให้เหมาะสมยิ่งขึ้นสอดคล้องกับพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ โดยให้ครอบคลุมถึงกรุงเทพมหานคร องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล เมืองพัทยา และส่วนราชการส่วนท้องถิ่นที่มีกฎหมายจัดตั้งขึ้นด้วย กระทรวงมหาดไทยจึงออกระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการมอบหมายให้สภาตำบลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นช่วยเหลือในการดำเนินการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง พ.ศ. ๒๕๔๓”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิก

(๑) ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการมอบหมายให้สภาตำบลมีส่วนช่วยเหลือควบคุมการดำเนินการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง พ.ศ. ๒๕๑๕

(๒) ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการมอบหมายให้สภาตำบลมีส่วนช่วยเหลือควบคุมการดำเนินการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๗

ข้อ ๔ ในระเบียบนี้

“สภาตำบล” หมายถึง สภาตำบลตามกฎหมายว่าด้วยสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล

“องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” หมายถึง กรุงเทพมหานคร องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนตำบล และราชการส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้งขึ้น

“ผู้บริหารท้องถิ่น” หมายถึง ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร นายองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกเทศมนตรี นายกเมืองพัทยา และประธานกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล

“สภาท้องถิ่น” หมายถึง สภากรุงเทพมหานคร สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด สภาเทศบาล
สภาเมืองพัทยา และสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

“นายอำเภอ” ให้หมายความรวมถึง ผู้อำนวยการเขต ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ

ข้อ ๕ ภายในเดือนมีนาคมของทุกปี ให้จังหวัดตั้งอำเภอทุกอำเภอในเขตจังหวัด ทำการสำรวจ
ที่ดินสาธารณประโยชน์ในเขตท้องที่ของตนว่ายังมีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงเป็นจำนวนเท่าใด
สมควรดำเนินการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงไว้เป็นหลักฐานหรือไม่ เพียงใด พร้อมทั้งเหตุผล
แล้วรายงานให้จังหวัดทราบเพื่อรายงานกรมที่ดินตามแบบท้ายระเบียบนี้

ในการสำรวจนี้ อำเภออาจขอให้สภาตำบลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมมือช่วยเหลือ
ในการสอบสวนประวัติ นำชี้อาณาเขตที่สงสัยและปฏิบัติการอื่นๆ เท่าที่สภาตำบลหรือองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นสามารถจะทำได้

เมื่อท้องถิ่นที่อำเภอใดออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงครบถ้วนหมดในปีใดแล้ว ปีต่อไปให้
อำเภอนั้นงดการสำรวจตามข้อนี้ได้

ข้อ ๖ หลังการทำการสำรวจแล้ว เมื่อเจ้าหน้าที่ได้ออกไปทำการรังวัด เพื่อออกหนังสือสำคัญ
สำหรับที่หลวง ณ ท้องที่ใด ให้สภาตำบลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความร่วมมือและช่วยเหลือ
ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ดังกล่าว ดังนี้

(๑) ชี้แจงและประกาศให้ราษฎรในท้องที่ทราบ

(๒) ให้ความอนุเคราะห์และให้ความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ในเรื่องที่พัก ความปลอดภัย
การติดต่อนัดหมายกับเจ้าของที่ดินข้างเคียง

(๓) ช่วยแก้ไขปัญหาอุปสรรค และข้อขัดข้องต่างๆ หากจะเกิดขึ้น

(๔) ปฏิบัติการอื่นๆ ตามที่เห็นสมควร เพื่อให้การดำเนินการได้เสร็จสิ้นเรียบร้อยสมความ
มุ่งหมาย

ข้อ ๗ เพื่อให้การรังวัดในการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงได้เป็นไปโดยถูกต้องได้เนื้อที่
และขอบเขตที่แท้จริง เมื่อเจ้าหน้าที่จะไปทำการรังวัดเพื่อออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงแปลงใด
ในท้องที่ใด นายอำเภอจะได้แจ้งให้สภาตำบลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทราบ ให้สภาตำบลหรือ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมอบหมายผู้แทน ไปช่วยควบคุมดูแลการรังวัดของเจ้าหน้าที่ หากเห็นว่าเป็น
การไม่ถูกต้องด้วยประการใดให้ประธานสภาตำบลหรือผู้บริหารท้องถิ่นแจ้งให้นายอำเภอทราบด้วย

เมื่อเจ้าหน้าที่ได้รับแจ้งจากประธานสภาตำบลหรือผู้บริหารท้องถิ่นตามความในวรรคหนึ่ง
แล้วให้ระงับการรังวัดและการดำเนินการไว้ก่อนจนกว่าจะได้รับคำสั่งจากนายอำเภอ

ข้อ ๘ ในกรณีที่น่าปรากฏว่า การรังวัดเพื่อออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงแปลงใดได้เนื้อที่น้อยไปจากหลักฐานเดิม โดยไม่ปรากฏว่ามีผู้บุกรุก ให้ออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงตามผลการรังวัดดังกล่าวไปก่อนเสร็จแล้วให้นายอำเภอสอบสวนข้อเท็จจริงว่า ที่ดินสาธารณสุขประโยชน์แปลงนั้นน้อยไปเพราะเหตุใด มีจำนวนเนื้อที่เท่าใด โดยขอความเห็นต่อสภาตำบลหรือองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อประกอบการพิจารณา หากสภาตำบลหรือองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่มีความเห็นเป็นอย่างอื่นภายในสามสิบวัน ให้ดำเนินการต่อไป

ข้อ ๙ ในกรณีที่มีปัญหาว่า ที่ดินสาธารณสุขประโยชน์แห่งใดสมควรจะคงสภาพเพื่อทำการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงไว้เป็นหลักฐาน หรือสมควรจะถอนสภาพเพื่อนำมาจัดสรรให้ราษฎรทำกินหรือจัดประโยชน์อย่างอื่น หรือกรณีที่มีผู้บุกรุกสมควรจะดำเนินการขับไล่หรือไม่ เมื่อนายอำเภอร้องขอให้สภาตำบลหรือองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นนัดประชุมพิจารณาให้ความเห็น โดยให้ประชาชน ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา หน่วยงานของรัฐหรือองค์การเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจร่วมกับสภาตำบลหรือสภาท้องถิ่นด้วย เสร็จแล้วส่งผลการประชุมให้นายอำเภอเพื่อดำเนินการต่อไป

ข้อ ๑๐ ในการมอบหมายให้ผู้ใดเป็นผู้แทนสภาตำบลหรือองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นตามข้อ ๗ การประชุมให้ความเห็นชอบตามข้อ ๘ และการพิจารณาให้ความเห็นตามข้อ ๙ ให้สภาตำบลหรือองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ทำรายงานการประชุมไว้เป็นหลักฐานทุกครั้ง

ข้อ ๑๑ ในการที่สภาตำบลหรือองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ให้ความช่วยเหลือในการรังวัดเพื่อออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงแก่ทางราชการตามระเบียบนี้สภาตำบลหรือองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอาจได้รับการช่วยเหลือค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าตอบแทน ค่าจ้าง และค่าเบี่ยงเบนตามอัตราที่กรมที่ดินจะกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

ประกาศ ณ วันที่ ๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๓

วัฒนา อัสวเหม

(นายวัฒนา อัสวเหม)

รัฐมนตรีช่วยว่าการฯ ปฏิบัติราชการแทน

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

(ประกาศในราชกิจจานุเบกษาฉบับประกาศทั่วไป เล่ม ๑๑๗ ตอนพิเศษ ๔๓ ง วันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๔๓)

บัญชีสำรวจที่สาธารณสุขสมทบของแผ่นดิน ที่ประสงค์จะให้รังวัดออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง

ของ จังหวัด.....

ลำดับที่	ชื่อที่สาธารณสุขสมทบของแผ่นดิน	หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ตำบล	อำเภอ	เนื้อที่ประมาณ			หมู่บ้าน อพป.		หมายเหตุ
						ไร่	งาน	วา	อยู่ ที่บ้าน อพป.	ไม่อยู่	

(สำเนา)

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย

ว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน

พ.ศ.๒๕๔๔

.....

เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงมหาดไทยได้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.๒๕๓๔ กระทรวงมหาดไทยจึงออกระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้ให้เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ.๒๕๔๔”

ข้อ ๒ ให้ยกเลิกระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดูแลรักษาที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๑๕

ข้อ ๓ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๔ ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่อยู่ในบังคับของระเบียบนี้ หมายถึง

(๑) ที่ดินรกร้างว่างเปล่าซึ่งมิได้มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครองและที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้ง หรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามกฎหมายที่ดิน

(๒) ที่ดินที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นโดยสภาพที่ดินหรือทางราชการได้สงวนไว้ ก็ตาม เช่น ที่ชายตลิ่ง ทางบก ทางน้ำ สวนสาธารณะ ที่เลี้ยงสัตว์ และที่สาธารณะประจำตำบลและหมู่บ้าน เป็นต้น

ข้อ ๕ อำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษาและการดำเนินการคุ้มครองป้องกัน

(๑) ที่ดินตามข้อ ๔ (๑) ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของอธิบดีกรมที่ดินและทบวงการเมือง ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมอบหมาย ตามความในมาตรา ๘ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

(๒) ที่ดินตามข้อ ๔ (๒) ให้เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามที่กฎหมายกำหนด และนายอำเภอท้องที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

ข้อ ๖ การดำเนินคดี การขออออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง การตรวจสอบแนวเขต และการดำเนินการใดๆ เพื่อป้องกันการบุกรุก หรือเข้าไปยึดถือครอบครองโดยไม่ชอบด้วย กฎหมาย หรือแก้ไขปัญหาการบุกรุก ให้ใช้งบประมาณของหน่วยงานดังนี้

(๑) ที่ดินตามข้อ ๔ (๑) ให้ใช้ประมาณของหน่วยงานตามข้อ ๕ (๑)

(๒) ที่ดินตามข้อ ๔ (๒) ให้ใช้งบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการ และแจ้งนายอำเภอท้องที่ทราบ ในเขตพื้นที่สภาตำบลให้ใช้งบประมาณของสภา ตำบล ทั้งนี้ ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๔๖ เป็นต้นไป

ข้อ ๗ การจัดทำทะเบียนที่ดินสาธารณประโยชน์

(๑) ที่ดินตามข้อ ๔ (๑) ไม่ต้องจัดทำทะเบียน แต่ให้ทบวงการเมืองผู้ได้รับ มอบหมายจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยให้มีหน้าที่ดูแลรักษาสำรวจละเอียดตาม แบบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดไว้เป็นหลักฐาน

(๒) ที่ดินตามข้อ ๔ (๒) เว้นแต่ที่ชายตลิ่ง ทางบก ทางน้ำ ลำกระโดง ลำรางสาธารณะ และทางระบายน้ำที่อยู่ในความดูแลรักษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นนั้นๆ ดำเนินการสำรวจจัดทำทะเบียนที่ดินสาธารณประโยชน์ตามแบบที่ กระทรวงมหาดไทยกำหนดโดยให้จัดทำจำนวน ๔ ชุด ให้เก็บรักษาไว้ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๑ ชุด อำเภอหรือกิ่งอำเภอ ๑ ชุด จังหวัด ๑ ชุด และให้จังหวัดส่งให้กรมที่ดิน ๑ ชุด ถ้าที่ดินแปลงใด ยังไม่มีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง ให้ผู้มีหน้าที่ดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันตามกฎหมาย ดำเนินการขออออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงต่อไป สำหรับที่ดินสาธารณประโยชน์ที่ได้จัดทำ ทะเบียนไว้แล้ว ก่อนระเบียบนี้ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการขอคัดมาเก็บไว้ที่องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๑ ชุด ที่ดินนอกจากที่กล่าวมาไว้ในวรรคหนึ่ง ให้เป็นหน้าที่ของ นายอำเภอท้องที่

อนึ่ง ทางสาธารณประโยชน์หรือทางน้ำสาธารณะที่ไม่ใช่ทางหลวงตามกฎหมาย ว่าด้วยทางหลวงหรือทางกฎหมายกำหนดไว้โดยเฉพาะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือผู้มี หน้าที่รับผิดชอบตามกฎหมายสำรวจจัดทำทะเบียนที่ดินสาธารณประโยชน์ไว้เป็นหลักฐานด้วย

ข้อ ๘ การใช้ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ตามข้อ ๔ ทบวงการเมืองผู้ขอใช้จะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด และจะต้องได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยก่อน จึงจะเข้าใช้ประโยชน์ในที่ดินดังกล่าวได้

ข้อ ๙ การถอนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินตามมาตรา ๘ วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ทบวงการเมืองผู้ขอถอนสภาพจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

ข้อ ๑๐ การเปลี่ยนสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินจากการใช้ประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่งให้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

ข้อ ๑๑ การจำหน่ายทะเบียนที่ดินสาธารณประโยชน์

เมื่อได้มีการถอนสภาพตามประมวลกฎหมายที่ดิน หรือกฎหมายอื่น ให้ผู้มีหน้าที่ดูแลรักษาจัดการจำหน่ายทะเบียนที่ดินสาธารณประโยชน์และคืนหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงตามวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

ข้อ ๑๒ การชี้แจงรายละเอียดข้อเท็จจริงแก่หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินตามข้อ ๔ เป็นต้นว่า ประวัติความเป็นมา ที่ตั้ง ขอบเขต สภาพปัญหา และการแก้ไขปัญหา

(๑) กรณีที่ดินตามข้อ ๔ (๑) ให้เป็นหน้าที่ของทบวงการเมืองตามข้อ ๕ (๑)

(๒) กรณีที่ดินตามข้อ ๔ (๒) ให้เป็นหน้าที่ส่วนราชการที่มีหน้าที่ดูแลรักษาตามข้อ ๕ (๒)

ข้อ ๑๓ ให้อธิบดีกรมที่ดินเป็นผู้รักษาการตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๔

(ลงชื่อ) สมบัติ อุทัยสา

(นายสมบัติ อุทัยสา)

รัฐมนตรีช่วยว่าการฯ ปฏิบัติราชการแทน

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

ด่วนมาก

ที่ มท ๐๗๑๘.๒/ว ๐๔๖๔๔

กรมที่ดิน

ถนนพระพิพิธ กท ๑๐๒๐๐

๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๓

เรื่อง มอบหมายให้ทบวงการเมืองอื่นมีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาและดำเนินการคุ้มครองป้องกัน
ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร)

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ ๑๒/๒๕๔๓ ลงวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๔๓

อ้างถึง ๑. หนังสือกรมที่ดิน ด่วนมาก ที่ มท ๐๗๑๘/ว ๓๕๖๐๓ ลงวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๔๐

๒. หนังสือกรมที่ดิน ด่วนมาก ที่ มท ๐๗๑๘/ว ๐๗๘๕๐ ลงวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๔๑

ตามหนังสือที่อ้างถึง กรมที่ดินได้ส่งคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ ๖๓๕/๒๕๔๐

ลงวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๐ เรื่อง มอบหมายให้ทบวงการเมืองอื่นมีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาและ
ดำเนินการคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินหรือเป็นทรัพย์สินของแผ่นดิน
ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมอบหมายให้จังหวัด เทศบาล สุขาภิบาล และองค์การ
บริหารส่วนตำบล เป็นผู้ดูแลรักษาและดำเนินการคุ้มครองป้องกัน พร้อมแจ้งแนวทางการปฏิบัติว่า
สาธารณสมบัติของแผ่นดินที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมอบหมายให้ดูแลรักษาและ
ดำเนินการคุ้มครองป้องกันตามคำสั่งข้างต้น หมายถึง เฉพาะที่ดินที่เป็นที่สาธารณสมบัติของ
แผ่นดินที่ไม่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่นตามมาตรา ๑๓๐๔ (๑) แห่งประมวลกฎหมายแพ่ง
และพาณิชย์เท่านั้น นั้น

บัดนี้ กระทรวงมหาดไทยได้มีคำสั่ง ที่ ๑๒/๒๕๔๓ ลงวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๔๓
ให้ยกเลิกคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ ๖๓๕/๒๕๔๐ ลงวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๐ และสั่งมอบหมาย
ให้ทบวงการเมืองอื่นซึ่งเป็นหน่วยราชการที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลของราชการส่วนภูมิภาคและ
ราชการส่วนท้องถิ่น ให้มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาและดำเนินการคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็น
สาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ไม่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่นเสียใหม่ รายละเอียดปรากฏตาม
สำเนาคำสั่งที่ได้ส่งมาพร้อมหนังสือนี้

ฉะนั้น เพื่อให้การปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าวเป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อย จึงขอ ชักซ้อมความเข้าใจว่า การมอบหมายให้ทบวงการเมืองอื่นมีหน้าที่ดูแลรักษาและดำเนินการ ค้ำครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ที่ไม่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ไม่รวมถึง การเข้าใช้ประโยชน์ การอนุญาตหรือการอนุมัติ ให้บุคคลหรือทบวงการเมืองใดเข้าใช้ ประโยชน์สาธารณสมบัติของแผ่นดินดังกล่าวด้วย เว้นแต่ได้มีการปฏิบัติตามประมวลกฎหมาย ที่ดินหรือระเบียบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด และได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ตาม ประมวลกฎหมายที่ดินหรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยแล้ว ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหนังสือ กรมที่ดิน คำวนมาก ที่ มท ๐๑๑๘/ว ๐๑๘๕๐ ลงวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๑

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและแจ้งให้หน่วยราชการส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัด และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องถือปฏิบัติต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

วิเชียร รัตนะพิระพงศ์

(นายวิเชียร รัตนะพิระพงศ์)

อธิบดีกรมที่ดิน

กองสำรวจและควบคุมที่ดินของรัฐ

โทร. ๒๒๒-๑๘๔๐

โทรสาร ๒๒๒-๒๘๕๑

คำสั่งกระทรวงมหาดไทย

ที่ ๑๒/๒๕๕๓

เรื่อง มอบหมายให้ทบวงการเมืองอื่นที่มีหน้าที่ดูแลรักษา
และดำเนินการคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติ
ของแผ่นดินหรือทรัพย์สินของแผ่นดิน

.....

ตามที่กระทรวงมหาดไทยได้มีคำสั่ง ที่ ๖๓๕/๒๕๕๐ ลงวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ เรื่อง มอบหมายให้ทบวงการเมืองอื่นที่มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาและดำเนินการคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินหรือเป็นทรัพย์สินของแผ่นดิน นั้น

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๘ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยให้ยกเลิกคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ดังกล่าวข้างต้น และมีคำสั่งมอบหมายให้ทบวงการเมืองอื่นที่มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาและดำเนินการคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ไม่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ดังนี้

(๑) กรุงเทพมหานคร	ภายในเขตกรุงเทพมหานคร
(๒) จังหวัด	ภายในเขตจังหวัดแต่นอกเขตเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัด นั้น
(๓) เมืองพัทยา	ภายในเขตเมืองพัทยา
(๔) เทศบาล	ภายในเขตเทศบาล นั้นๆ
(๕) องค์การบริหารส่วนตำบล	ภายในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล นั้นๆ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๕๓

วัฒนา อัสวเหม

(นายวัฒนา อัสวเหม)

รัฐมนตรีช่วยว่าการฯ ปฏิบัติราชการแทน

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย

ว่าด้วยการสอบสวนเกี่ยวกับการบุกรุกที่หรือทางสาธารณสุขประโยชน์

พ.ศ. ๒๕๓๕

เพื่อให้การสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการบุกรุกที่หรือทางสาธารณสุขประโยชน์ไปด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย กระทรวงมหาดไทยจึงออก ระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการบุกรุกที่หรือทางสาธารณสุขประโยชน์ พ.ศ. ๒๕๓๕”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ประกาศเป็นต้นไป

ข้อ ๓ บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งอื่นใด ในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในระเบียบนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ ๔ ในระเบียบนี้

“ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวน” หมายถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้หนึ่งผู้ใดหรือคณะกรรมการสอบสวนที่ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือปลัดกรุงเทพมหานครแต่งตั้งแล้วแต่กรณี

“ผู้มีส่วนได้เสีย” หมายถึง

- (๑) ผู้ที่มีผลประโยชน์ได้เสียเกี่ยวข้องกับการบุกรุกที่หรือทางสาธารณสุขประโยชน์
- (๒) ผู้ที่เป็นญาติเกี่ยวข้องกับผู้บุกรุกตาม (๑) ได้แก่ บุพการี หรือผู้สืบสันดานไม่ว่าชั้นใดๆ หรือเป็นพี่น้อง หรือเป็นลูกพี่ลูกน้องนับได้เพียงภายในสามชั้น หรือเป็นญาติ เกี่ยวพันทางแต่งงาน นับได้เพียงสองชั้น

(๓) เป็นหรือเคยเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมของบุคคล ตาม (๑)

(๔) เป็นเจ้านี่หรือลูกหนี้ หรือเป็นนายจ้าง หรือเคยเป็นนายจ้างของบุคคลตาม (๑)

ข้อ ๕ การแต่งตั้งผู้มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวน

- (๑) เมื่อมีกรณีอันสมควรจะต้องสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการบุกรุกที่หรือทางสาธารณสุขประโยชน์ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือปลัดกรุงเทพมหานคร แต่งตั้งผู้มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนขึ้น

(๒) ผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับการบุกรุกที่หรือทางสาธารณประโยชน์นั้น ไม่สมควร จะได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวน

(๓) เมื่อมีการคัดค้านหรือโต้แย้งว่า ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนมีส่วนได้เสีย ในเรื่องที่มีการสอบสวนให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือปลัดกรุงเทพมหานคร แล้วแต่กรณี พิจารณาสั่งการ ตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๖ การสอบสวนให้ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนดำเนินการดังนี้

(๑) สอบสวนถึงประวัติความเป็นมา สภาพของที่ดิน อาณาเขตเนื้อที่และการใช้ ประโยชน์ของที่ดินแปลงนั้นๆ โดยชัดเจน นอกจากนี้ให้สอบสวนในประเด็นที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้ด้วย

ก. ที่ดินที่ทางราชการสงวนหวงห้ามไว้นั้น ได้สงวนหวงห้ามไว้ ตั้งแต่เมื่อใด ผู้ใดประกาศสงวนห้าม อาศัยอำนาจตามกฎหมายใด มีหลักฐานอย่างไรบ้าง ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ ร่วมกันมาอย่างไร ตั้งแต่เมื่อใด ในปัจจุบันยังใช้ประโยชน์ร่วมกันอยู่ หรือเลิกใช้แล้วตั้งแต่เมื่อใด เพราะเหตุใด

ข. ทางน้ำ หนอง บึง นั้น ประชาชนได้รับประโยชน์ร่วมกันมาอย่างไร มีบริเวณ ดินเงินหรือไม่เพียงใด การดินเงินนั้น เป็นไปในลักษณะใด กล่าวคือ มีบุคคลทำให้เกิดขึ้นหรือเป็นไป โดยธรรมชาติ

ค. ถนน ทางเดิน นั้น มีความเป็นมาอย่างไร กล่าวคือ เจ้าของที่ดินอุทิศให้ โดยตรง หรือโดยปริยายหรืออย่างไร ทางเส้นนี้เริ่มจากที่ใดถึงที่ใด ใช้กันอย่างไร เป็นทางซึ่งสาธารณชน ใช้หรือใช้เฉพาะเจ้าของที่ดินในละแวกนั้น

ง. ที่ชายตลิ่งนั้น ตามปกติน้ำท่วมถึงหรือไม่ เพียงใด ท่วมถึงทุกปีหรือไม่ เป็นระยะเวลานานเท่าใดประชาชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันหรือไม่อย่างไร หรือผู้ใดใช้ประโยชน์หรือไม่

(๒) จัดทำแผนที่สังเขป แสดงเขตที่หรือทางสาธารณประโยชน์ที่ดินข้างเคียง และ ส่วนที่มีผู้บุกรุกเพื่อประกอบการพิจารณาด้วย

(๓) สอบสวนผู้สูงอายุ และผู้ปกครองท้องถิ่นทั้งในอดีตและปัจจุบันที่เคยรู้เห็นหรือใช้ ประโยชน์ในที่หรือทางสาธารณประโยชน์นั้น มาก่อนเป็นหลัก

(๔) ในกรณีที่มีผู้เกี่ยวข้องประสงค์จะนำพยานหลักฐานอื่นมาเพิ่มเติม สำนักงาน การสอบสวน หรือประสงค์จะให้ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนทำการสอบสวนพยานบุคคลใด หรือ รวบรวมพยานหลักฐานอื่นใด ให้ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนพิจารณาดำเนินการตามความจำเป็น และสมควร โดยให้ความเป็นธรรมแก่คู่กรณีทุกฝ่ายด้วย

(๕) สรุปข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน ให้ผู้ถูกร้องเรียนว่ากระทำการบุกรุกทราบ ถ้าผู้ถูกร้องเรียนว่ากระทำการบุกรุกยอมรับ ก็ให้บันทึกถ้อยคำไว้เป็นหลักฐาน แต่ถ้าผู้นั้นให้ถ้อยคำปฏิเสธหรือไม่ยอมรับ ให้ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริงว่าผู้นั้นได้ที่ดินมาอย่างไร ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ครอบครองทำประโยชน์อย่างไร เมื่อใด

(๖) เมื่อผู้มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนได้ดำเนินการตาม (๕) แล้ว ให้แจ้งให้คู่กรณีทุกฝ่ายได้รับทราบข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานจากการสอบสวน ซึ่งรวมทั้งข้อกล่าวหา ข้อปฏิเสธ หรือข้อเท็จจริงที่เป็นผลร้ายต่อคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง พร้อมทั้งแจ้งให้คู่กรณีดังกล่าวทราบว่า สามารถจะนำเสนอข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน ทั้งพยานบุคคลและพยานเอกสารของตนเองได้ ในระยะเวลาอันสมควร ซึ่งผู้มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนจะเป็นผู้พิจารณากำหนดระยะเวลาดังกล่าวตามความจำเป็นแล้วแต่กรณี

(๗) การแจ้งตาม (๕) และ (๖) ให้คำนึงถึงความเสียหาย หรือความปลอดภัยซึ่งอาจเกิดแก่พยานด้วย

ข้อ ๗ ในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวนี้ ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนต้องวางตัวเป็นกลาง ไม่ลำเอียง ไม่ชี้นำ ช่มชู้ หรือหลอกลวง หรือใช้วิธีการอื่นใดในทำนองเดียวกันต่อคู่กรณีหรือพยาน เพื่อให้คู่กรณีหรือพยานเสนอข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานโดยจำยอม

ข้อ ๘ เมื่อดำเนินการเสร็จแล้ว ให้สรุปสำนวนเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดหรือปลัดกรุงเทพมหานครแล้วแต่กรณี โดยให้ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนรายงานประกอบไว้ในสำนวนด้วยว่า ให้ดำเนินการตามขั้นตอนในข้อ ๖ แล้ว และในการเปิดโอกาสให้คู่กรณีทุกฝ่ายได้รับทราบข้อกล่าวหา ข้อปฏิเสธ รวมทั้งการให้คู่กรณีทุกฝ่ายนำพยานหลักฐานมาสืบเพิ่มเติมนั้น ผู้มีอำนาจหน้าที่สอบสวนได้ให้ระยะเวลาในแต่ละขั้นตอนเท่าใดและให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือปลัดกรุงเทพมหานครพิจารณาสั่งการหรือดำเนินการตามที่เห็นสมควร รวมทั้งแจ้งให้คู่กรณีทราบด้วย

ประกาศ ณ วันที่ ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๕

บรรหาร ศิลปอาชา

(นายบรรหาร ศิลปอาชา)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

ที่ มท ๐๓๑๑.๑/ว ๑๗๗๖

กระทรวงมหาดไทย

ถนนอัษฎางค์ กท ๑๐๒๐๐

๕ มิถุนายน ๒๕๖๗

เรื่อง การจัดหาที่สาธารณะประจำตำบล หมู่บ้าน และการออกหนังสือสำคัญที่หลวง

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด

อ้างอิง ๑. หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ ๔๗๓/๒๕๕๖ ลงวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๕๖

๒. หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ ๐๔๐๕/ว ๑๐๔ ลงวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๗

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสำรวจที่สาธารณะประจำตำบล หมู่บ้าน จำนวน ๑ ชุด

ตามที่กระทรวงมหาดไทย ได้สั่งการให้ทุกจังหวัดและทุกอำเภอ ดำเนินการจัดหาที่ดินไว้เป็นที่สาธารณะประจำตำบล หมู่บ้าน ตำบลละอย่างน้อย ๕๐ ไร่ หมู่บ้านละอย่างน้อย ๒๕ ไร่ สำหรับจัดเป็นสนามกีฬาหรือสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ หรือใช้เป็นประจำในด้านเศรษฐกิจส่วนรวม นั้น

กระทรวงมหาดไทยพิจารณาเห็นว่า ในปัจจุบันที่ดินสาธารณะประจำตำบล หมู่บ้าน ที่ได้จัดหาไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๖ นั้น บางอำเภอยังไม่ได้ดำเนินการออกหนังสือสำคัญที่หลวงไว้เป็นหลักฐาน เมื่อมีปัญหาการบุกรุกที่สาธารณะประจำตำบล หมู่บ้าน และอำเภอจะดำเนินการตามกฎหมาย ผู้บุกรุกก็จะตั้งข้อต่อสู้เรื่องสิทธิครอบครองทำให้เกิดกรณีพิพาทระหว่างรัฐกับราษฎรอยู่เป็นประจำ และที่สาธารณะประจำตำบล หมู่บ้านบางแปลง ได้ให้ส่วนราชการต่างๆ ครอบครองใช้ประโยชน์เป็นจำนวนมาก ตำบล หมู่บ้าน ที่เคยมีที่สาธารณะประจำตำบล หมู่บ้าน จึงไม่มีที่สาธารณะไว้สำหรับให้ประชาชนใช้ร่วมกัน รวมทั้งกระทรวงมหาดไทย ได้จัดตั้งหมู่บ้าน ตำบล เป็นประจำทุกปี แต่จังหวัดและอำเภอมิได้พิจารณากำหนดให้มีที่สาธารณะประจำตำบล หมู่บ้าน

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับที่สาธารณะประจำตำบล หมู่บ้าน เป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงให้ทุกจังหวัดดำเนินการดังต่อไปนี้

๑. ให้ทุกอำเภอและกิ่งอำเภอ สํารวจว่ามีที่สาธารณะประจำตำบล หมู่บ้านแปลงใดที่ยังมิได้ดำเนินการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง ก็ให้รีบดำเนินการออกหนังสือสำคัญที่หลวงเสียให้ถูกต้อง โดยให้อำเภอมอบหมายให้สำนักงานที่ดินอำเภอเป็นเจ้าของเรื่องในการออกหนังสือสำคัญที่หลวง

๒. มอบหมายให้ ทุกอำเภอและกิ่งอำเภอ สํารวจว่ามีหมู่บ้านใด และตำบลใด ที่ยังไม่มีที่สาธารณะประจำตำบล หมู่บ้าน หรือเคยมีแต่ได้ให้ส่วนราชการอื่นครอบครองให้ประโยชน์แล้ว ก็ให้ตำบล หมู่บ้านนั้นจัดหาที่สาธารณะประจำตำบล หมู่บ้านขึ้นใหม่ ทั้งนี้ หลักเกณฑ์วิธีการจัดหา ให้เป็นไปตามนัยหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ ๔๗๓/๒๕๕๖ ลงวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๖

๓. ให้ทุกอำเภอและกิ่งอำเภอ สํารวจที่สาธารณะประจำตำบล หมู่บ้าน แยกเป็นรายหมู่บ้าน ตำบล ตามแบบที่ส่งมาพร้อมนี้ แล้วส่งแบบสำรวจดังกล่าวให้กระทรวงมหาดไทย จำนวน ๔ ชุด ภายในวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๓๗

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

ชัยรัตน์ หุตะเจริญ

(นายชัยรัตน์ หุตะเจริญ)

รองปลัดกระทรวง ปฏิบัติราชการแทน

ปลัดกระทรวงมหาดไทย

กรมการปกครอง

สำนักบริหารการปกครองท้องที่

โทร. (๐๒) ๒๒๑๕๑๒๑, ๒๒๒๕๕๕๕

โทรสาร (๐๒) ๒๒๑๕๕๕๐

ที่ มท ๐๒๐๒/๒๐๓๔

กระทรวงมหาดไทย
ถนนอัยยาศาสตร์ กท ๑๐๒๐๐

๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอให้สงวนที่ไว้ใช้ในอนาคต

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด

สิ่งที่ส่งมาด้วยรายละเอียดพื้นที่ใช้สอยที่จะสงวนประเภทต่างๆ จำนวน ๑ ชุด

ด้วยกระทรวงมหาดไทย ได้รับแจ้งจากสำนักผังเมืองว่า ปัจจุบันนี้ชุมชนชนบทเริ่มมีการขยายตัวมากขึ้นจากผลการพัฒนาเศรษฐกิจที่เจริญรุดหน้าด้วยดีมาเป็นลำดับ สภาพการตั้งถิ่นฐานหรือชุมชน ทั้งในระดับเมืองและชนบทมีความหนาแน่นมากขึ้น เขตพื้นที่ชุมชนเริ่มแผ่กว้างกว่าขนาดแรกเริ่ม ก่อให้เกิดความขาดแคลนพื้นที่ใช้สอยสำหรับสาธารณะ กิจการสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และกิจการของรัฐดังปรากฏในหลายพื้นที่ว่า เกิดปัญหาการจัดหาสถานที่ในการจัดสร้างสวนสาธารณะ สนามกีฬา สถานที่ราชการ โรงพยาบาล สถานิชนสงฆ์ ที่บำบัดน้ำเสีย ที่ทิ้งขยะฯ ประกอบกับรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมและพัฒนาชนบทโดยมุ่งสร้างความเจริญแก่ภูมิภาคและชนบทมากขึ้นเพื่อบรรเทาปัญหาของเมืองใหญ่ที่เกิดขึ้นนานับประการ

กระทรวงมหาดไทยพิจารณาแล้วเห็นว่า เพื่อเป็นการสนองนโยบายรัฐบาลและให้ถูกหลักวิชาการผังเมือง จึงเห็นสมควรให้จังหวัดดำเนินการสงวนที่ไว้ใช้สอยสำหรับสาธารณะ กิจการสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และกิจการของรัฐในชุมชนที่เริ่มก่อตัวขึ้น ตามรายละเอียดที่แนบ เพื่อรองรับประชากรในอนาคตอย่างน้อย ๕๐ ปี โดยสำนักผังเมืองจะเป็นผู้ให้คำแนะนำตามหลักวิชาการแก่จังหวัดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและถือปฏิบัติต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

ร้อยตรี เบญจกุล มะกะระรัช

(เบญจกุล มะกะระรัช)

รองปลัดกระทรวง ปฏิบัติราชการแทน

ปลัดกระทรวงมหาดไทย

สำนักผังเมือง

กองจัดโครงการและประเมินผล

โทร. ๒๔๕๕๕๖๑-๒

โทรสาร ๒๔๖๐๑๘๐

๕. ที่สาธารณประโยชน์อื่น เพื่อรองรับการขยายตัวของประชากรในอนาคต ๕๐ ปีข้างหน้า
๘๐ ไร่/๑,๐๐๐ คน

ทั้งนี้ พื้นที่ที่สงวนบางประเภทควรมีการคาดประมาณว่าประชากรในอนาคต (๕๐ ปี) จะมีจำนวนเท่าใด โดยคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยที่ประชาชนในชุมชนนั้นจะได้รับบริการอย่างสะดวก อาทิเช่น โรงเรียน โรงพยาบาล สวนสาธารณะ สนามเด็กเล่น

(สำเนา)

ที่ มท ๐๗๑๒/๒๗๐๓๕

กรมที่ดิน

ถนนพระพิพิธ กท.๑๐๒๐๐

๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๒๕

เรื่อง ทารือเกี่ยวกับการมอบหมายให้ไปเป็นพยานร่วมตรวจสอบที่ดิน ระวังแนวเขตและ
รับรองเขตที่ดินสาธารณสุขประโยชน์แทนนายอำเภอ

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดแพร่

อ้างถึง หนังสือจังหวัดแพร่ ที่ พร ๐๐๒๐/๒๒๕๖ ลงวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕

ตามที่ทารือเกี่ยวกับการมอบหมายของนายอำเภอให้ไปเป็นพยานร่วมตรวจสอบที่ดิน
ระวังชี้แนวเขตและรับรองเขตที่ดินสาธารณสุขประโยชน์ ว่าการออกไปเป็นพยานร่วมตรวจสอบ
ระวังชี้แนวเขตและรับรองเขตที่ดินสาธารณสุขประโยชน์เป็นอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอตาม
พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ และตามหนังสือ
กระทรวงมหาดไทย ที่ ๗๗๔๘/๒๔๕๗ ลงวันที่ ๑ เมษายน ๒๔๕๗ เรื่อง ให้สอบผู้ปกครองท้องที่
ก่อนออกโฉนดที่ดิน แต่ตามพระราชบัญญัติฯ และหนังสือกระทรวงมหาดไทยดังกล่าวนี้ไม่ได้
กำหนดในเรื่องการมอบอำนาจไว้ ดังนั้น หากนายอำเภอไม่ได้ไปด้วยตนเองจะมอบอำนาจให้ผู้อื่น
ออกไปดำเนินการแทนนายอำเภอจะต้องอาศัยอำนาจตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๑๘ ลง
วันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๑๕ ข้อ ๖๐ วรรคสอง กล่าวคือ จะต้องมอบอำนาจโดยทำเป็นหนังสือให้
หัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอคนใดคนหนึ่งทำการแทน ฉะนั้นนายอำเภอจะมอบให้บุคคลอื่น
เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ออกไปทำการแทนไม่ได้ จังหวัดเห็นว่านายอำเภอและหัวหน้าส่วนราชการ
ประจำอำเภอมีภาระหน้าที่สำคัญอื่นๆ มาก หากจะไปดำเนินการดังกล่าวอาจจะไม่สะดวกและไม่
ถูกต้อง เพราะการเป็นพยานและรับรองระวังชี้แนวเขตที่ดินสาธารณสุขประโยชน์จำเป็นต้องทราบ
ข้อมูลและประวัติความเป็นมาของที่ดินให้ถูกต้อง ส่วนกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านเป็นบุคคลในท้องที่
ย่อมจะรู้สภาพท้องที่ข้อเท็จจริงและประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับที่สาธารณสุขประโยชน์ในหมู่บ้านได้ดี
การเป็นพยานร่วมตรวจสอบ ระวังชี้แนวเขตและรับรองแนวเขตที่ดินสาธารณสุขประโยชน์ย่อมจะ
ถูกต้องมากกว่า ฉะนั้น หากนายอำเภอได้มอบหมายให้กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านทำการแทนเกี่ยวกับ

เรื่องนี้ น่าจะทำให้การรังวัดออกหนังสือสำคัญสำหรับที่ดินให้แก่ราษฎรมีความสะดวกรวดเร็ว และถูกต้อง แต่เนื่องจากเรื่องนี้เป็นปัญหาข้อกฎหมายจังหวัดจึงหาหรือว่ากรณีนี้อำเภอจะมอบอำนาจให้บุคคลอื่นที่มีใจห้าวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทำการแทนจะดำเนินการได้หรือไม่เพียงใด นั้น

กรมที่ดินพิจารณาแล้วเห็นว่า เรื่องนี้เป็นปัญหาข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของ นายอำเภอโดยตรงและเกี่ยวข้องกับหนังสือกรมที่ดิน คำนวนมาก ที่ มท ๐๗๑๒/ว ๒๓๑๒๓ ลงวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๒๘ โดยอ้างหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท ๐๓๐๕/ว ๒๕๗ ลงวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕ ซึ่งกรมการปกครองเป็นเจ้าของเรื่องผู้ดำเนินการ จึงส่งเรื่องราวหรือกรมการปกครอง และกรมการปกครองได้พิจารณาและตอบข้อหารือในเรื่องดังกล่าว ดังนี้

๑. นายอำเภอจะมอบหมายหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอคนใดคนหนึ่งไปทำการแทนก็ได้ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๑๘ ข้อ ๖๐ วรรค ๒

๒. หากไม่สะดวกที่จะมอบหมายหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอ ตามข้อ ๑ นายอำเภอยังสามารถอาศัยกฎหมายว่าด้วยการปกครองท้องถิ่น ตามข้อ ๖๓ แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๑๘ ประกอบข้อ ๕๗ และ ๕๘ ได้อีก โดยมอบหมายปลัดอำเภอ หัวหน้าส่วนราชการ กำนัน หรือผู้ใหญ่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ มาตรา ๖๖ (๑) มาตรา ๒๗ (๘) มาตรา ๓๔ ทวิ และมาตรา ๔๐ นอกจากนี้ยังอาจออกคำสั่งมอบหมายกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของสภาตำบลได้ ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๒๖ ข้อ ๕ และข้อ ๑๑ (๖) เพราะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเป็นส่วนหนึ่งของสภาตำบลซึ่งต้องปฏิบัติหน้าที่ตามที่ทางราชการมอบหมาย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และถือเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ) ศิริ เกวลินสฤษฎ์

(นายศิริ เกวลินสฤษฎ์)

อธิบดีกรมที่ดิน

กองหนังสือสำคัญ

โทร. ๒๒๓-๐๕๗๕

(สำเนา)

ที่ มท ๐๔๐๕/ว ๑๐๔

กระทรวงมหาดไทย

ถนนอัยยาศาสตร์ กท ๑๐๒๐๐

๒๖ มกราคม ๒๕๒๗

เรื่อง การจัดทำแนวเขตและแผนที่สังเขปในที่ดินสาธารณะประจำตำบลและหมู่บ้าน

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด

อ้างถึง ๑. หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ ๑๘๕๐/๒๔๕๕ ลงวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๔๕๕

๒. หนังสือกรมการปกครอง ที่ มท ๐๓๐๕/๑๐๕๖๕๘ ลงวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๒๕

ตามที่กรมการปกครองได้แจ้งให้จังหวัดสั่งให้อำเภอดำเนินการสำรวจที่ดินประจำตำบลและหมู่บ้านที่หาไว้เพื่อเป็นที่สาธารณะประจำตำบลและหมู่บ้าน สำหรับจัดเป็นสนามกีฬา หรือสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งได้ปรากฏว่าบางท้องที่ยังไม่ได้ออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงไว้เป็นหลักฐานทำให้ราษฎรบุกรุกที่ดินประเภทนี้ เมื่อจะดำเนินการตามกฎหมายก็จะตั้งข้อต่อสู้เรื่องสิทธิครอบครองทำให้เกิดกรณีพิพาทระหว่างรัฐกับราษฎรอยู่เป็นประจำดังรายละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

กระทรวงมหาดไทยพิจารณาเห็นว่าในปัจจุบันที่ดินสาธารณะดังกล่าวข้างต้นส่วนใหญ่ยังไม่ได้ดำเนินการปักหลักแสดงแนวเขต และไม่มีแผ่นป้ายที่มีข้อความแสดงว่า เป็นที่ดินสาธารณะประจำตำบลและหมู่บ้านไว้ ทำให้ไม่สามารถตรวจสอบหลักฐานแนวเขตที่ดินในการที่จะไม่ให้ราษฎรบุกรุกที่ดินที่หวงห้ามไว้ได้ และเป็นการยากที่จะดำเนินการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงได้โดยถูกต้อง จึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้จังหวัดดำเนินการ ดังนี้

๑. ให้อำเภอดำเนินการปักหลักแสดงแนวเขตให้ชัดเจน พร้อมทั้งจัดทำแผ่นป้ายโดยมีข้อความในแผ่นป้ายว่า “ที่สาธารณะประจำตำบล...” (ระบุชื่อ) หรือ “ที่สาธารณะประจำหมู่บ้าน...” (ระบุชื่อ) แล้วแต่กรณี ขนาดของป้ายควรจะมีขนาดกว้างประมาณ ๖๕ เซนติเมตร ยาว ๒.๐๐ เมตร สีพื้นของป้ายและตัวอักษรควรใช้สีสุภาพ ขนาดตัวหนังสือโตพอสมควร ดูแล้วสวยงาม

๒. ให้อำเภोजัดทำแผนที่สังเขปที่ดินสาธารณะประจำตำบลหมู่บ้านขึ้น โดยมีขนาดของแผนที่พอสมควร (ประมาณ ๑ หน้ากระดาษโรเนียว) จำนวน ๔ ชุด โดยเก็บไว้ที่ว่าการอำเภอ ๑ ชุด ที่จังหวัด ๑ ชุด และส่งให้กระทรวงมหาดไทย ๒ ชุด

๓. ให้อำเภอสำเนาทะเบียนที่ดินสาธารณะประจำตำบลและหมู่บ้าน ส่งให้กระทรวงมหาดไทยจำนวน ๒ ชุด หากอำเภอใดยังไม่ได้จัดทำทะเบียนก็ให้รีบดำเนินการจัดทำทะเบียนขึ้นโดยเร็ว และเมื่อจัดทำทะเบียนแล้วนำสำเนาส่งให้จังหวัดเก็บ จำนวน ๑ ชุด ส่งให้กระทรวงมหาดไทย จำนวน ๒ ชุด

๔. เนื่องจากกระทรวงมหาดไทยไม่มีงบประมาณเพื่อการนี้แต่เห็นว่าเป็นเรื่องที่ราษฎรจะได้รับประโยชน์เอง จึงขอให้อำเภอดำเนินการโดยขอความร่วมมือจากราษฎรในลักษณะโครงการประชาอาสา

๕. ให้จังหวัดถือเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องดำเนินการโดยจริงจัง และรีบด่วนเพื่อที่กระทรวงมหาดไทยจะได้เสนอเรื่องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องออกหนังสือสำคัญเกี่ยวกับที่ดินประเภทนี้ให้ถูกต้องต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดดำเนินการ ผลเป็นประการใด รายงานให้กระทรวงมหาดไทยทราบ
ทุกระยะด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ)   พิศาล มูลศาสตรสาทร
(นายพิศาล มูลศาสตรสาทร)
ปลัดกระทรวงมหาดไทย

กรมการปกครอง
การปกครองท้องถิ่น
โทร. (๐๒) ๒๒๒๕๔๔๔

ที่ มท ๐๓๐๕/ว ๒๕๗

กระทรวงมหาดไทย

๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

เรื่อง ที่ดินสาธารณสุขประโยชน์

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด

ด้วยได้มีผู้ร้องเรียนไปยังกระทรวงมหาดไทย ขอความเป็นธรรมเกี่ยวกับกรณีออก น.ส.๑ หรือ น.ส. ๑ ก. ให้แก่ราษฎรไปแล้ว ต่อมาภายหลังปรากฏว่า น.ส. ๑ หรือ น.ส.๑ ก. ออกทับที่ดินสาธารณสุขประโยชน์จำเป็นต้องเพิกถอนทำให้ราษฎรผู้ได้รับ น.ส. ๑ หรือ น.ส. ๑ ก. ได้รับความเดือดร้อน กระทรวงมหาดไทยเห็นว่าการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินสาธารณสุขเป็นอำนาจหน้าที่โดยตรงของนายอำเภอตามมาตรา ๑๑๑ และมาตรา ๑๒๒ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๔๕๑ และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดูแลรักษาที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๑๕ ข้อ ๕ (๑) จึงได้แจ้งให้กรมการปกครองพิจารณาแก้ไข ปัจจุบันมีอยู่หลายแห่งอันเป็นปัญหายุ่งยากต่อทางราชการและราษฎรในภายหลังเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าว

เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาการออก น.ส. ๑ หรือ น.ส. ๑ ก. ทับที่ดินสาธารณสุขประโยชน์ และการบุกรุกที่ดินสาธารณสุขประโยชน์ ขอได้โปรดสั่งอำเภอดำเนินการ ดังนี้

๑. การสำรวจวัดพิสุจน์สอบสวนการทำประโยชน์เพื่อออก น.ส. ๑ หรือ น.ส. ๑ ก. ให้นายอำเภอสั่งให้เจ้าหน้าที่ที่จะออกไประวางแนวเขตที่ดินสาธารณสุขประโยชน์ได้คัดทะเบียนที่ดินสาธารณสุขประโยชน์จากสำนักงานที่ดินอำเภอเพื่อนำไปเป็นหลักฐานในการตรวจสอบด้วย

๒. เจ้าหน้าที่ที่จะมอบหมายให้ออกไประวางแนวเขตที่ดินสาธารณสุขประโยชน์ควรจะเป็นปลัดอำเภอหรือหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอ ร่วมกับกำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน ผู้ใหญ่บ้านหรือแพทย์ประจำตำบล เว้นแต่ไม่สามารถจะมอบหมายให้ปลัดอำเภอหรือหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอออกไปร่วมดำเนินการได้ ควรจะมอบหมายให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และกรรมการหรือผู้ทรงคุณวุฒิของสภาตำบลอย่างน้อยหนึ่งคนออกไปร่วมในการระวางแนวเขตที่ดินสาธารณสุขประโยชน์ด้วย

๓. กำชับให้สภาตำบลปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการมอบหมายให้สภาตำบลมีส่วนช่วยเหลือควบคุมการดำเนินการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง พ.ศ. ๒๕๑๕ โดยเคร่งครัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำชี้แนวเขตของที่ดินสาธารณประโยชน์ ควรได้ใช้ความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง อย่าให้ผู้ใดรุกล้ำที่ดินสาธารณประโยชน์ได้

๔. ถ้ามีปัญหาเกี่ยวกับแนวเขตของที่ดินสาธารณประโยชน์ควรให้สภาตำบลร่วมพิจารณาชี้ขาดด้วย

๕. ให้อำเภอดำเนินการตามมาตรา ๑๑๗ และมาตรา ๑๒๒ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะ ปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๕๕๗ และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดูแลรักษาที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๑๕ โดยเคร่งครัด หากการดำเนินการเพื่อคุ้มครองป้องกันจำเป็นต้องดำเนินคดีแก่ผู้บุกรุกหรือเข้าไปครอบครอง โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ให้ดำเนินการได้ ถ้าจะต้องใช้งบประมาณให้ติดต่อขอใช้งบประมาณจากกรมที่ดินตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดูแลรักษาที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๑๕ ข้อ ๕ (๑)

จึงเรียนมาเพื่อโปรดดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

ชาญ กาญจนาคพันธุ์

(นายชาญ กาญจนาคพันธุ์)

รองปลัดกระทรวง ปฏิบัติราชการแทน

ปลัดกระทรวงมหาดไทย

กรมการปกครอง

โทร. ๒๒๒๕๘๘๘

(สำเนา)

ที่ มท ๐๓๐๕/ว ๗๕๔

กระทรวงมหาดไทย

๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๒

เรื่อง การใช้ที่ดินสาธารณะประจำตำบลและหมู่บ้านและที่สาธารณประโยชน์

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด

อ้างถึง ๑. หนังสือ ที่ ๑๘๕๐/๒๔๕๕ ลงวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๔๕๕

๒. หนังสือ ที่ มท ๐๓๐๕/ว. ๕๕๗ ลงวันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๖๐

๓. หนังสือ ที่ มท ๐๓๐๕/๒๑๓๓ ลงวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

ตามที่ให้จังหวัดสำรวจจำนวนที่ดินสาธารณะประจำตำบลและหมู่บ้าน และสาธารณประโยชน์อื่นเพื่อนำมาปรับปรุงใช้ประโยชน์ในด้านการส่งเสริมอาชีพและความเป็นอยู่ของประชาชน และประโยชน์ทางการรักษาความมั่นคงของชาติ นั้น

กระทรวงมหาดไทยพิจารณาแล้ว ขอให้จังหวัดถือปฏิบัติดังนี้

๑. ที่ดินสาธารณะประจำตำบลและหมู่บ้าน

๑.๑ จังหวัดใดยังไม่ได้นำขึ้นทะเบียนเป็นทรัพย์สินส่วนจังหวัดตามหนังสือสั่งการของกระทรวงมหาดไทย ที่ ๑๘๕๐/๒๔๕๕ ลงวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๔๕๕ ก็ให้รีบดำเนินการนำขึ้นทะเบียนทรัพย์สินตาม ข้อ ๒๒ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยทรัพย์สินของหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๑๘ แล้วนำส่งสำเนาทะเบียนอสังหาริมทรัพย์ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ประเภทที่ดินสาธารณะประจำตำบลและหมู่บ้านไปกรมการปกครอง จำนวน ๑ ชุด หากการมีการโอนหรือเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์หรือสิทธิใดๆ ให้รายงานกรมการปกครองทราบด้วย

๑.๒ ที่ดินประเภทนี้อาจนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจแก่ส่วนรวม เช่น ใช้เป็นแปลงทดลองปลูกพืชชนิดต่างๆ ใช้เป็นสถานที่กลางสำหรับเกษตรกรนำสินค้าไปจำหน่ายใช้เป็นทุ่งปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์หรือใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ หรือใช้บางส่วนเป็นแหล่งสาธารณะขนาดใหญ่ประจำตำบล หมู่บ้าน เป็นต้น

๑.๓ หากจำเป็นต้องให้หน่วยงานใดใช้เป็นสถานที่ปลูกสร้างสำนักงานให้ถือปฏิบัติตามหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท ๐๓๐๕/๒๑๓๔ วรวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๑ โดยขออนุมัติต่อกระทรวงมหาดไทย

๒. ที่ดินสาธารณประโยชน์อื่น หากตามสภาพประชาชนเลิกใช้หรือหมดความจำเป็นก็อาจนำมาใช้ประโยชน์ได้ทำนองเดียวกับที่สาธารณประจำตำบลและหมู่บ้านโดยขออนุมัติจากกระทรวงมหาดไทยก่อนดำเนินการ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

(ลงชื่อ) เดชชาติ วงศ์โกมลเชษฐ์

(นายเดชชาติ วงศ์โกมลเชษฐ์)

รองปลัดกระทรวง ปฏิบัติราชการแทน

ปลัดกระทรวงมหาดไทย

(สำเนา)

ที่ ๕๔๘๗/๒๕๐๓

กรมที่ดิน

๑๕ มิถุนายน ๒๕๐๓

เรื่อง การปฏิบัติเกี่ยวกับที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกัน

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด

อ้างถึง หนังสือกระทรวงมหาดไทยที่ ๖๒๔๐/๒๕๐๓ ลงวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๐๓

ตามที่กระทรวงมหาดไทยได้ชี้แจงข้อความเข้าใจการปฏิบัติเกี่ยวกับที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกัน มาเพื่อถือเป็นแนวทางปฏิบัติ นั้น

โดยที่ปรากฏว่า การดำเนินการสอบสวนกรณีเกี่ยวกับที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกัน เช่น กรณีที่มีราษฎรเข้าครอบครองอ้างสิทธิในที่ดินดังกล่าว การถอนสภาพที่ดิน โดยมากบางจังหวัดสอบสวนไม่ละเอียดชัดเจน จำเป็นต้องขอให้สอบสวนเพิ่มเติมอยู่เสมอเป็นการยุ่งยากและล่าช้า กรมที่ดินจึงใคร่ขอข้อความเข้าใจ ดังนี้

๑. การสอบสวนพิจารณากรณีที่มีราษฎรบุกรุกที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกัน ขอให้สอบสวนถึงประวัติความเป็นมาของสภาพของที่ดินอาณาเขตและเนื้อที่ของที่ดินแปลงนั้นๆ โดยชัดเจนและถ้ามีผู้อ้างสิทธิในที่ดิน ขอให้สอบสวนว่าผู้นั้นได้ที่ดินมาอย่างไร ครอบครองทำประโยชน์อย่างไร เมื่อใด ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่นอกจากนี้ขอให้สอบสวนดังนี้ด้วย

(๑) ที่ดินที่ทางราชการสงวนหวงห้ามไว้ นั้น ได้สงวนหวงห้ามไว้เมื่อใด ตั้งแต่เมื่อใด ผู้ใดประกาศสงวนหวงห้าม อาศัยบทกฎหมายใด มีหลักฐานอย่างไรบ้าง ประชาชนได้ใช้ประโยชน์อย่างใดร่วมกันมาตั้งแต่เมื่อใดในปัจจุบันยังใช้ประโยชน์อยู่ หรือเลิกใช้แล้ว แต่เมื่อใด เพราะเหตุใด

(๒) ทางน้ำ หนอง บึง นั้น ประชาชนได้ใช้ประโยชน์อย่างใดร่วมกันมา มีสภาพตื้นเขินหรือไม่เพียงใด การตื้นเขินได้เปลี่ยนแปลงไปในลักษณะอย่างไร กล่าวคือมีบุคลคลถมหรือเป็นไปโดยธรรมชาติหรืออย่างไร

(๓) ถนน ทางเดินนั้น เกิดขึ้นได้อย่างไร กล่าวคือ เจ้าของที่ดินอุทิศให้โดยตรง หรือโดยปริยายหรืออย่างไร ทางเส้นนี้เริ่มจากที่ใดถึงที่ใด ใช้กันอย่างไร เป็นทางซึ่งสาธารณชนใช้ หรือใช้เฉพาะเจ้าของที่ดินในละแวกนั้น

(๔) ที่ชายตลิ่ง ชายเลน หาดทรายนั้น นำท่วมถึงปกติเพียงใด ท่วมถึงทุกปีหรือ อย่างไม่เป็นระยะเวลาจนเท่าใด อยู่ในเขตคันตลิ่งหรือไม่ ประชาชนได้ใช้เป็นทางจราจรอย่างไรหรือไม่

(๕) จัดทำแผนที่ที่มีมาตราส่วนแสดงเขตที่ดินสาธารณะ ที่ดินข้างเคียงและตอนที่มี ผู้บุกรุกประกอบการพิจารณาด้วย

๒. การดำเนินการถอนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมือง ใช้ประโยชน์ร่วมกันตามมาตรา ๘ วรรค ๒ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ซึ่งบัญญัติว่าหากภายหลัง ปรากฏว่า ราษฎรมิได้ใช้ประโยชน์ต่อไปแล้วก็ดี หรือรัฐหาที่ดินอื่นให้ราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกัน แทนก็ดี จึงจะถอนสภาพได้ประกอบด้วย กระทรวงมหาดไทยมีนโยบายที่จะสงวนที่ดิน สาธารณประโยชน์ไว้เพื่อประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันเพื่ออนุชนรุ่นหลังและเพื่อการขยาย บ้านเมืองในอนาคต ดังนั้น เมื่อดำเนินการขอถอนสภาพที่ดินดังกล่าว จึงต้องพิจารณาตาม หลักเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติไว้และนโยบายของกระทรวงมหาดไทยดังกล่าวแล้วการสอบสวน เรื่องนี้ จะต้องสอบสวนถึงประวัติความเป็นมาสภาพและอาณาเขตของที่ดินนั้น โดยละเอียดและ ขอให้สอบสวนพิจารณาดังนี้ด้วย

(๑) ถ้าราษฎรมิได้ใช้ประโยชน์ต่อไปแล้ว ขอให้สอบสวนให้ปรากฏหลักฐาน ชัดเจนว่าเดิมราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างไร ต่อมาได้เลิกใช้ประโยชน์ร่วมกันตั้งแต่เมื่อใด เพราะเหตุใด

(๒) ถ้าปรากฏว่า ราษฎรยังใช้ประโยชน์ร่วมกันอยู่ ขอให้จังหวัดและอำเภอ พิจารณาจัดที่ดินอื่นให้ราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกันแทนเสียก่อน และชี้แจงว่าที่ดินที่จะจัดให้ ราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกันแทนนั้นมีสภาพอย่างไร อาณาเขตกว้างเป็นเนื้อที่เท่าใด อยู่ห่างไกล จากที่สาธารณประโยชน์แปลงเดิมเพียงใด ประชาชนจะขัดข้องได้รับความไม่สะดวกหรือเป็นการ เดือดร้อนอย่างไรหรือไม่ เพราะเหตุใด

(๓) สั่งให้อำเภอท้องที่ประชุมสภาตำบล และราษฎรที่เคยใช้ประโยชน์ร่วมกัน เพื่อฟังความเห็น ว่า ถัดอนสภาพที่ดินดังกล่าว จะขัดข้องและได้รับความเดือดร้อนไม่สะดวกอย่างไรหรือไม่ เพราะเหตุใด

(๔) พิจารณาตามนโยบายกระทรวงมหาดไทยซึ่งได้ชี้แจงทางปฏิบัติมายังจังหวัด ทุกจังหวัด โดยหนังสือที่ ๑๕๕๑๕/๒๔๕๘ ลงวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๔๕๘ ว่าสมควรสงวนที่ดินดังกล่าวไว้ตามสภาพเดิมหรือสมควรถอนสภาพ ด้วยเหตุผลอย่างไร

(๕) สำเนาหลักฐานเกี่ยวกับที่ดินแปลงนั้น เช่น ประกาศสงวนหวงห้ามทะเบียนที่ดินสงวนหวงห้าม (ถ้ามี) ส่งไปประกอบการพิจารณาด้วย

(๖) จัดทำแผนที่แนบท้ายพระราชกฤษฎีกาถอนสภาพตามหลักวิชาแผนที่แสดงเขตที่ดินข้างเคียงและที่ดินที่จะถอนสภาพทั้งแปลงหรือบางส่วน โดยใช้มาตราส่วนให้พอเหมาะแก่การใช้แทรกในราชกิจจานุเบกษา

ฉะนั้น จึงเรียนมาเพื่อ โปรดสั่งเจ้าหน้าที่ถือปฏิบัติโดยเคร่งครัดต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

(ลงชื่อ)   ศ. ไทยวัฒน์
(นายศักดิ์ ไทยวัฒน์)
อธิบดีกรมที่ดิน

คำสั่งกระทรวงมหาดไทย

ที่ 119/2549

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาร่างมาตรฐานการบริหาร/การบริการสาธารณะ
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ด้วยในปีงบประมาณ 2549 กระทรวงมหาดไทย โดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้ดำเนินการจัดทำพร้อมทั้งว่าจ้างสถาบันการศึกษา/หน่วยงานที่มีความรู้ ความสามารถจัดทำ มาตรฐานการบริหาร/การบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวม 23 มาตรฐาน โดยแบ่งคณะกรรมการรับผิดชอบออกเป็น 4 คณะ ดังนี้

- คณะทำงานที่ 1 รับผิดชอบ มาตรฐานสะพาน มาตรฐานการบริหารระบบไฟฟ้า ด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ มาตรฐานโรงฆ่าสัตว์ มาตรฐานสถานีขนส่งทางน้ำ มาตรฐานสถานีขนส่งทางบก และมาตรฐานห้องน้ำสาธารณะ
- คณะทำงานที่ 2 รับผิดชอบ มาตรฐานการส่งเสริมการพัฒนาศตริ มาตรฐานการส่งเสริมอาชีพ มาตรฐานการพัฒนากิจการดำเนินงานด้านเอดส์ มาตรฐานการจัดการที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย มาตรฐานหอพัก และมาตรฐานการคุ้มครองผู้บริโภค
- คณะทำงานที่ 3 รับผิดชอบ มาตรฐานด้านการทะเบียนและการอนุญาต มาตรฐานด้านการเปรียบเทียบปรับ มาตรฐานสุสานและฌาปนสถาน มาตรฐานหอกระจายข่าว และมาตรฐานการดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์
- คณะทำงานที่ 4 รับผิดชอบ มาตรฐานการจัดการสิ่งแวดล้อม มาตรฐานการพัฒนาป่าชุมชน มาตรฐานการดูแลโบราณสถาน มาตรฐานการส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณีท้องถิ่น มาตรฐานการส่งเสริมการท่องเที่ยว และ มาตรฐานการส่งเสริมกีฬา

เพื่อให้มาตรฐานการบริหาร/การบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าวเป็นไปตามระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และมีความถูกต้อง เหมาะสมสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปใช้เป็นคู่มือ/แนวทางในการบริหารจัดการและการจัดบริการสาธารณะตามอำนาจหน้าที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ท้องถิ่น สนองตอบความต้องการและความพึงพอใจของประชาชน จึงแต่งตั้งคณะทำงานพิจารณาร่างมาตรฐานการบริหาร/การบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อทำหน้าที่พิจารณาเสนอความเห็นและข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงร่างมาตรฐาน 23 มาตรฐานดังกล่าว ตามบัญชีรายชื่อแนบท้ายคำสั่งนี้

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 12 เมษายน พ.ศ. 2549

ชัยฤกษ์ คิชฐอำนาจ
(นายชัยฤกษ์ คิชฐอำนาจ)
รองปลัดกระทรวง รักษาราชการแทน
ปลัดกระทรวงมหาดไทย

บัญชีรายชื่อคณะทำงานที่ 3
พิจารณาร่างมาตรฐานการดูแลรักษาที่สาธารณสุขประโยชน์
แนบท้ายคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 119 /2549 ลงวันที่ 12 เมษายน 2549

-----

1. รองอธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (นายวสันต์ วรรณวโรทร)	ประธานคณะทำงาน
2. นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่	คณะทำงาน
3. นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี	คณะทำงาน
4. นายเทศมนตรีเมืองตะพานหิน จังหวัดพิจิตร	คณะทำงาน
5. นายเทศมนตรีตำบลท่าเสาอัน จังหวัดฉะเชิงเทรา	คณะทำงาน
6. นายเทศมนตรีตำบลกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์	คณะทำงาน
7. นายเทศมนตรีตำบลขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา	คณะทำงาน
8. นายเทศมนตรีตำบลคอกช้าง จังหวัดยะลา	คณะทำงาน
9. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลนาาค จังหวัดนราธิวาส	คณะทำงาน
10. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลต้นธงชัย จังหวัดลำปาง	คณะทำงาน
11. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลเกษไชย จังหวัดนครสวรรค์	คณะทำงาน
12. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลหาดสองแคว จังหวัดอุดรดิตถ์	คณะทำงาน
13. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลนาแซง จังหวัดเพชรบูรณ์	คณะทำงาน
14. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลจี้ว้ด่อน จังหวัดสกลนคร	คณะทำงาน
15. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลปากคม จังหวัดเลย	คณะทำงาน
16. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลป้งหวาน จังหวัดชุมพร	คณะทำงาน
17. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลอ่าวนาง จังหวัดกระบี่	คณะทำงาน
18. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลพังราด จังหวัดระยอง	คณะทำงาน
19. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา	คณะทำงาน
20. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลจำปา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	คณะทำงาน
21. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบางคูรัด จังหวัดนนทบุรี	คณะทำงาน
22. ท้องถิ่นจังหวัดชุมพร	คณะทำงาน
23. ท้องถิ่นจังหวัดระยอง	คณะทำงาน

24. ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คณะทำงาน
25. ผู้แทนสมาคมองค์การบริหารส่วนจังหวัดแห่งประเทศไทย คณะทำงาน
26. ผู้แทนสมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย คณะทำงาน
27. ผู้แทนสมาคมองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งประเทศไทย คณะทำงาน
28. ผู้แทนสำนักส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการมีส่วนร่วม คณะทำงาน
29. ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คณะทำงาน
30. ผู้อำนวยการส่วนมาตรฐานการบริการท้องถิ่น สำนักมาตรฐาน
การบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คณะทำงาน
31. ผู้แทนกรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย คณะทำงาน
32. ผู้แทนกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย คณะทำงาน
33. ผู้แทนสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ คณะทำงาน

ที่ปรึกษา

1. นายสมพร	ใช้บางยาง	อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
2. นายรัชชัย	ฟักอังกูร	รองอธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
3. นายวัลลภ	พริ้งพงษ์	รองอธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
4. นายวสันต์	วรรณวโรทร	รองอธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

คณะผู้จัดทำในส่วนของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

1. นายวสันต์	วรรณวโรทร	รองอธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
2. ว่าที่ ร.ต. ชานินทร์	วีรพงษ์	ผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมการบริการกิจการ บ้านเมืองที่ดี
3. นายวีระศักดิ์	ศรีโสภิต	ผู้อำนวยการส่วนมาตรฐานการบริการท้องถิ่น
4. นางราตรี	รัตนไชย	ผู้อำนวยการส่วนมาตรฐานการบริหารงานท้องถิ่น
5. นายชัยสิทธิ์	พานิชพงศ์	ผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้าง พื้นฐานทางเศรษฐกิจ
6. นายคุณฤ	สุวัฒน์วิทยากร	ผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมการกระจายอำนาจ
7. นายวีรพันธ์	ศุภภัควีรจจา	ผู้อำนวยการส่วนวินิจฉัยและกำกับดูแล
8. นายอวยชัย	พัศคุรรักษา	เจ้าพนักงานปกครอง 7ว
9. นายอดิเรก	อุ้นไอสถ	เจ้าพนักงานปกครอง 7ว
10. นายวัชรินทร์	จันทเขต	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 6ว
11. นายพีรวิทย์	พงศ์สุรชีวิน	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 5
12. นางพีรญา	อาจเอี่ยม	เจ้าพนักงานปกครอง 5
13. นายกิตติชัย	เกิดขวัญ	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 4
14. นางรัชณี	เหรา	พนักงานบันทึกข้อมูล

คณะผู้จัดทำในส่วนของศูนย์บริการวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
มาตรฐานการดูแลรักษาที่สาธารณสุขประโยชน์

1. ดร.วิพุธ	อ่องสกุล	หัวหน้าคณะผู้จัดทำ
2. นายฉัตรเฉลิม	โหล่งเนิน	ผู้จัดทำ

คณะกรรมการตรวจรับมาตรฐานการดูแลรักษาที่สาธารณสุขประโยชน์

1. ว่าที่ ร.ต.ชานินทร์ ธีรวงษ์ชัย	ผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมการบริหาร กิจการบ้านเมืองที่ดี	ประธานคณะกรรมการ
2. นายชัยสิทธิ์ พาณิชพงศ์	ผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมการพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ	กรรมการ
3. นายคุณวุฒิ สุวัฒน์วิทยากร	ผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมการกระจายอำนาจ	กรรมการ
4. นายอวยชัย พิศคุร์กษา	เจ้าพนักงานปกครอง 7 ว	กรรมการ
5. นายพีรวิทย์ พงศ์สุรชีวิน	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 5	กรรมการ